

Vrye Weekblad

17 - 23 MEI 1991 PRYS: R1,50 (R1,33 + 17c AVB)

ONTMOET SERSANT RONALD BEZUIDENHOUT, ALIAS TOKAREF

*'Ons het regter Harms bedrieg en probeer om kaptein
Dirk Coetzee met 'n pakketbom op te blaas'*

- 4 Ter sulde
- 5 Die merkwaardige storie van Ronald Bezuidenhout
- 9 Waarom antwoord FW de Klerk nie reguit nie
- 11 Robbenelland: Elkeen wil sy kleim afpen
- 13 Die groot (wit) neerslagtigheid
- 14 Johan Bruwer oor die Skepping versus die wetenskap
- 15 Assegaale bedreig die vrede Desmond Tutu vra vir vrede
- 16 Bantu Holomisa talks to Audrey Brown
- 17 Pinochet: die man met bloed aan sy hande
- 18 Etiopië staar die dood in die gesig
- 19 Regses loop bloutjie op Stellenbosch
- 20 Jim Morrison lééf voort
- 22 Stokke in kerkeenheid se wiel
- 23 Uschi Eld praat met Christelle Terreblanche
- 24 Keurvakatures
- 25 Sit dit aan! Sit dit aan!
- 26 Dié week se TV-programme
- 27 Elmari Rautenbach se TV-rubriek
- 28 Tinus Horn se sportrubriek
- 29 Motivering op die sportveld
- 30 Drie kortverhale van Hennie Aucamp
- 31 Boeke
- 32 Teater
- 33 Die Vita Art Now-uitstalling word bespreek
- 34 Kleinadvertensies
- 36 Egbertus Klaagvoort Lospraatjies deur Fanie Olivier
- 37 Religion Lies and the truth
- 38 Vrye Keuse
- 39 Nettle Pikeur

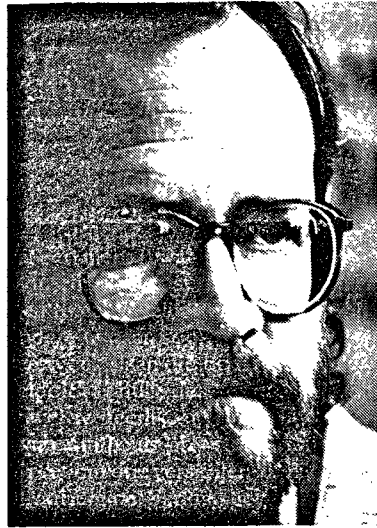
DIE NUUSTYDSKRIF

VRYE WEEKBLAD IS 'N ONAFHANKLIKE WEEKLIKSE NUUSTYDSKRIF WAT UITGEGEE WORD DEUR WENDING PUBLIKASIES BEPERK (REG. NO. 88/40168/06). WENDING PUBLIKASIES BEPERK EN VRYE WEEKBLAD SE ADRES IS: BREESTRAAT 153, NEWTOWN, JOHANNESBURG. DIE POSADRES IS: POSBUS 177, NEWTOWN 2113. DIE TELEFOONNUMMER IS (011) 836 2151 EN DIE FAKSNOMMER 838 5901. DIE KAAPSTAD-KANTOOR SE TELEFOONNUMMER IS (021) 47 8960 OF 47 8819, EN DIE PRETORIA-KANTOOR (012) 834 879.

REDAKTEUR: MAX DU PREEZ
 ASSISTENT-REDAKTEURS: JACQUES PAUW, ANDREA VINASSA (KUNNS), NA VAN DER LINDE
 POLITIEKE KORRESPONDENT: HENNIE SERFONTEIN
 KOPIEREDAKTEUR: JOHAN BRUWER
 ONTWERP: ANTON SASSENBERG
 EINDREDAKTEUR: RYK HATTINGH
 KAAPSE KANTOOR: CHRISTELLE TERREBLANCHE
 REDAKSIE: CHRISTELLE DE JAGER (OMGEWINGSAKE), AUDREY BROWN, PEARLIE JOUBERT, LAETITIA POPE (KUNNS), ESMA ANDERSON, RENE LOUW, PHINEUS TSHUKUDU.
 FOTOREDAKTEUR: LISE BEYERS
 SPORTREDAKTEUR: TINUS HORN
 ADVERTENSIES: JOYCE DUBE, LOUWRNS POTGIETER
 REDAKSIE-ASSISTENT: CATHY FENNESSY
 KANTOORBESTUUR: JOSEPH MOETASI, VERNON ZULU.
 ONTVANGS: PEPPY MARIPAN

BESTUURSKONSULTANT TOT WENDING PUBLIKASIES BEPERK: MARK BEARE

VRYE WEEKBLAD WORD GEDRUK DEUR CAXTON BEPERK, KOMMANDOWEG, INDUSTRIAL.
 VRYE WEEKBLAD KOS R1,33 PLUS 17 SENT AVB. DIT KOS R75 (AVB EN AFLEWERING INGESLUIT) OM VIR 'N JAAR IN TE TEKEN, EN R40 (AVB INGESLUIT) VIR SES MAANDE. IN NAMBIA, SWAZILAND, LESOTHO EN BOTSWANA KOS DIE TYDSKRIF R1,50 PLUS VERKOOPBELASTING. TARIWE VIR BUITELANDSE INTEKENARE IS BY NAVRAAG BY (011) 497 2911 BESKIKBAAR.
 PROBLEME MET VERSPREIDING MOET GERIG WORD AAN CATHY FENNESSY BY (011) 836 2151.

MAX DU PREEZ

"Daar is nie moordbendes in die polisie nie. Ons het mos nou die getuienis van die Harms-kommissie daarvoor." - Die minister van Wet en Orde, Adriaan Vlok, tydens verlede Sondag se Agenda-program op TV1.

Ek het uitgebars van die lag voor my televisiestel toe die minister dit sê. En onmiddellik daarna besef ek behoort eintlik te huil. Want as hy oor dié saak so promisku met die waarheid omgaan, hoe kan iemand hom glo as hy praat oor die geweld wat op die oomblik aan die vesels van ons gemeenskap skeur? Kom ons buig agteroor en aanvaar argumentshalwe Vlok weet nie regtig wat in die polisiemag aangaan nie. Maar hy hét mos die voordeel van die maandelange hofsak tussen genl Lothar Neethling en Vrye Weekblad, en die volledige uitspraak van regter Johan Kriegler wat die bestaan en aaklige

bedrywighede van dié elemente van sy mag deeglik boekstaaf. Hoekom maak hy of dit nie bestaan nie? Ek hoop u het al kollega Jacques Pauw se onthullings oor die polisie in dié uitgawe van Vrye Weekblad gelees. Daarin vertel twee polisiemanne in besonderhede hoe die lede van die

polisie se "anti-terroriste-eenheid" saamgesweer het om regter Louis Harms en sy kommissie te belieg en te bedrieg en hoe getuienis vernietig is. Onthou ook dat regter Kriegler al bevind het dat Lothar Neethling doelbewus vir regter Harms mislei het.

Waar staan minister Vlok nou? Wie kan hom ooit weer glo? Hoe kan enige land wat selfs vaagweg glo aan Christelike norme, beskaafdheid, demokrasie en politieke aanspreeklikheid só 'n minister duld?

Kom ons wees eerlik: die Suid-Afrikaanse Polisie en sy praktyke en bedrywighede is geheel en al uit pas met wat in Suid-Afrika aan die gebeur is, heeltemal uit pas met dit wat Staatspresident FW de Klerk sê hy voorstaan.

De Klerk hou vol om met 'n skewe glimlaggie om sy mondhoëke sy hande deeglik in onskuld te was elke keer dat die veiligheidsmagte se sondes uitkom. En ons as landsburgers laat hom daarmee wegkom. Hoe lank nog?

Ek sou nog simpatie gehad het met Vlok

b r i e w e

FW SE WATER OOR MAGNUS SE AKKER

A Nannini van Kemptonpark skryf:

'n Skuut so uit die SAW-drilhandleiding aan eerw Alan Storey en eerw Frank Chikane. Eersgenoemde omdat hy die backbone (dit én "integriteit" sal jy maar die betekenis van moet naslaan, Magnus) het om sy saak te stel aan die Dispence Force, die Broederbond en die VLU.

Eerw Chikane om hom by te staan en andere aan te moedig om van die (geëlektrifiseerde) draad af te klim en standpunt in te neem.

In 'n demokratiese Suid-Afrika (contradiction in terms?) het ons meer sulkes nodig, anders sal FW se water ad infinitum oor Magnus se akker loop.

KULTUUR IS HART

Hendrik Jaars van Bloemfontein skryf:

Ons as Suid-Afrikaners staan vandag op die vooraand met betrekking tot ware demokrasie, vrede en vryheid. Daarom is een van die kenmerke van die "Nuwe Suid-Afrika", na my mening, enorme aanpassings van die verskillende gemeenskappe.

Nog 'n belangrike vereiste vir ons land om te slaag in sy strewe na demokrasie, is die vertrekpunt vir Christene om mekaar lief te hê. Verskille in kultuur is nie genoeg rede vir skeiding nie. Dit kan en mag nie van die waarheid van die Woord geskei word nie.

Verskillende kulture het verskillende gewoontes en gebruike. Wanneer mense van verskillende agtergronde met mekaar in kontak kom, kan misverstande en verleentehede ontstaan. Maar deur jare se kontak en skaaf aan mekaar, het wit- en swartmense toenemend begrip vir mekaar begin ontwikkel. Deur kommunikasie en verstedeliking (met die gepaargaande verwestering), dink en tree baie swart- en witmense vandag dieselfde op. Matlong (1990) skryf dan ook soos volg: "The need for all people in the changing South Africa, irrespective of colour, is to know the culture and traditions of one another, which will enable us to have

faith in one another and work together in building the new South Africa, is vitally important."

In Suid-Afrika, as gevolg van apartheid, is daar egter weinig spontane interkulturele kontak tussen mense. Die meeste kontak vind binne die strukture van organisasies en instellings plaas. Die werksituasie is dikwels die enigste gebied waar mense uit verskillende kulture met mekaar in kontak kom.

In 'n multi-kulturele samelewing speel waardes 'n belangrike rol. So sal daar in 'n multi-kulturele samelewing altyd van die religieuse, kulturele, ekonomiese, politieke en historiese waardes kennis geneem moet word. Dit is belangrik dat ons uit die paradigma van kulturele apartheid kom.

Aanpassing is nie 'n nuwe dissipline nie, maar slegs 'n nuwe benadering om ontwikkeling in Suid-Afrika te help bewerkstellig.

Ter wille van vreedsame naasbestaan en 'n oorwinning vir multi-kulturele dinamika moet aanpassings van albei kante gedoen word.

Albei kante moet begryp dat die dominante waardestruktuur die grondslag vorm van 'n mens se lewensbeskouing op grond waarvan hy oordeel wat reg of verkeerd is. Belangriker nog in die nuwe Suid-Afrika is dat swartmense se menswaardigheid en eiesoortigheid, hul kultuuraannames, deur witmense gerespekteer moet word.

Swartmense sal weer by die eise van die tyd moet aanpas en hulle losmaak

van etnisiteit en pluraliteit.

Albei groepe sal ook daarby baat vind om mekaar se taal te leer. 'n Mens se taal is sy kultuur, en sy kultuur is sy hart.

VERBORGE SKADUWEE

Willem van der Walt van Kenilworth skryf:

Ek is in die proses van vredemaak. Ek maak vrede met mense soos die Gardiners, skrywers van *Satanism, The Seduction of South Africa's Youth* (Struikhof, 1991) waarvan uittreksels in Vrye Weekblad (26 April - 2 Mei) verskyn het.

Ek eien volle verantwoordelikheid vir sulke mense: hulle is deel van my, hulle is daardie deel van my wat diep bedreig voel, wat nie wil glo dat ek my eie werklikheid skep nie, wat eerder met 'n frons die oggend tegemoet loop, wat elke blaas en voeltjie met agterdog aankyk. Die proses waarin ek myself verwickel, beteken dat ek 'n Skaduwee eien wat diep in my verberg word, in die donker ongenaakbare landskap van my onbewuste skuil. Af en toe skakel ek die televisie aan en sien 'n nuusberig of ek lees uittreksels van 'n boek of 'n resensie daarvan wat my herinner dat ek nog nie van my Skaduwee ontslae is nie, dat hy nog daar is, met sy eie geregtigheid en krimpemde wêreldsiening. Ek eien dit, maar o, dis moeilik, want ek wil uitvaar teen sulke mense, maar ek kan nie: ek moet eenvoudig erken dat hulle deel van my is, deel van my soos Saddam Hoessein en Moeder Teresa deel is.

en De Klerk as hulle gesê het dit is alles goggas wat hulle van die Vorster- en PW Botha-regimes geërf het, en dit is moeilik om alles so vinnig op te klaar. Maar tot vandag het nóg De Klerk, nóg Vlok enigiets gedoen om dié soort praktyke stop te sit. Elkeen van die polisiemane wat volgens aanvaarde hofgetuienis deelgeneem het aan grusame moorde op politieke teenstanders van die regering is nog in die mag - een van die voorbok-moordenaars is selfs bevorder van majoor tot kolonel. Lothar Neethling sit steeds in sy kantoor as hoof van die forensiese afdeling - daar is nie eens 'n ondersoek gelas na die gif wat sy laboratoriums voorberei het om mense dood te maak nie.

Inteendeel, daar is nie net geen optrede teen dié elemente nie, daar word daarmee voortgegaan - en selfs uitgebrei. Die mannekrag en wapentuig by die berugte Vlakplaas is selfs uitgebrei. Die moordpoging op Dirk Coetzee, wat op Vlakplaas beplan en tot die dood van 'n prokureur gelei het, het ná die aanstelling van die Harms-kommissie verlede jaar plaasgevind.

Ek aanvaar die Hooggeregshof se beslissing oor Winnie Mandela. Myns insiens was dit 'n regverdige hofsak, en

dit is goed dat die regering nie in die versoeking was om dit dood te smoor weens politieke redes nie. Maar die versuim om al die polisiemane wat aan moord, ontvoering en verminking skuldig is, te vervolg, gooi 'n lang skaduwee van agterdog daaroor. (Natuurlik kan die politieke partye agterna in onderhandeling besluit om amnestie aan dié polisiemane te gee, maar ons moet eers weet wie hulle is en wat hulle gedoen het.)

Daar is nou al maande lank 'n polisie-ondersoek, gelas deur Vlok self, na die dood van die prokureur wat die bom ontvang het wat vir Coetzee bedoel was, Bheki Mlangeni. Hoe is dit dan dat dit weer 'n koerant is wat eerste met die getuienis na vore kom? Vlok en De Klerk moet een ding beseef: daar is nog heelwat polisiemane soos Ronald Bezuidenhout, Godfrey Ndaowana en Dirk Coetzee wat gaan praat. Die sondes en skandes van die veiligheidsmagte gaan stuk vir stuk nog alles uitkom. Vrye Weekblad kan sommer nou al sê hy gaan self daarin 'n rol speel.

Want dit is 'n kanker in ons samelewing wat uitgesny moet word, anders gaan dit ook die sogenaamde Nuwe

Suid-Afrika besmet. Dit is in ons almal - en in Staatspresident FW de Klerk - se belang dat al die drek nou regtig moet uitkom, sodat die wond kan skoon kom en gesond word.

...

Die Potchefstroomse Universiteit se besluit om toe nie vir Joe Slovo toe te laat om op die kampus te praat nie, is 'n groot teleurstelling en 'n klad op dié universiteit en sy rektor se naam.

Om vocr afdreiging deur fasciste en verregse rassiste te swig, is 'n fout wat veral 'n universiteit nie durf maak nie. Om agter "oud-studente, ouers en ondersteuners" te skuil, is goedkoop.

Eer en integriteit is hier op die spel, veral vir die Afrikaner. Gebeure soos dié by Ventersdorp, Tukkies, Stellenbosch en nou die Pösch-episode word dopgehou deur ons swart landgenote.

Ons Afrikaners wat glo aan demokrasie en regverdigheid moet opstaan en ons stemme - minstens ons stemme - dik maak teenoor dié barbaarse stamgenote van ons. [11]

"Dis ons geluk dat die polisie sulke vrotsige skuts is." Een van die boere wat die plakkers van die plaas Goedgevonden wou verjaag bet.

"The slaughter of innocents asleep in their beds in the squatter camp removes any remaining doubt that the regime's police are, at best, unable to protect life or are, at worst, conniving at the slaughter for political purposes. We believe it is the latter."

Joe Slovo, General Secretary of the SA Communist Party, on the massacre at the Swaniewille squattercamp.

"Ek kan doen wat ek doen omdat ek weet dit word ondersteun deur die oorgrote meerderheid van ons bevolking wat na vrede, voorspoed, vooruitgang en veiligheid streef."

FW de Klerk, nadat hy 'n goue medalje van die Openbare Skakelinstituut van Suid-Afrika vir voortreflike skakeldiens vir Suid-Afrika ontvang bet.

"What surpasses our comprehension is that while the police escorted the attackers back to the hostels, not a single person was arrested immediately. The police have provisions in the criminal law which could have been used to arrest all the attackers. In the recent past the police have used the common purpose doctrine with devastating effects against political activists. The arrest of only six persons where several hundred persons had been involved in the attack, makes a mockery of our criminal justice system."

Lawyers for Human Rights on the Swaniewille massacre.

"Jewers hou iemand egter nie daarvan nie en wil die hele proses destabiliseer. Die groot debat onder ons is of FW de Klerk hiervan weet en of hy uitgedaag word deur magte wat hy nie kan beheer nie."

Thabo Mbeki, oor die demokratiseringsproses.

Ek sukkel om nie projeksies op hulle te maak nie, om te erken dat alles wat hulle sê eintlik ook in my gesê word. Maar ek het hoop: ek kan die dinge in myself sien, ek kan tot ruste kom dat ek dié donkerte ook het en dalk kan dit só opgelos word. Maar dit bly snaaks dat ek, wat glo dat die Here ten volle in beheer van die Heelal is, nog steeds die Gardiners in my wêreld manifesteer, mense wat Satan in soveel instansies waarneem dat ek tot die gevolgtrekking moet kom dat die veldtog teen "geloof in die Duiwel" eintlik teen hulself gemik is.

Die model van die Here in ewige konfrontasie met die Duiwel is basies politieke-geografies van aard, skaars 'n geestelike model. Die obsessie met die duivel beteken dan, vir mense soos die Gardiners, dat die Here eintlik nie ten volle in beheer is nie, dat die Here se mag in 'n mate beperk is, en dat die laaste reël van Chris de Burgh se Spanish Train eintlik deur mense soos die Gardiners aangehang word.

Dit is in die oomblik van erkenning in die laasgenoemde geval dat mense vir die Skaduwee in hulself skrik en die lied verban.

Ek skrik steeds as ek die uittreksels van die Gardiner-boek lees. Ek skrik dat my vredesproses met dié Middeleeuse deel van my, dié deel wat in die naam van die Here se onvoorwaardelike liefde vir die mensdom, nog steeds hunker om ketters na 'n brandstapel toe te sleep - dat dié proses nog 'n entjie moet loop voordat ek vrede in myself kan hê.

INFORMED

Lin Slabbert of Pietermaritzburg writes: Thanks for your marvellous newspaper. Even your articles some weeks ago on the crisis and background to the Gulf War were informed and more concerned and objective than anything else

In the way of news coverage. My husband says my Afrikaans is improving too - reading your interesting paper!

NEE, MENEER COHEN

Foklar Vatsug van Pretoria skryf:

Onlangse nuusberigte uit die VSA dui daarop dat Herman Cohen gretig is om lede van die Amerikaanse Vredeskorp na Suid-Afrika se townships te stuur om onderwysers op te lei en te onderrig. Afsien van die oorweging dat die korp sy tyd baie goed kan bestee deur voor eie deur te vee aangesien swart misdaad, armoede, dwelmsmouery, ongeletterdheid en werkloosheid op groot skaal daar voorkom, is daar twee aspekte wat noukeurige ondersoek verg.

Om mee te begin, het die VSA se Vredeskorp 'n verdagte reputasie. Hoewel talle jong, ietwat oorgretige idealiste goeie filantropiese werk op plekke soos die Filippynse Eilande en in sommige Afrika-lande verrig het, moes dieselfde korp al aan verskeie take onttrek omdat hy hom by die huishoudelike sake van gasheerlande bemoei het. Opleiding en onderrig het ongetwyfeld aandag nodig, maar dit moet liewer in die hande gelaat word van toegewyde swart Suid-Afrikane wat intiem op hoogte van die probleme in die townships is. Of sal dit aanvaarbaar wees om as wederkerige gebaar voor te stel dat jong Suid-Afrikane vredesbearbeiding in Amerika onder die Indiane en Mexikane doen?

Nee, mnr Cohen, laat ons in alle opregtheid dit liewer laat vir elkeen om voor sy eie deur te vee. Wat egter sal help is as Amerika sal ophou om voortdurend die doelpale te verskuif om die anti-Suid-Afrikaanse sanksies opgehef te kry!

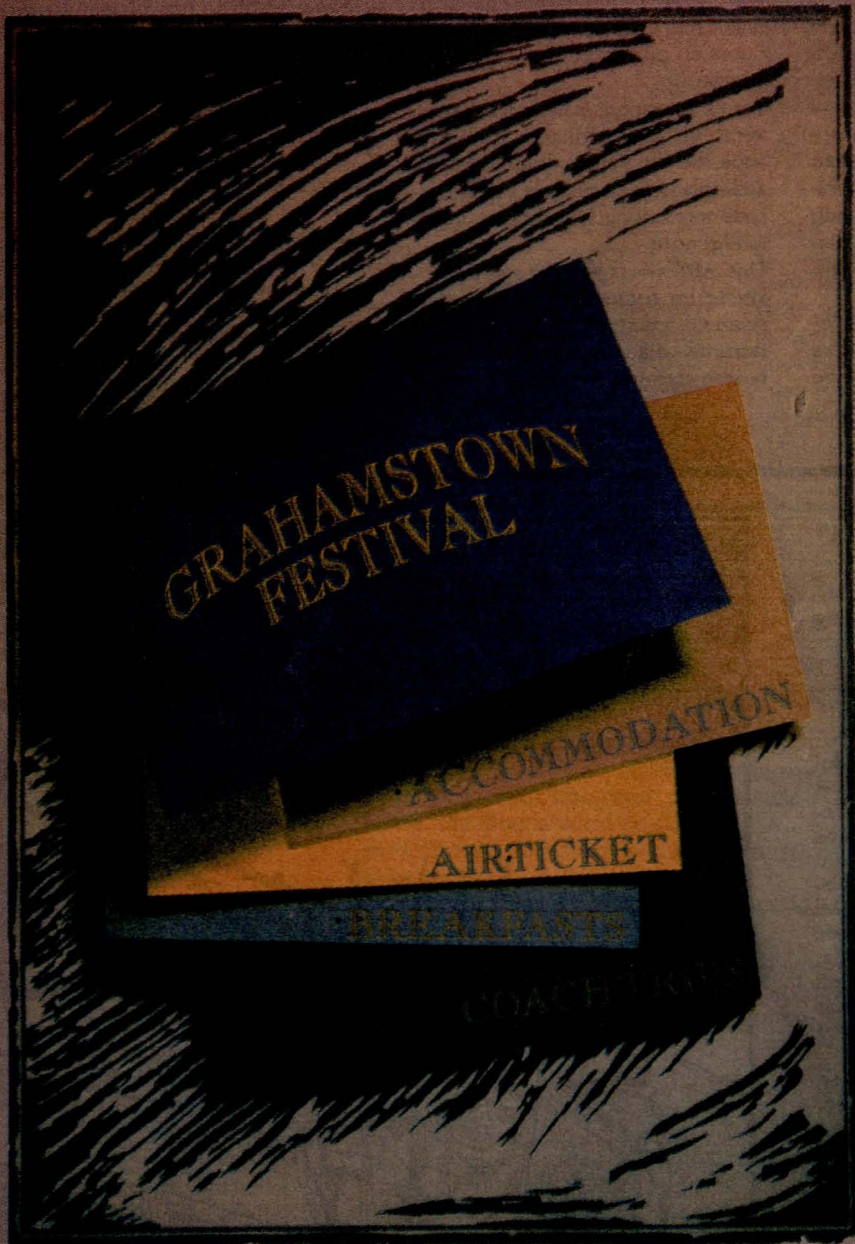

Vrye Weekblad plaas graag briewe wat nie die wet oortree of lasterlik is nie, mits die korrespondent se naam en volledige adres bygevoeg word as 'n skuilnaam gebruik word. Briewe korter as 200 woorde sal voorkeur geniet, en die redakteur bebou die reg voor om briewe te verkort.

Skrif aan:

Vrye Weekblad Briewe, Postbus 177, Newtown 2113.

With SAA, you can fly to the Standard Bank National Arts Festival in Grahamstown on a full wallet.

To leave with a full wallet, phone us on 774-4477 or 774-2048/9 and book your flight. We'll immediately start filling it with complimentary tickets for accommodation, breakfasts, entry and the theatre.

Choose any one of our four package options: An all inclusive tour from R1 295,00. A Budget Package from R 795,00. A Student Package from R 575,00. Or the Jazz Special (4 nights only) from R1 495,00. All you need to tell us is whether you'll be staying for 3, 4, 7 or 10 nights. And which one of our tour departures, between 27 June and 7 July, you'd prefer.

We're getting better all the time.

DMB&B S1223

TERSUIDE

Die Televisie-optrede van die Jaar moet sekerlik gaan aan Agenda se John Bishop vir sy ondervraging van Adriaan Vlok verlede Sondagand. Dit is mos hoe 'n mens te werk moet gaan met 'n politikus wat twak praat! En watter snert het Vlok nie kwytgeraak nie. Oor die kwessie van Inkatha se dodelike assegaie was sy hele punt dat die Zoeloes nie wil hê dit moet verbied word nie - en hy kan dit ook nie doen nie want die ANC het nog opslagplekke waar AK47's weggesteek word! Sê die ANC die AK47 is hul tradisionele wapen? Gebruik hulle die "weggesteekte" gewere in die geweld teen Inkatha? En van wanneer af is Vlok sensitief vir wat swartmense wil hê of nie wil hê nie? As hy so sensitief is oor wat swart partye dink, hoekom het hy nie bedank toe die ANC dit geëis het nie? Die stomme man. En ons dink al die tyd die probleme lê by sy konstabels...

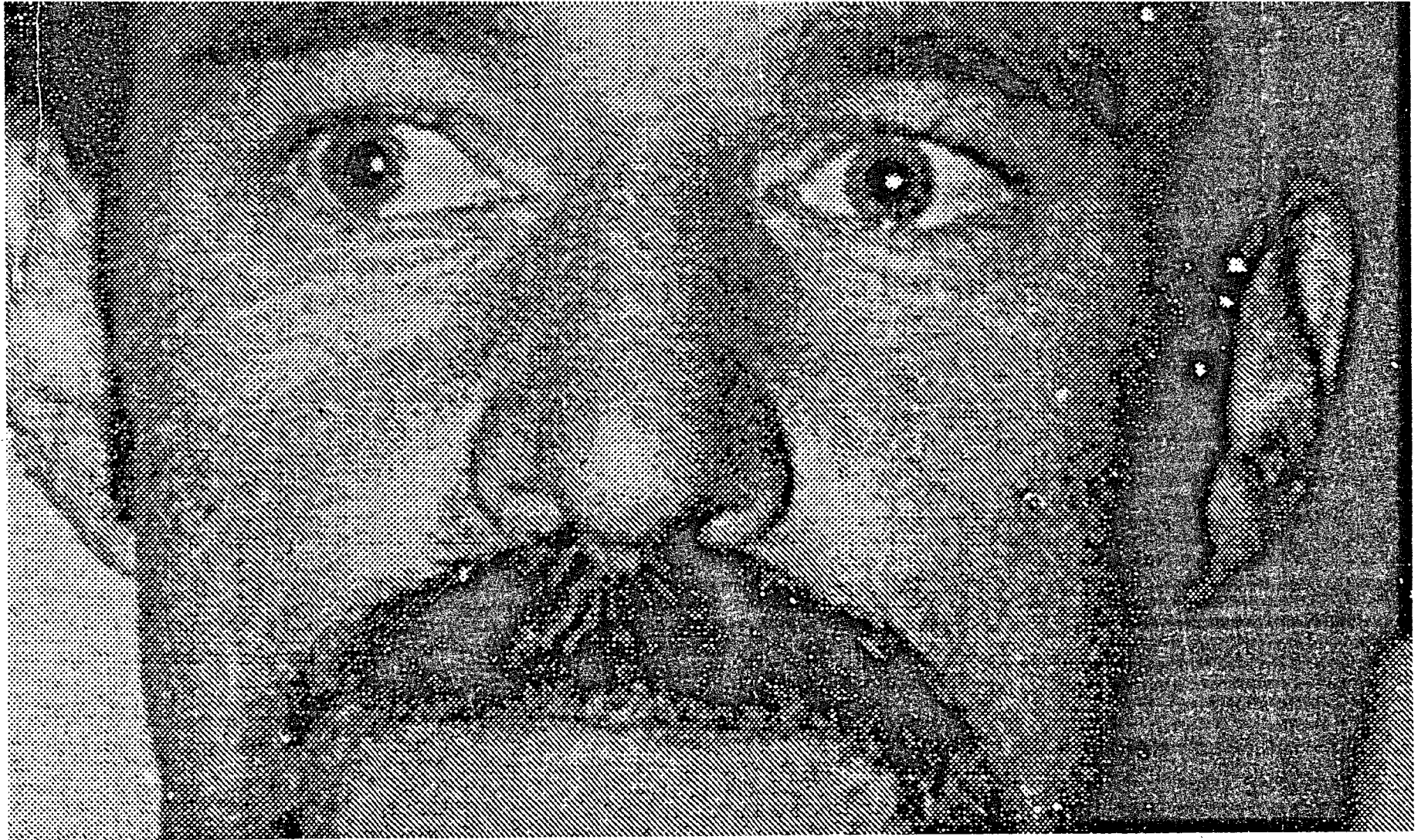
Piet Rudolph was 'n voorbok by die Boeremoles by Ventersdorp. Enkele weke gelede is Rudolph vergewe vir al sy vorige misdade toe hy ondemeem het om nie weer by geweld betrokke te raak nie, en hy is vrygelaat. Binnekort word nog regse terroriste vrygelaat onder die regering se amnestie-plan - ook dié wat Vrye Weekblad se kantoor opgeblaas het. Ons weet mos nou al hulle gaan weer by dié soort aktiviteit betrokke raak. Anders as die ANC-lede wat geweld gepleeg het, is die regse terroriste se ideale nie bereik nie en gaan hulle voort met hul stryd. Watter sin het dit nog om hulle vry te laat? Hoekom word hulle nie voor 'n hof gesleep om verhoor te word vir hul wandade nie?

'n Pikante brokkie onderaan die Sunday Star se berig oor die skandes wat die Boere by Venterstad aangevang het: "Outside the station a policeman told the Sunday Star to go and interview Mr TerreBlanche, who, he said, was staggering around. Several journalists confirmed they saw an open bottle of brandy lying on the floor of Mr TerreBlanche's bakkie, which was parked outside the police station."

'n Australiër wat iets wil doen aan oorbevolking, gaan in die volgende verkiesing in die provinsie New South Wales verkiesing veg op dié punt. Hy voel só ernstig daarvoor dat hy sy naam verander het na Zero Population Growth. Mens kan maar net dink wat sou gebeur as dié idee in Suid-Afrika sou posvat. Dan sou Mangosuthu Buthelezi sy naam dalk na "Spies van die Nasie" verander het - maar ook net as Eugene TerreBlanche nie eerste ingespring en "Spies van die Volk" geword het nie.

Volgens inligting uit Windhoek dink die De Klerk-regering daaraan om 'n besluit oor Walvisbaai se toekoms uit te stel sodat die komende Veelparty-keuseferensie daarvoor kan besluit. As Walvisbaai dan aan die mense van Namibia teruggegee word, sal die regses nie kan sê die Nasionale Party het dit gedoen nie. Nie 'n slegte idee nie, maar dit lyk darem alte veel na passing the buck.

Hier is nou 'n brokkie wat heelwat sê oor wie en wat Afrikaners, waarskynlik regse Afrikaners, werklik is. Twee swart vroulike speurders van die ampse KP-stad Vanderbijlpark het hulle as prostitute voorgedoen en só 19 mans vasgetrek. Tien van hulle was Afrikaners...

Die grusame verhaal van sersant *Ronald Bezuidenhout*, alias Tokaref

Alle berigte op dié bladsye deur *Vrye Weekblad* se assistent-redakteur **JACQUES PAUW**

'N GEWESE lid van die Suid-Afrikaanse Polisie se anti-terrorisme eenheid op Vlakplaas het vandeeweek vertel hoe hy en ander lede van die eenheid die Harms-kommissie bedrieg het deur onder meer dokumente te verbrand, wapens weg te ry en vooraf ooreen te kom om enige aandaagheid aan moordbendes te ontken. Terselfdertyd het sersant Ronald Desmond Bezuidenhout, wat tot in Augustus verlede jaar aan Vlakplaas verbonde was, gesê dat hy deel was van 'n groep veiligheidspolisiemanne wat verlede jaar planne beraam het om kapt Dirk Coetzee te vermoor omdat hy hulle sou verrai het.

Dit het ook aan die lig gekom dat Vlakplaas oor sy eie plofstofdeskundige beskik wat volgens Bezuidenhout oor die vermoë beskik om dié soort bom wat in Mei verlede jaar aan Coetzee in Lusaka gestuur is, te vervaardig.

Bezuidenhout se bewerings oor lede van Vlakplaas se moordplanne rondom Coetzee volg enkele maande nadat 'n pakketbom wat aan die oud-polisieman gerig is, teruggestuur is na Suid-Afrika waar dit in Februarie vanjaar tot die dood van 'n bekende Johannesburgse prokureur, Bheki Mlangeni, gelei het.

VWB het vandeeweek verneem dat polisie-hoofkwartier opdrag gegee het dat 400 nuwe wooneenhede op 'n polisieplaas gebou moet word waarin gewese Koevoetede - wat na Namibia se onafhanklikheid na Suid-Afrika gekom het - saam met Askari's gehuisves gaan word. Die nuwe kompleks word tans beplan.

Dit blyk nou dat Vlakplaas selfs ná die onthullings van Coetzee en Almond Nofemela tot selfs 'n groter eenheid uitgebou is wat vandag uit meer as 'n honderd polisiemanne en Askari's bestaan. Volgens Bezuidenhout gaan die werksaamhede van Vlakplaas na die wettiging van die ANC, en ná die ondersoek van die Harms-kommissie onverstoord voort. Ondanks die kritiek op Vlakplaas en versoeke van oor 'n wye spektrum dat die eenheid ontbind moet word, het daar 'n dramatiese opbou van wapentuig en mannekrag plaasgevind. Daar is vandag ten minste 80 Askari's (in Dirk Coetzee se tydperk was daar minder as 20) en meer as twintig blanke offisiere.

Daar bestaan reeds die afgelope jaar noue samewerking tussen Vlakplaas en lede van die ewe berugte Koevoet wat na hulle terugkeer uit Namibia in 'n tydelike basis net buite Rustenburg gehuisves is. Die inligting rondom die beplande moord op Coetzee en

verdere bewerings wat Bezuidenhout rondom moordbendes gemaak het, is Woensdagmiddag aan die polisie se direktoraat van openbare betrekkinge voorgelê. Menseregte-prokureurs het Bezuidenhout vandeesweek besoek om verdere inligting by hom te kry.

Bezuidenhout bevind hom tans in die Weskoppies-Hospitaal naby Pretoria waar hy aangehou word vir waarneming nadat hy sy vrou verlede maand aangerand het. 'n Landdros van Springs het Bezuidenhout vir 30 dae waarneming na dié psigiatriese inligting verwys.

Hy verskyn vandag weer in die hof op 'n aanklag aan aanranding waar getuie oor sy sielkundige toestand gelei sal word. Bezuidenhout self sê dat hy die afgelope tyd aan ernstige nagmerries, depressie en angs ly weens sy ondervindings in die veiligheidspolisie. Hy was tydens die aanranding op sy vrou verslaaf aan hoemedisyne.

Volgens 'n polisdokument het Bezuidenhout in 1978 by die polisiemag aangesluit. Hy het vanaf 1985 tot Maart 1989 die ANC geïnfiltrer waar hy in Angola aangehou en opgelei is voordat hy verdere gespesialiseerde opleiding in Oos-Duitsland ondergaan het.

Hy het as Duncan Smith in die ANC bekend gestaan en is in Maart 1989 deur dié organisasie op 'n sending na Suid-Afrika gestuur om 'n oliepylyn in Natal op te blaas. Die ANC het vandeeweek bevestig dat hy dié organisasie geïnfiltrer en deur hulle opgelei is.

Bezuidenhout het met sy terugkeer na Suid-Afrika lede van Vlakplaas geskakel en was tot in Augustus verlede jaar by dié eenheid voordat hy oorgeplaas is na die polisie se inligtingsafdeling.

Bezuidenhout het in Oktober 1990 uit die mag bedank. In 'n getuigskrif deur die polisie word bevestig dat hy vrywillig bedank het en dat sy vertrek uit die mag as 'n verlies beskou word. Hy word beskryf as 'n lojale en pligsgetroue polisieman. VWB het Bezuidenhout die afgelope week by drie geleenthede in Weskoppies besoek. Hy was tydens die besoeke nugter en het sy verhaal samehangend vertel. Tydens die besoeke het hy die volgende bewerings gemaak:

* Die aankondiging van Staatspresident FW de Klerk op 2 Februarie verlede jaar toe hy die ANC en ander verbode organisasies gewettig het, het 'n geweldige bitterheid by hom en ander lede van Vlakplaas ontteken. Hy sê: "Die manne was uiters ontsteld omdat die terroriste teen wie ons geveg en vir wie ons bloed gestort het, wettig kon terugkeer, terwyl ons, wat opdragte uitgevoer het, se werk deur 'n regter ondersoek moet word."

* Nadat die Harms-kommissie aangestel is, het die lede van Vlakplaas besluit om te sorg dat die waarheid oor moordbendes nie uitkom nie, hoewel almal geweet het dat Coetzee en Nofemela die waarheid praat. Die lede het bymekaar gekom en taktiek bespreek. Trokke vol Russiese wapentuig is na 'n naburige plaas vervoer, dokumentasie is vernietig en moontlike getuies is vooraf aangesê om alles te ontken.

* Die lede van Vlakplaas was woedend vir Dirk Coetzee omdat hy hulle sou verrai het. Bezuidenhout sê daar was vroeg reeds praatjies op Vlakplaas dat Coetzee uitgewis moet word. Kort nadat die Harms-kommissie aangestel is, het 'n groep lede van Vlakplaas vergader en besluit om 'n kas vergiftigde wyn aan die oud-polisieman te stuur. Uiteindelik is besluit om hom op die "Ruth First-manier" te vermoor. First is in 1982 met 'n pakketbom in Maputo vermoor.

* Een van die beweerde moordbende-misdade wat die Harms-kommissie moes ondersoek, was die verdwyning van die Krugersdorpse veiligheidswag Japie Maponya wat volgens Nofemela deur Eugene de Kock deur die kop geskiet. Met die aanstelling van die kommissie is op Vlakplaas gesê dat die lyk van Maponya onder in 'n mynslag lê en dat die kommissie sal sukkel om by sy lyk uit te kom.

* Bezuidenhout het aan die hoesmiddel Actifed verslaaf geraak omdat van die lede van Vlakplaas 'n middel gedrink het voordat hulle op 'n operasie uitgegaan het. Die middel het onder meer Actifed as een van die bestanddele bevat. Die middel is veral deur Askari's voor 'n operasie gedrink, hoewel van die wit polisiemanne dit ook geneem het. Bezuidenhout sê die middel, wat vryelik op die plaas beskikbaar was, het 'n ongelooflike uitwerking op hom gehad deurdat dit hom moed gegee en sy bloedlus aangewakker het.

* Hy sê sy nagmerries en sielkundige probleme is onder meer te wyte aan die feit dat hy verdagtes met 'n binneband op Vlakplaas gemartel het. Hy het die band oor hulle gesigte getrek en net voor hulle versmoor, het hy hulle weer gelos.

* Bezuidenhout sê dat vier insypelaars wat in Junie 1988 deur lede van Vlakplaas by Piet Retief in die Oos-Transvaal doodgeskiet is, koelbloedig deur dié eenheid afgemaai is en dat die polisie nie - soos hulle in die nadoodse ondersoek getuig het - verplig was om te skiet nadat een van die insypelaars op hulle geskiet het nie. 'n Wapen is na die tyd op een van die insypelaars geplant en hulle is volgens Bezuidenhout met loodkoeëls geskiet.

* Bezuidenhout vertel dat daar vier Askari's op Vlakplaas is wat met Aids besmet is, maar dat dié "gedraaide terroriste" steeds gebruik word om sjebeens te infiltrer en saam met swart vroue te slaap.

Hoesmedisyne help vir die nagmerries

RONALD DESMOND BEZUIDENHOUT

RONALD DESMOND BEZUIDENHOUT, die gewese polisie-sersant van Vlakplaas wat besluit het om die sluier rondom dié geheimsinnige en omstrede eenheid te lig, het voor sy opname in Weskoppies reeds 'n Pretoriase psigiater besoek en aan hom gesê dat hy nie met sy verlede kan saamleef nie.

Vandeeweek, ná twaalf jaar diens in die SA Polisie, het Bezuidenhout - wat die bynaam van "Tokaref" of "Tokkie" op Vlakplaas gehad het - uit die maksimum-veiligheidsafdeling van die Weskoppies-Hospitaal vertel van sy dubbele lewe die laaste jare. Bezuidenhout het in 1978 'n lid van die SA Polisie geword en sê hy het in 1981 aan die mislukte staatsgreep in die Seychelle deelgeneem. In 1985 het hy as lid van die veiligheidspolisie die ANC binnegespyel en die tydperk tot Maart 1989 by dié organisasie deurgebring.

Hy vertel dat hy Suid-Afrika in 1985 saam met twee verdagte lede van die ANC verlaat het. Hulle is na Swaziland, waar hulle eers aangehou is voordat hulle na Lusaka gedeporteer is. 'n Lid van die ANC se veiligheidsafdeling het hulle op die lughawe ingewag en hy is in hegtenis geneem as 'n verdagte polisie-agent.

Bezuidenhout is per vliegtuig na Viana in Luanda gestuur, waar hy maande lank in haglike omstandighede aangehou is. Hy sê hy is tydens sy aanhouding deur die ANC wreed gemartel. Sy voet is onder meer met 'n geweerkolf gebreek, hy het 29 dae lank net water gekry en hy is per ongeluk deur sy arm geskiet.

"Chris Hani (hoof van staf van Umkhonto we Sizwe) het in een stadium my lewe gered deur lede van die veiligheidsafdeling te keer nadat hulle my só geslaan het dat ek nie uit my oë kon sien nie," vertel Bezuidenhout.

Wonde aan sy lyf wys vandag nog die tekens van sy aanhouding deur die ANC, wat in daardie stadium erg geknou was deur die insypeling van Suid-Afrikaanse agente. Bezuidenhout het egter volgehou dat hy 'n ANC-simpatiseerder was en is uiteindelik verskuif na 'n opleidingskamp in Angola, waar hy militêre opleiding ondergaan het.

Ná sy opleiding deur die ANC is hy gekeur om nog ses maande gespesialiseerde opleiding by die basis Tetereff in Oos-Duitsland te ondergaan. Met sy terugkeer na Suid-Afrika is hy in Lusaka in 'n transitohuis aangehou terwyl die ANC moes besluit of hulle hom gaan vertrou met 'n militêre sending na Suid-Afrika.

Bezuidenhout vertel: "Ek is deur Chris Hani en Joe Modise (bevelvoerder van MK) genader. Hulle het my gesê ek sal 'n kans kry om te wys hoe toegewyd ek aan die ANC se saak is. Hulle het my opdrag gegee om 'n oliepyplyn net buite Vryheid te gaan opblaas. Ek is per vliegtuig na Swaziland onder die naam van Duncan Smith. Ek het sewe dae in Swaziland vertoef en toe na die lughawe Jan Smuts gevlieg."

Hy sê hy is as deel van sy "dekmantel" deur die veiligheidspolisie in hegtenis geneem voordat hy deur maj Eugene de Kock, bevelvoerder van Vlakplaas, sers Steve Bosch en agent Hugh Lugg (die vermiste lid van die Broederstroom-sel) na die anti-terroriste eenheid op Vlakplaas gebring is.

Die ANC het vandeeweek bevestig dat Bezuidenhout dié organisasie as Duncan Smith geïnfilteer het en militêre opleiding ondergaan het. Teen spertyd is geen verdere inligting oor hom deur die ANC bekend gemaak nie. Bezuidenhout sê hy het as lid van Vlakplaas hoofsaaklik in Soweto en die Oos-Rand opgetree. Die eenheid het vanaf 'n plaas naby Soweto opgetree en ook 'n woonstel aan die Oos-Rand gehad waar operasies beplan is.

Volgens hom het hy in dié tydperk verskeie ondersoeke na Winnie Mandela gedoen en was hy in 1989 lid van 'n groep polisiemanne wat by haar huis ingebars en die perseel deursoek het. Die polisie het 'n agent in haar sokkerspan gehad wat hulle inligting oor haar gegee het. Toe Mandela vir Bezuidenhout sien, het sy lank na hom gekyk en gesê: "I am sure I know your face from somewhere." Bezuidenhout sê sy grootste terugslag en knou in sy polisie-loopbaan was die ontbanning van die ANC en ander verbode organisasies. "Dit het 'n geweldige bitterheid by my en ander lede van Vlakplaas laat posvat. Die manne was uiters ontsteld omdat

die terroriste teen wie ons geveg het en vir wie ons bloed gestort het, nou wettiglik kon terugkeer, terwyl ons, wat net opdragte uitgevoer het, se werk deur 'n regter ondersoek moet word.

"Ek het nagte lank wakker gelê en gewonder hoekom ek al die pyn in Angola moes vat. Vir wat is ek alleen opgesluit sonder kos, gemartel, geskiet? Skielik het dit niks meer beteken nie. Alles was mos vergeefs," sê Bezuidenhout. Hy sê die onthullings van Dirk en Almond Nofemela het 'n geweldig demoraliserende uitwerking op die eenheid gehad. Skielik is hul bedrywighede onder die soeklig geplaas en hul belangrike rol in die bestryding van terrorisme aan die wêreld ontbloot.

Bezuidenhout sê gedurende sy verblyf op Vlakplaas het hy verslaaf geraak aan 'n mengsel waarvan die hoofbestanddeel die hoesmedisyne Actifed was. "Die middel is deur veral die Askari's voor 'n operasie gedrink, maar ook deur van die wit lede. Ek het op Vlakplaas al aan die middel verslaaf geraak en het Actifed bly drink nadat ek daar weg is.

"Die middel van Vlakplaas, wat vryelik beskikbaar was, het 'n geweldige uitwerking op my gehad. Dit het my ongelooflike moed gegee en bloedlustig gemaak. Ek kon ná verskeie operasies skaars onthou wat alles gebeur het."

Bezuidenhout sê hy ly veral die laaste jaar aan ernstige nagmerries en die Actifed help hom om daarvan te vergeet. Hy het in 'n stadium tot 'n halwe liter Actifed per dag gedrink.

"My nagmerries het onder meer ook te make met die feit dat ek mense op Vlakplaas met 'n motorbinneband gemartel het. Ek het dit oor hul gesigte getrek en kort voor hulle versmoor het, die band weer gelos. Dis nie lekker om te sien hoe iemand amper deur die poorte is nie. Dit pla my geweldig," sê Bezuidenhout.

Die Askari's of "gedraaide terroriste" op Vlakplaas word gereed met 'n sambok geslaan en gedreig dat, sou hulle nie hul volle samewerking aan Vlakplaas gee nie, hulle aan die ANC of PAC verrai en uitgelewer sal word. Bezuidenhout het vandeeweek ook onthul dat daar vier Askari's op Vlakplaas is wat Aids opgedoen het, maar steeds gebruik word om sjebeens en kroë te infilteer om na hul oud-makkers te soek. Volgens Bezuidenhout slaap die besmette Askari's by van die vroue en weet die offisiere op Vlakplaas daarvan.

Baie van die nagmerries wat hy kry, kan teruggevoer word na sy wedervarings in Angola, hoewel van hulle ook hul oorsprong op Vlakplaas het. Hy vertel onder meer van 'n nag wat hy langs 'n lyk moes deurbring - maar weier om enigiets verder daarvoor te sê. Hy het al geruime tyd vóór die aanranding op sy vrou om sielkundige hulp by 'n Pretoriase psigiater gaan aanklop. Volgens 'n sielkundige verslag erken hy nie die eise in sy omgewing nie, projekteer hy 'n magtelose aggressie en sien hy toestande as neerdrukkend. Die verslag sê dat hy "ingedoën, ingeperk en vasgevang" voel. Bezuidenhout sê hy wil nie in dié stadium oor sy eie rol op Vlakplaas uitwei nie omdat hy homself kan inkrimineer, maar hy noem 'n voorval in 1989 toe hy 'n groep dwelmshandelaars geïnfilteer het wat dwelms verkoop het. Hy sê hy het 'n deurbraak gemaak deur een van die handelaars te oorreed om dwelms aan hom te verkoop. Voor die transaksie het een van sy offisiere 'n silwer nege-millimeter Star-pistool aan hom oorhandig. Hy het eers later ontdek dat die

wapen gesteel was. Die transaksie het skeefgeloop en Bezuidenhout het uit selfverdediging twee van die mense geskiet.

'n Verwonde het gesien hoe hy die silwer pistool uittrek en op hulle skiet. Bezuidenhout was in die pekel omdat die pistool gesteel was. Sy eie dienspistool was 'n swart Beretta, wat sy senior offisier by hom gevat het. Toe hy sy eie pistool die volgende dag terugkry, was dit versilwer en die patroonpunte waarmee die mense geskiet is, omgeruil.

Bezuidenhout sê hy was 'n lid van die polisie-span wat in Februarie en Maart verlede jaar gesoek het na nege politieke gevangenes wat uit die Modderbee-gevangenis naby Springs ontsnap het.

Een van die ontsnaptes se ma, Sophie Nkosi, is laat die aand deur vier polisiemanne, waarvan Bezuidenhout een was, wakker gemaak en met die dood gedreig. Die polisiemanne het haar probeer dwing om te erken dat sy 'n telefoonoproep van haar seun gekry het, hoewel die gesin geen telefoon het nie.

Haar dogter, Faith Nkosi, is deur die mans deur die gesig geklap. Een van die verdagtes se vriende is gemartel. 'n Plastieksak is oor sy gesig getrek en hy is geklap, geslaan en geskop. Die polisiemanne het gedreig om hom om die lewe te bring en het hom met 'n naaimasjien op sy rug geslaan.

* Die gewese Vlakplaas-arbeider Godfrey Ndaowona meld in sy verslag aan die ANC dat daar teen vroeg verlede jaar ses Aids-gevalle op Vlakplaas was. Hy ken hulle uit hulle as Ndam (ANC), Chipa (ANC), Joe (PAC), Stretcher (PAC), Manjane (ANC) en sersant Madliwa.

VM

Lugg op Vlakplaas

En daar bevind die vermiste kameraad van die Broederstroom-sel hom toe al die tyd op Vlakplaas!

Sedert die Broederstroom-sel in Mei 1988 deur die veiligheidspolisie in hegtenis geneem is, heers daar groot geheimsinnigheid rondom die bewegings van Hugh Lugg, die vierde lid van die Broederstroom-sel wat deur die ANC op 'n militêre sending na Suid-Afrika gestuur is.

Die vier lede van die Broederstroom-sel - Damien de Lange, Ian Robertson, Susan Donnelly en Hugh Lugg - is tydens 'n polisieklompjag in hegtenis geneem en het op aanklagte van terrorisme tereg gestaan.

Die vyfde lid van die sel, Paul Annegam, het enkele dae voor die klompjag landuit gevlug en is volgens berigte lank in ANC-kampe aangehou omdat vermoed is dat hy 'n spioen mag wees.

Hugh Lugg het egter nie saam met sy makkers in die hof verskyn nie en daar is aangekondig dat hy 'n staatsgetuie was. Dit was onbekend waar Lugg homself bevind het en hy het uiteindelik nie in die hofsak getuig nie.

Lugg het saam met die ander lede van die Broederstroom-sel - wat skuldig bevind en langtermyn-tronkstraf opgelê is - militêre opleiding van die ANC ontvang en het die MK-naam "Johnston" gehad. Vandeeweek het Ronald Bezuidenhout onthul dat hy in Maart 1989 deur die bevelvoerder van Vlakplaas, maj Eugene de Kock, 'n sersant en Hugh Lugg in Port Elizabeth opgepik en na Vlakplaas geneem is. Bezuidenhout het ook 'n adres vir Lugg in Johannesburg.

'n Dodelike pakkie vir Coetzee

VLAKPLAAS beskik die laaste vier jaar al oor 'n plofstofdeskundige wat volgens Ronald Bezuidenhout, wat self in die gebruik van plofstof opgelei is, gespesialiseerde en gesofistikeerde pakketbomme kan vervaardig.

Sersant Steve Bosch, wat al minstens sedert 1986 aan die Vlakplaas-eenheid verbonde is, is ook vandeeweek deur die terdoodveroordeelde Almond Nofemela beskryf as dié polisieman op Vlakplaas wat oor die vermoë beskik om bomme te vervaardig.

Volgens Bezuidenhout is Bosch deur kol Wahl du Toit van die veiligheidspolisie se tegniese afdeling opgelei en kom die plofstof en ander toerusting wat op die plaas gehou word, van dié afdeling. Bezuidenhout sê daar is 'n kluis vol plofstof en bomtoerusting in Bosch se kantoor op Vlakplaas. Die tegniese afdeling van die veiligheidspolisie is vroeër vanjaar deur Coetzee as 'n "bomfabriek" beskryf wat die laaste vyftien jaar verskeie bomme vir die Vlakplaas-eenhede vervaardig het waarmee veral aktiviste in die buiteland opgeblaas is.

Coetzee het bespiegel dat die bom wat in 'n "walkman"-bandspeler se oorfone versteek en in Mei verlede jaar uit Johannesburg na hom in Lusaka gestuur is, deur die veiligheidspolisie se tegniese afdeling vervaardig is. Coetzee het in Oktober verlede jaar geweier om die pakket in 'n poskantoor in Lusaka in besit te neem. Die bom is teruggestuur na die afsender se adres - wat op die pakkie aangegee is as die Johannesburgse menseregte-prokureur Bheki Mlangeni, wat in daardie stadium gereeld met Coetzee geskakel het.

Mlangeni is dood nadat hy die pakkie huis toe geneem en oopgemaak het en die oorfone op sy kop gesit het. Sedertdien ondersoek die polisie die saak en geen aankondiging van enige deurbraak in die moord is nog gemaak nie. Ronald Bezuidenhout vertel vandeeweek dat die lede van Vlakplaas woedend was vir Coetzee omdat hy hulle verrai het. "Daar was vroeg reeds praatjies op Vlakplaas dat hy uit die weg geruim moet word," sê hy.

Bezuidenhout sê hy en minstens vyf ander wit polisiemane het een aand op Vlakplaas bymekaar gekom om te besluit wat met Coetzee gedoen moet word. Hy meen dié vergadering is gehou kort nadat die Harms-kommissie aangestel is.

Een van die polisiemane het aangebied om self Coetzee in Lusaka te gaan vermoor. Volgens Bezuidenhout het hy gesê: "Ek sal oorgaan en die duckfucker gaan doen."

Bezuidenhout sê uiteindelik is besluit om 'n kas vergiftigde rooi wyn aan Coetzee via Londen na Lusaka te stuur. Daarna het een van die manne gesê dit sal beter wees om die "Ruth First-metode" te gebruik.

First, gewese vrou van die SAKP-leier Joe Slovo, is in 1982 in Maputo in Mosambiek dood toe 'n pakketbom in haar hand ontplof het. Bezuidenhout sê die voorstel om 'n pakketbom aan Coetzee te stuur, het algemeen byval gevind, maar die groep het besluit om te wag "vir die regte tyd" totdat hulle die nodige intelligensie-terugvoering uit Zambië gekry het oor waar Coetzee tuisgaan, sy daaglikse bewegings en wie hy gereeld ontmoet.

Moordbendes gaan voort, sê ANC

TERROR LEKOTA, 'n woordvoerder van die ANC, het vandeeweek gesê die onthullings deur Ronald Bezuidenhout bewys bo enige twyfel dat die moordbende-aktiwiteite op Vlakplaas steeds voortgaan en dat dié plaas as operasionele basis gebruik word.

Lekota sê dit wys ook duidelik hoe die bom wat tot die dood van Bheki Mlangeni gelei het, beplan en saamgestel is.

"Dit wys ook dat die ou strategieë wat in die ampstermyn van FW Botha bedink en uitgevoer is, onveranderd voortgaan onder die leierskap van Staatspresident FW de Klerk. Dit word bewys deur De Klerk se hardnekkige weiering om van ministers Adriaan Vlok en Magnus Malan ontslae te raak," sê Lekota.

"Die gevolgtrekking moet sonder twyfel wees dat die opregtheid van die ANC en die meerderheid van die mense van Suid-Afrika deur die regering misbruik word. Dit is nou vir die mense van Suid-Afrika en die internasionale gemeenskap om 'n oordeel oor dié gebeure uit te spreek," sê Lekota in sy verklaring.

SO LYK DIE ARSENAAL WAPENS WAARMEE BEZUIDENHOUT UITGEREIK IS EN WAT HY IN DIE KATTEBAK VAN SY MOTOR VERVOER HET

Só is Harms om die bos gelei

NADAT Staatspresident FW de Klerk besluit het om 'n kommissie van ondersoek na moordbendes aan te stel, het die lede van Vlakplaas bymekaar gekom en besluit dat hulle alles binne hulle vermoë sal doen om te sorg dat die waarheid oor moordbendes nie uitkom nie.

Volgens Ronald Bezuidenhout het hy self dokumente op die plaas verbrand en gehelp om Russiese wapentuig na 'n naburige polisieplaas en hoofkwartier van die buitelandse afdeling van die veiligheidspolisie, Daisy, aan te ry. Die indruk moes ten alle koste voor die kommissie geskep word dat Vlakplaas net 'n gewone polisie-eenheid is.

Intussen blyk dit ook uit 'n verklaring van 'n gewese Askari wat twaalf jaar lank op Vlakplaas was voordat hy in Februarie verlede jaar teruggevlug het na dié organisasie en kort daarna 'n verklaring aan hulle gemaak dat daar pogings was om die kommissie te mislei en getuienis te vernietig. Die polisie is verlede jaar voor die Harms-kommissie skerp gekritiseer weens die gebrek aan dokumentasie oor die bedrywighede van die Vlakplaas-eenheid en die onwilligheid van die polisie om hul samewerking te gee.

Dit blyk nou dat byna alle dokumentasie met die aankondiging van die Harms-kommissie of verwyder of vernietig is. Die polisie het voor die Harms-kommissie aangevoer dat daar nie dokumentasie oor die Vlakplaas-bedrywighede bestaan nie.

Die Onafhanklike Raad van Ondersoek na Informele Onderdrukking het in hulle argumente voor regter Louis Harms gesê: "Dit is beide betekenisvol en ontstellend dat geen dokumentasie wat tot nadeel van die polisie is, deur die (kommissie se) ondersoekspan na vore gebring is nie." Die prokureurs wat namens die Raad voor die kommissie opgetree het, is by verskeie geleenthede

meegedeel dat dokumentasie nie meer bestaan nie. Geen dokumentasie oor die bedrywighede van Vlakplaas is by die kommissie ingedien nie.

'n Gewese bevelvoerder van Vlakplaas, kol Jan Coetzee, het in sy getuienis gesê "daar was nie tyd om rekords te hou nie" omdat die eenhede besig was om "terroriste" te soek. Nogtans het Jan Coetzee getuig dat in sy drie jaar as bevelvoerder op Vlakplaas, net ses arrestasies gedoen is.

Bezuidenhout sê: "Die manne het almal gewet dat Dirk Coetzee en Almond Nofemela die waarheid praat. Ons het bymekaar gekom en taktiek bespreek. Ons het opdrag gekry om trekke vol veral Russiese wapentuig vanaf Vlakplaas weg te ry na Daisy toe. "Daar was 'n groot hoeveelheid dokumentasie op Vlakplaas beskikbaar. So was daar byvoorbeeld situasieverlae waarin van die operasies aangeteken is. Ek moes elke keer wanneer ek van 'n operasie teruggekeer 'n situasieverlag opstel.

"Van die dokumentasie is Daisy toe vervoer, terwyl die dokumentasie wat enigsyn skadelik kon wees, op Vlakplaas verbrand is. Ek was een van die manne wat gehelp het om die dokumente te verbrand. Eugene de Kock en kapt Baker het na die tyd inspeksie gehou om seker te maak dat daar geen skadelike dokumentasie bestaan nie.

"Ons is vooraf aangesê om alles teenoor die kommissie te ontken. Ons het opdrag gekry om voor te gee asof Vlakplaas gewone polisiewerk doen en niks anders nie. Daar is vooraf besluit dat elke lid wat voor die kommissie verskyn, al Coetzee en Nofemela se bewerings sal ontken.

"Een van die onder-offisiere is aangewys om vals identiteite en paspoorte van die plaas af te verwyder of te vernietig. Eugene de Kock het aan ons gesê om nie te bekommerd oor die kommissie

te wees nie, want dit kos 'n terr om 'n terr te vang," sê Bezuidenhout.

Die gewese Askari wat in Februarie verlede jaar na die ANC teruggekeer het, Godfrey Ndaowona, meld in sy verslag aan die ANC dat die offisier in beheer van die wapenopslagplekke op Vlakplaas, adjudant-offisier Wood, wapenregisters verbrand het. Ndaowona se weergawe is reeds in Maart verlede jaar opgestel.

Hy sê: "Adjudant-offisier Wood het 'n rekord van alle wapens wat uitgereik word en hy was in beheer van alle wapens wat aan die Askari's en polisiemane uitgedeel is. Die uitreiking van die wapens word in 'n register aangebring en word in sy besit gehou.

"Wood se dokumente word in 'n rondawel op die plaas gehou. Dié dokumente is nie meer beskikbaar nie omdat ek by verskeie geleenthede gesien het hoe polisiemane op die plaas dokumente vernietig deur dit te verbrand." Ndaowona vertel in sy weergawe ook van Russiese wapentuig wat van Vlakplaas na Daisy weggevoer is, hoewel hy sê dié verskuiving van wapentuig het plaasgevind kort nadat Coetzee in November 1989 sy onthullings gemaak het en die Staatspresident die McNally-kommissie van ondersoek aangestel het.

Die gewese Askari sê 'n groot vragmotor is gebruik om Russiese mortiere, landmyne, AK47's, swaar masjiengewere, Russiese pistole, plofstof en onopgemaakte kratte wapens na Daisy te vervoer. Ndaowona was een van die werkers wat aan die kratte moes help dra.

* Dirk Coetzee het in sy getuienis voor die Harms-kommissie en in die siviele geding tussen Vrye Weekblad en luit-genl Lothar Neethling vertel dat hy voor sy vertrek uit die land meegedeel is, dat majoor (vandag luit-kol) Eugene de Kock besig is om dokumentasie te vernietig wat die polisie met enige ondersoek kan inkrimineer.

MARYLIN BEZUIDENHOUT

'As jy maar alles geweet het, Marilyn'

MARYLIN BEZUIDENHOUT, die vrou van Ronald Bezuidenhout, vertel vandeeweke van haar jaar van hel saam met haar veiligheidspolisiesman, van sy nagmerries en vrese en van sy verslawing aan 'n hoemedisyne wat hom uiteindelik in 'n monster verander het.

Dit was onder meer weens haar ultimatum dat sy weier om met hom te trou dat Bezuidenhout in Oktober verlede jaar besluit het om uit die polisiemag te bedank en sy dubbelle lewe te verruil vir 'n normale bestaan.

Ronald en Marilyn, wat albei mislukte huwelike agter die rug het, het mekaar in Januarie verlede jaar op 'n dans in Springs ontmoet. Dieselfde aand het Ronald haar gevra om te trou en haar vertel dat hy 'n lid van die polisie se "hit squad" is.

"Ek het gedink hy skeer die gek met my. Ek het nie geweet sulke dinge bestaan nie. Dit het my ook nie juis gepla nie, want ek hou nie van politiek nie," vertel sy.

Twee weke nadat sy haar aanstaande ontmoet het, het hy haar na Vlakplaas gebring waar sy van sy kollegas ontmoet het. "Alles was baie vreemd. Hulle het dan self soos terroriste gelyk," sê Marilyn.

Kort nadat sy Ronald ontmoet het, het Staatspresident FW de Klerk sy dramatiese aankondiging gedoen en die ANC en ander verbode organisasies ontban. "Daar was 'n spesiale vergadering op Vlakplaas waar hulle dié ding bespreek het. Toe Ronald by die huis kom, het hy op my skoot gelê en soos 'n babatjie gehuil. Hy was baie bitter en baie kwaad. Hy het gesê dis verraad en met allerhande dinge gedreig. Ek het hom getroos en hom gevra om maar liever al dié dinge te laat staan." Sy vertel dat hy dikwels gepraat het oor die aanstelling van die Harms-kommissie en baie bang was dat alles op die lappe gebring sou word. "Van sy kollegas wat by ons aan huis gekom het, het dikwels daarvoor gepraat. Almal was bang dat die eenheid uiteindelik gesluit sal word.

"Ek onthou goed hoe Ronald eendag by my aangekom het. Hy het verskriklik na rook geruik.

Toe ek hom vra wat gebeur het, het hy my gesê dat hulle daardie dag dokumente op die plaas verbrand het."

Kort nadat die twee begin saamwoon het, het Bezuidenhout se nagmerries begin, sê Marilyn. "Hy sal skielik in die nag wakker word, opspring en skreeu: die lyk! Die lyk!"

"Ander kere sal hy vir my skreeu om agter die bank weg te kruip, skuiling te soek of te koes. Ek het hom gereeld gevra wat alles in sy verlede gebeur het, maar hy het net gesê: As jy maar alles geweet het."

Sy onthou hoe sy een aand op die aangrensende plaas Daisy geslaap het. "Dit was baie grillerig. Teen een van die mure was allerhande aandekings wat van terroriste af kom - buckles, lyfbande, allerhande snaakse goed. Ronald het ook sulke goed gehad, maar ek het hom gedwing om daarvan ontslae te raak."

Marilyn vertel dat hy dikwels gepraat het van die onskuldiges wat daaronder moes ly en hy het haar ook vertel dat die nagmerries oor die lyk te make het met 'n nag wat hy langs dié liggaam moes deurbring. Sy sê hy het haar vertel die marteling met die binneband op Vlakplaas pla hom ook baie. "Hy sal kyk na 'n prent op televisie, en elke keer as daar 'n skoot afgaan, ruk en koes hy. Daar is dae wat hy gehuil het en my vertel het van sy marteling in Angola. Hy sukkel vandag nog met sy voet."

Sy sê hy het baie bier gedrink op Vlakplaas. Sy het agtergekom dat hy baie eienaardig optree. Ook van sy kollegas, wat dikwels by hulle gewag het voordat hulle operasies aan die Oos-Rand gaan uitvoer het, het snaaks opgetree, sê sy.

"Veral as hulle van die operasies teruggekom het, was hulle soos maniakke. Ek het gedink dis drank, maar hulle het nie soos dronk mense opgetree nie. Hulle was nie aangeklam nie, maar was opperuiemd en vol bravade. Ronald het altyd eers vir hulle 'n gebed gedoen.

"Ek het gaandeweg agtergekom waaraan hy werklik verslaaf is. Hy het vir my vertel dat hulle die

mengsel op Vlakplaas kry en dat hy dit nodig het om vir hom moed te gee."

Sy sê nadat hy in Augustus verlede jaar na polisie-intelligensie oorgeplaas is, het hy suiwer Actifed gebruik - tot 'n halwe liter per dag. "Hy het aggressief geraak en wou my gereeld aanrand. Ek het maar uit sy pad gebly en met hom uitgehou, want hy was immers my man.

"Hy het die volgende dag nie geweet wat hy die vorige aand gedoen het nie en kon niks onthou nie. Hy het gesê dit help hom om te vergeet as hy dit gedrink het. Hy kon nagte lank nie slaap nie weens die uitwerking van die medisyne.

"Hy het veral twee-ur snags - dié tyd waarop hulle op operasies gegaan het - uit die huis gesluip en so buite in die tuin rondstap. Soms het hy met homself gepraat en sy verlede herleef. Ek het probeer om hom 'n slaappil in te gee, maar dit het niks gehelp nie. Ek het ná 'n dag en nag van Actifed geweet ek gaan die volgende dag swaarkry."

Marilyn het uiteindelik vir Bezuidenhout gesê sy weier om met hom te trou as hy nie uit die polisiemag bedank nie. "Hy het altyd vir my gesê dat hy in sy hart altyd 'n polisieman sal bly, maar ek dink hy was ook maar verlig toe hy uit die mag padgegee het.

"Maar ongelukkig het die verslawing nie opgehou nie. Hy het steeds bottel ná bottel Actifed weggesluk. Hy het uiteindelik besef dat hy dringend hulp nodig het en by 'n Pretoriase psigiater om hulp gaan aanklop."

Marilyn sê sy en Bezuidenhout het breekpunt bereik toe hy haar verlede maand aangerand het. Sy het besluit dinge kan nie so voortgaan nie en 'n klag teen hom by die polisie ingedien. Hy is deur die polisie gevang, 'n nag in die selle gehou en middagete die volgende dag voor die landdros gebring wat hom vir 30 dae waarneming na Weskoppies verwys het.

Bezuidenhout het met sy inhegtenisneming al gedreig dat hy "alles" gaan vertel omdat hy nie meer met sy verlede kan saamleef nie. "Hy het my al gesmeek om hom reg te kry. Hy het al gesmeek om hulp. Ek kon net nie meer langer met sy verslawing saamleef nie. Toe hy op Vlakplaas was, het ek hom baie selde nugter gesien. Hy was aan die een kant gedurig besig om iets te vier en aan die ander kant altyd depressief.

"Ronald het gedurig gepraat oor lyke. Daar was altyd lyke in sy drome. Ek onthou een aand het hulle sit en wag op 'n bron om uit Angola aan te kom om 'n wapenopslagplek in Soweto te gaan uitwys. Die Vlakplaas-span het in my huis gesit en wag, gereed om Soweto binne te gaan en op die opslagplek toe te slaan.

"Daar was Uzi's, 'n snotneus (granaatwerper) en dienspistole. Die mans was opgewonde en lus vir die operasie. Toe kom die nuus deur dat hul bron vroeër die middag op die lughawe van Luanda doodgeskiet is voor hy op die vliegtuig na Suid-Afrika kon klim. "n Dag of wat daarna moes die groep die lyk gaan uitken wat teruggevlieg is na Suid-Afrika. Toe hulle terugkom, was hulle soos maniakke. Hulle was kwaad en het wraak gesweer. Hulle was almal onder die invloed van die middel."

Lier No. V.B.E. P.T.A. C.I.
Sib

Suid-Afrikaanse Polisie

South African Police

Die Kommissaris
The Commissioner

Minister
OFFICE OF LAW AND ORDER
KANTOOR VAN WET EN ORDE

INS.- SERGANT RONALD B. BEZUIDENHOUT

Bogenoemde was in diens van die Suid-Afrikaanse Polisie vanaf Januarie 1978 tot Augustus 1990 en was vanaf Februarie 1985 tot Augustus 1990 verbonde aan die anti-terroriste eenheid.

Sersant Bezuidenhout was pliggetrou en die uitvoer van sy pligte was sy prioriteit gewees.

Hy het gedurende sy Polisie loopbaan die volgende kursusse met lof gevolg:

- 1) Plufofot beskuldige (Komerstiel en onskadelike stalling van plufofot)
- 2) Anti-Terrorisme Taktieke
- 3) Valskerensprong (Drie sekondas stasies lyn en vryval in totaal 289 spronge waarvan 14 nag spronge was, en het silwer vierkies ontvang)
- 4) Snorkel lisensie (Vatwater en diepseulok)
- 5) Towerk
- 6) Gaspedalisator in vuurwapens (oosterlike en Westelike oorsprong)

Sersant Bezuidenhout het uit die vrywilligheid ontslag gekoop wat vir die Suid-Afrikaanse Polisie as 'n verlies beskou word en enige instansie wat hom in diens neem sal net laat daarby vind.

Alle take wat Sersant Bezuidenhout behartig het was altyd met sukses voltooi.

Ons wens Sersant Bezuidenhout alle voorspoed en sukses toe vir die toekomst.

(KAPT) P. MUYHA

ASSISTENT GRANOLOFFISIER
KANTOOR DIE MINISTER VAN WET EN ORDE

SI' WAKS ET BEWAKS
ONS BEHEERM EN HONS DEN - WE PROTECT AND WE SERVE

APPRECIATION AWARD Goodbye and Good Luck To:

Serg: Ronald Bezuidenhout

Because you're leaving, this award is hereby presented with the following four wishes:

1. The wish of good health
2. The wish of good luck
3. The wish of good times
4. Most of all...the wish that you weren't leaving!

May joy and the best of times be ahead of you.

C1

Die polisie reageer

DIE hoofkantoor van die Suid-Afrikaanse Polisie het die volgende verklaring uitgereik:

- Bezuidenhout was nooit in enige stadium 'n lid van die Mag gewees nie.
- Hy het die RSA onwettig gedurende Maart 1986 verlaat om by die ANC aan te sluit.
- Hy het militêre opleiding onder die vaandel van die ANC onder andere in Vienna-kamp in Angola ondergaan. Hy was ook in 'n stadium in Oos-Duitsland waar hy verdere opleiding ondergaan het.
- Bezuidenhout het gedurende 1989 teruggekeer na die RSA deur middel van 'n vals paspoort onder die naam van Duncan Smith.
- Op 20 April 1989 is hy te Port Elizabeth gearresteer. Tydens ondervraging het hy sy volledige samewerking gegee en die wens uitgespreek om saam met die SAP te werk.
- Daar is besluit om Bezuidenhout aan te wend en hy is na Vlakplaas oorgeplaas, waar hy aangewend is om terroriste te help uitken.
- Dit is korrek dat hy tot ongeveer Oktober verlede jaar vanaf Vlakplaas aangewend is. Wat egter heeltemal onwaar is, is die bewering dat hy van 'n arsenaal wapens voorsien is. Hy is egter wel met 'n amptelike 9mm Baretta uitgereik. Sy bewering van die bitterheid wat onder lede bestaan het na die ontbanning van voorheen onwettige organisasies is onwaar.
- Die SAP ontken dat enige sogenaamde strategie rondom Coetzee of Nofemela met hom bespreek is. Dit word ook ontken dat daar Russiese wapens op Vlakplaas geberg is en dat wapens en dokumentasie daarvan verwyder is.
- Hy is wel aangewend om dagga aan te koop ten einde die verskaffers aan te keer. Tydens so 'n transaksie is hy aangeval en het hy 'n uitgereikte pistool wat vir die doel aan hom uitgereik is, gebruik. In die proses is twee swart mans gewond. Die persone is egter met genoemde pistool verwond.
- Daar is wel gerehabiliteerde terroriste wat VIGS onder lede gehad het, maar hulle was voorgelig om alles in hulle vermoë te doen om verdere verspreiding te voorkom.
- Die bewering dat middels aan Bezuidenhout beskikbaar gestel is om hom moed te gee en bloedlustig te maak, is totaal vals. Of hy aan Actifed verslaaf was, is nie aan die SAP bekend nie.
- Bezuidenhout se dienste is permanent opgeskort nadat dit bekend geword het dat hy geld van sy kollegas gesteel het.
- Die beweringe wat nou gemaak word, het reeds voor die Harms-kommissie gedien en is reeds ondersoek of word nog ondersoek.

'Waarom antwoord FW nie reguit nie?'

KOBUS JORDAAN

Op verskeie vrae in die parlement of daar enige verbintenis tussen die staat en Inkatha en ander swart partye is, het Staatspresident FW de Klerk tot dusver ontwykend geantwoord. Dié ontwyking lei daartoe dat bespiegeling in politieke kringe as die waarheid geglo word, waarsku 'n parlamentslid vandeeweek.

HENNIE SERFONTEIN doen verslag

"SOLANK as wat Staatspresident FW de Klerk volhard in sy weiering om openlik en reguit in die parlement vrae te beantwoord oor beweerde staatsondersteuning aan die Inkatha-vakbond, Uwusa, en ander swart partye, sal dié bewering as die waarheid geglo word." S6 waarsku Kobus Jordaan, die DP-LP vir Umhlanga, wat die laaste maande vergeefs vrae hieroor aan De Klerk gestel het. Die Staatspresident het by nie minder nie as drie geleenthede geweier om vrae regstreeks te beantwoord en het in sy antwoorde die vrae probeer omsel. In politieke kringe word vrae gevra oor die ware aard van die verhouding tussen die regering en die Inkatha Freedom Party (IFP).

"Is die noue verbintenis van die verlede tussen die regering en die IFP dalk die rede vir FW de Klerk se onverklaarbare huiwering en traagheid tot nou toe om 'n beslisse standpunt oor die kwessie van die dra van sogenaamde kulturele wapens in te neem? "Word daar nie dalk steeds regstreeks of andersins hulp deur die regering aan die IFP, en ook aan ander politieke partye in die tuislande gegee nie?" Dit is van die vrae wat nou gehoor word. Jordaan se vrae in die parlement in 'n stadium dat die openbare aandag al hoe meer toegespits word op die IFP se rol in die huidige geweld, was blykbaar 'n groot politieke turksvy vir die Staatspresident en 'n verleentheid vir die regering. Jordaan het op 5 Maart, 12 Maart en 9 April vrae aan De Klerk gestel. Hy het ook soortgelyke vrae gestel aan die minister van Verdediging, die minister van Finansies en die minister van Landbou en Ontwikkelingshulp. Omdat Jordaan ontevrede was met die wyse waarop die Staatspresident en sy ministers die vrae beantwoord of ontwyk het, het hy die saak op 2 Mei onder sy besprekingspos geopper. Hy vertel ook hoe omsigtig hy te werk gegaan het voordat hy die vrae aan De Klerk en sy ministers gestel het. "Ek het

eers lank probeer om Adriaan Vlok te siene te kry en hom privaat in te lig, voordat ek sensitiewe sake onnodig in dié stadium aan die groot klok hang. "Ek het ook eers aan De Klerk sekere vertroulike inligting voorsien wat nie in my vrae ingesluit was nie. Ek probeer nie onnodig politieke vlieë afvang nie, maar ek wil net seker maak dat die regering in die nuwe politieke situasie onpartydig sal optree. Die politieke speelveld vir alle politieke partye en hul parlementêre aksies moet gelyk wees," beklemtoon Jordaan.

Jordaan wys in sy toespraak op die "Totale Aanslag-sindroom" en "die ANC as vyand-sindroom" wat jare lank in die Nasionale Party geheers het. Hy waarsku teen die gevolge as dit nog steeds die standpunt is van elemente binne die regering.

Jordaan het aan VWB gesê dat sedert hy die eerste vrae gevra het, hy oorval is met inligting van hulpverlening deur staatsdepartemente aan sekere politieke organisasies in die tuislande.

"Ek beskik oor bepaalde inligting van 'n sekere staatsdepartement wat steeds op dié oomblik hulp aan 'n politieke party in een van die selfregerende tuislande verleen. Ek kan egter nie die besonderhede bekend maak nie," sê hy.

Jordaan was 'n senior amptenaar in die Department van Staatkundige Ontwikkeling. Hy het enkele jare gelede bedank toe Nasionale Intelligensie geweier het om veiligheidsklaring aan hom te gee vanweë sy beweerde verbintenis met die ANC.

Die wyse waarop De Klerk die vrae hanteer het, is baie insiggewend. Dit is op sigself 'n duidelike aanduiding dat die regering nie oop kaart speel nie, en waarskynlik besig is om iets weg te steek of te verdoesel.

Op 5 Maart het Jordaan aan De Klerk gevra of hy inligting daarvoor sal verstrek of enige afdeling van die Nasionale Intelligensiediens in die laaste 10 jaar regstreeks of onregstreeks geldelike of

organisatoriese steun verleen het aan sekere organisasies, waarvan die name aan die Staatspresident se kantoor verstrek is.

De Klerk het soos volg geantwoord: "Ek is nie bereid om enigsins oor die bestaan al dan nie van bepaalde verbintenis tussen die Nasionale Intelligensiediens en enige persone of instansies kommentaar te lewer nie. Dit sal die doel van wettige optredes asook die regmatige, wetlike beskerming van veiligheidsinligting soos onder meer beoog in die Wet op Beveiliging van Inligting, 1982 en ander ter saaklike wetweging, verydel. Ontkennings in gepaste gevalle kan daartoe lei dat weiering om in ander gevalle inligting te verskaf omdat dit nie in die openbare belang sou wees nie, as erkennings vertolk word. Dié beginsel geld ook ten opsigte van soortgelyke vrae wat aan ander kabinetslede gerig word."

Soortgelyke vrae is aan ander ministers gevra. In die geval van die polisie - wat die minister van Wet en Orde se verantwoordelikheid is - is Inkatha se naam genoem en is na die vakbond Uwusa verwys.

Op 9 April het Jordaan die Staatspresident gevra:

Is dit tans regeringsbeleid om geen regstreekse of onregstreekse geldelike of ander steun aan enige politieke organisasie of party te verleen nie, so nie, watter beleid word tans in dié verband gevolg?

De Klerk het geantwoord:

"Ek bevestig weer eens die beginselstandpunt: naamlik dat onkennings in gepaste gevalle daartoe kan lei dat latere weierings om in ander gevalle inligting te verskaf, omdat dit nie in die openbare belang sou wees nie, as 'n erkenning vertolk kan word.

"In soverre die vraag betrekking kan hê op aangeleenthede anders as in die Wet op Beveiliging van Inligting, 1982, of ander toepaslike wetweging bedoel, is ek wel bereid om te sê dat dit nie regeringsbeleid is om regstreekse of on-

regstreekse geldelike of ander steun aan enige politieke organisasie of party te verleen nie, behalwe staats hulp wat vir 'n bepaalde doel en op 'n gelyke grondslag beskikbaar gestel word, soos die betaling van kiesafdelingtoelae en die goedkoper verskaffing van kieslyste ingevolge artikel 25 van die Kieswet, 1979.

"Fanie Jacobs, KP-LP vir Losberg, het in 'n opvolg vraag aan De Klerk gevra "of dit sy standpunt is dat die regering geen geld aan die DTA tydens die verkiesingsproses in Suidwes-Afrika voorsien het nie?"

Maar De Klerk het by sy standpunt gehou en gesê:

"Mnr die Speaker, my antwoord nou vir die derde keer oor hoe fondse spandeer word, staan helder en duidelik in die aangetekende antwoorde.

"Ons kan nie by wyse van ontkenning besonderhede oor bepaalde aangeleenthede gee, naamlik hoe ons fondse, wat op spesiale wyse geadministreer word, kragtens opdrag van hierdie Parlement bestee nie, want word daar by 'n volgende geleentheid nie ontken nie, kan daar 'n afleiding gemaak word. Daarom is dit duidelik op rekord dat ons geen besonderhede oor sulke sake openbaar nie." Jordaan het onmiddellik weer toegetree en aan De Klerk gesê "die belangrike ding waarom dit hier gaan, is nie soseer dat ou koeie uit die sloot gegrawe moet word nie.

"Ons het sekere inligting aan die agbare minister van Wet en Orde verstrek. Nou wil ek egter aan die agbare Staatspresident sê die belangrike ding is ons glo dat die politieke speelveld vir alle politieke partye en buiteparlementêre organisasies gelyk moet wees."

De Klerk het in sy antwoord gesê "ons probeer nie alleen die speelveld vir alle politieke partye gelykmaak nie; ons gee nog 'n helpende hand - anders as op die wyse waarna in die vraag verwys word - aan die kleiner partye wat nie self 'n gelyke speelveld kan benut nie, soos die DP."

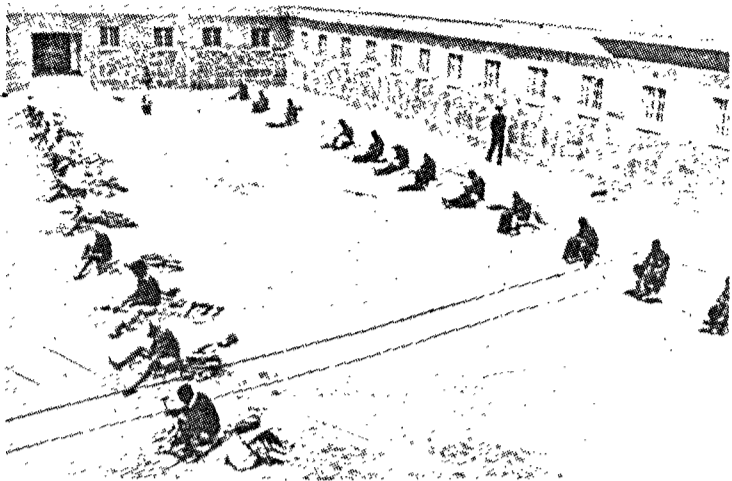

**Let all
know peace**

Robbeneiland: Elkeen wil 'n kleim afpen

DIE BINNEPLEIN VAN DIE TRONK OP ROBBENEILAND. DIE POLITIEKE GEVANGENES REGS IS BESIG OM POSSAKKE TE MAAK
(FOTO: INTERNATIONAL DEFENCE AND AID FUND FOR SOUTHERN AFRICA)

Robbeneilandsal waarskynlik in die geskiedenisboeke opgeteken bly as 'n simbool van apartheid, die tronk waar Nelson Mandela en ander belangrike politieke gevangenes aangehou is. Die eiland se dae as tronk is egter getel - en nou word daar druk geredeneer oor waarvoor die pragtige ligging voortaan gebruik moet word. Sommige het al voorgestel dat Robbeneiland - taamlik ironies - 'n plesieroord moet word met casino en al. Ander stel 'n politieke museum voor, of 'n plek van stilte waar oor die verlede nagedink kan word. **CHRISTELLE TERREBLANCHE** doen verslag oor dié planne en die eiland se geskiedenis

Die Eiland van Smarte

ROBBENEILAND is vandag wêreldwyd bekend as 'n simbool van apartheid, die Alcatraz van Suid-Afrika, en dikwels word daarna verwys as "Eiland van Smarte" en "Eiland van Kettinge". Suid-Afrika se grootste kuseiland het dié naam in net 40 jaar van die Nasionale Party-bewind verdien nadat belangrike politieke gevangenes sedert die vroeë sestigjarige daar in maksimum veiligheid toegesluit is. Die eiland het ook sinoniem geword met die lyding van Nelson Mandela - die simbool van die vryheidstryd. Tog strek die opgetekende geskiedenis sowat 500 jaar terug tot die aankoms van Bartolomeu Dias. Die kaptein van een van sy skepe het daar anker gegooi en die eiland het onmiddellik 'n bron van vars voedsel en water vir seevaarders geword.

Sowat twee eeue later het koning James I van Engeland 19 kriminele kragtens 'n dekreet na die eiland gestuur. Dit het die eiland se funksie as tronk gevestig. Kort ná Jan van Riebeeck se aankoms het hy die afvallige strandloper, "Harry die Hottentot", daaraan verban - net om hom weer te gaan haal vir samesprekings ten einde vrede met sy stam te beding ná 'n jaar lange oorlog. In die 17e eeu is vee na die eiland ingevoer en is robvelle en voëliers aan die eilandkus ontgin. Die kasteel en baie van die 17e eeuse geboue in Kaapstad is gebou met leiklip wat op die eiland uitgehaal is.

Die eerste superintendent is in 1807 daarheen gestuur en binne 30 jaar het 'n hele gemeenskap - van bakker tot barbier - tot stand gekom. Selle vir 200 gevangenes is ook opgerig. In 1834 is die gevangenes egter vervang deur melaatses en geestelik versterkendes, wat byna 'n eeu lank gebly het. In dié tyd is 'n kerkie, Die Kerk van die Goeie Skaapwagter, vir die melaatses opgerig. Die kerk, wat vandag nog staan, het geen banke nie omdat die siekes nie kon sit nie.

Die res van die dorpie bestaan uit treffende voorbeelde van die Victoriaanse boukuns en daar word nou wyd en syd planne beraam om dit à-la-Matjiesfontein te restoureer.

Regdeur die 19e eeu is die guano op die eiland intensief ontgin, totdat regstreekse regeringsbeheer oor natuurbronne in 1890 ingestel is. Die ontginning van brilpikkewyn-eiers het egter voortgeduur tot 1965, toe die eiland amptelik deur die Departement van Justisie oorgeneem is.

Die hawe van Robbeneiland staan bekend as Murraysbaai en is genoem na John Murray, wat in 1906 daar 'n walvisstasie opgerig het.

Die melaatses is in 1931 na Pretoria verskuif en die hospitaalsale is afgebrand.

Volgens 'n artikel in die jongste *Suid-Afrikaanse Beleidsoorsig* was die eiland die volgende tien jaar die tuiste van net die vuurtoringbewaker en sy gesin.

Die Suid-Afrikaanse Leër het blykbaar 'n basis op Robbeneiland gevestig net voor die uitbreek van die Tweede Wêreldoorlog. In die vyftigerjare het die Vloot die eiland as basis gebruik. Beheer is in die sestigerjare aan die Gevangenisdiens oorgedra.

Die maksimum veiligheid-gevangenes gaan volgens 'n ver-

klaring deur die minister van Justisie, Kowie Coetsee, net soos die medium veiligheid-tronk tronk op die eiland binne die naaste toekoms vir gewone kriminele gebruik word. Hy beoog om die orige politieke gevangenes, wat nou op 'n eestaking is, so gou moontlik na die vasteland oor te plaas. Coetsee het egter verlede week in die parlement gesê dat sy departement nie-onbepaalde besetting van die eiland voorsien nie en dat hy sou verkies dat dit so gou doenlik vir ander doeleindes beskikbaar gestel word. Hy is persoonlik sterk gekant teen die omskepping van die eiland in 'n plesieroord en het al dikwels gesê dat die kulturele en bewaringsaspekte voorrang moet geniet.

LM

'n Seelewe-paradys

"BITTER min is oor die ekologie van Robbeneiland bekend," sê verskeie bewaringskundiges. "Daarom is dit uiters belangrik om te wag met planne oor hoe die eiland gebruik kan word om toeriste te lok."

Dr Michael Meadows, omgewingskundige van die Universiteit van Kaapstad, sê die laaste volledige omgewingsstudie van die eiland was in die dertigerjare, toe ene Adamson gemeld het dat die ekologie al baie verster is.

"Soos alle eilande is die ekologie van Robbeneiland waarskynlik hoogs sensitief en kan 'n enorme toeloop van toeriste en plesiersoekers net 'n negatiewe uitwerking hê," sê hy. "In 'n Impakstudie van ses maande is noodsaaklik om te bepaal hóé sensitief die balans regtig is."

Die inheemse strandveld beslaan vandag nie veel meer as 'n vyfde van die eiland nie. Uitheemse bome, veral bloekoms, het 'n groot deel van die plantegroei ingeneem en ook die ondergrondse water uitgeput. Die tronk en "dorpie" neem minder as 'n vyfde van die eiland in beslag.

Dr Eugene Moll van die Departement van Botanie aan dieselfde inrigting, sê dit lyk op die oog af nie of dit baie nut sal hê om die oorspronklike plantegroei te herstel nie.

Die eiland van 507 hektaar is sowat sewe kilometer van Kaapstad ('n halfuur per veerboot). Robbeneiland het die grootste inheemse diere- en plante-verskeidenheid van alle kuseilande in Suider-Afrika, maar ook die meeste uitheemse spesies. Onder die uitheemse diere wat hulle volgens Moll goed aangepas het, is 'n Europese haas wat nie in Afrika voorkom nie.

Die grootste natuurbate van Robbeneiland bly sy seelewe. Talle seevoëls asook die brilpikkewyn broei daar en die kuswater huisves groot hoeveelhede kreef en perlemoen, wat streng beheer en bewaar word. Robbe bly volop.

Omdat 'n veiligheidsgebied die laaste vier dekades rondom die eiland in stand gehou is, kon die bronne nie ontgin word nie.

Niemand het fout te vind met die manier waarop die gevangenisdiens die eiland se natuurbates bestuur het nie. Maar, maan natuurkenners, dit is nie goed genoeg om net van "groen" toerisme, ofte wel ekotoerisme, te praat nie. Die "toerisme-drakrag" van die eiland moet eers bepaal word. Die laaste twee jaar het sowat 60 000 mense die eiland met die owerheid se goedkeuring besoek.

"Dit verteenwoordig die klassieke teenstrydigheid tussen toerisme en ekologie," sê Meadows.

Die Toekoms van Robbeneiland-komitee se plan dat voertuie op die eiland beperk word en dat hoofsaaklik fietse en ponies as vervoer gebruik moet word, vind blykbaar byval by bewaringsinstansies.

Baie van hulle meen die eiland se plantegroei is nie so besonder as dit die kulturele en historiese belang oorskadu nie, en stem met die politici saam dat alle belanghebbende partye saam moet besluit oor sy toekoms.

WANNEER Kwedie Mkalipi op die slaapbank in sy sel gestaan het, kon hy by die klein tronkvenstertjie uitkyk en die ongelooflike toneel van berg en see sien, wat die eerste seevaarders na Tafelbaai gelok het - 'n toneel wat baie mense glo nou as toerisme-aantreklikheid ontgin behoort te word.

Maar vir Mkalipi, 'n PAC-veteraan wat 20 jaar op die Eiland deurgebring het, was dié asembenemende toneel verbode. Het 'n bewaarder hom betrap, is hy gestraf, het hy onlangs vertel.

Ontberings soos syne en die nagmerrie van die politieke gevangenes se tronklewe lê nog vars in die geheue. Sowat 30 gevangenes word steeds daar aangehou.

Maar, meen die voornemende ontwikkelaars, dit is maar net 'n klein deeltjie van die opgeskrewe geskiedenis van die eiland, wat terugstrek na die aankoms van Bartholomeu Dias se ontdekkingsvloot.

Die Toekoms van Robbeneiland-komitee, onder aanvoering van die sakeman Nick Malherbe, wat al sedert 1985 ontwikkelingsplanne smee, meen die politieke gevangenes en organisasies wat hul verteenwoordig, het nie alleenreg op die eiland nie. Tog het die komitee die laaste vyf jaar sy benadering telkens aangepas namate dit toenemend teen bewaringsbewus, kultuurbewustes en politieke kruisvaarders gestuit het.

Nou praat hy van 'n toerisme-bestemming met historiese, kulturele sowel as vermaaklikheidsaantreklikhede digby Kaapstad wat besoekers 'n dag langer sal laat bly en duisende ekstra dollars in die stad se koffers sal laat stort. Terselfdertyd word ekologiese instandhouding as hoë prioriteit genoem, hoewel niemand nog weet wat die uitwerking van massa-toerisme op die delikate eiland-ekologie sal wees nie.

Nadat die kwessie die laaste maand in 'n lewendige polemiek in streekkoerante in die Wes-Kaap ontaard het, is dit duidelik dat die ontwikkelaars nog sal moet wag. Want feitlik al die ander belanghebbendes - die Departement van Justisie, die bewaringsinstansies, die politieke organisasies - sê stadig oor die klippe.

Ondanks intensiewe pogings deur Malherbe se komitee, het die minister van Justisie, onder wie se

beheer die eiland nou nog val, steeds nie van sy standpunt afgesien dat dié "juweel" van 'n eiland nié vir plesierdoeleindes ontwikkel behoort te word nie.

In ANC-geledere word gemeen dat daar, soos met Distrik Ses, gewag moet word voordat toekomstvisioene gestalte kry. Trevor Manuel, woordvoerder van die Wes-Kaapse ANC, het die toekoms van die eiland onlangs as 'n "sensitiewe saak" bestempel. "Daar moet baie goed gedink word voor enige besluit geneem word."

Die Parkeraad self het dit duidelik gemaak dat hy nie sy opinie oor die eiland gaan waag voordat die Departement van Justisie bereid is om sy belange daar oor te dra nie. Korrektiewe Dienste het onlangs begin met aktiewe bestuur van die eiland, en niemand het nog vinger gewys na die manier waarop die eiland en sy bronne bewaar is nie. Feitlik al die belangegroepes is dit min of meer eens - sonder dat hulle nog daaroor onderhandel het - dat die eiland 'n nasionale bate is met 'n ryk en betekenisvolle geskiedenis en besondere natuurbates, wat vir die nageslag bewaar moet word.

Niemand het nog 'n beswaar geopper teen die moontlikheid dat die maksimum veiligheid-gevangenis - waar mense soos Nelson Mandela en Walter Sisulu jare lank aangehou is - in 'n museum of monument omgeskep word nie. Die argitek Revel Fox, oorspronklik 'n lid van die Toekoms van Robbeneiland-komitee, meen 'n soort konferensie-sentrum waar politieke geskille uitgestryk kan word, sal nie onvanpas wees nie.

Dit lyk of die idee van 'n glinsterende casino en vermaaklikheidsparadys nou die nek ingeslaan is, en die Arbeidersparty se voorstel in die parlement dat die regering die eiland aan die Konserwatiewe Party verkoop, ook nie veel aftrek gekry het nie.

Hoewel die meeste glo dat nog gewag moet word met 'n besluit, lyk dit asof die mees waarskynlike visie dié is van 'n nasionale natuur- en kultuurpark, wat vir beheerde toerisme- en sakebelange toeganklik gemaak sal word.

"Bowenal moet dit 'n plek van stilte wees waar ons kan onthou," is die mening van dié wat tasbare herinneringe aan die eiland se donker dekades oorgehou het. LM

ONS VERBIND ONS DAARTOE OM VIR VREDE TE WERK

Suid-Afrika het 'n belangrike kruispad bereik.

Vir die eerste keer is daar werklik die moontlikheid om d.m.v. onderhandeling 'n einde aan apartheid te bring. Tog, terselfdertyd is daar magte wat alles in hul vermoë doen om ons hele land in te trek in 'n spiraal van vernietiging.

Die oorweldigende meerderheid Suid-Afrikanners wil vrede hê. Ons gemeenskap smag na die erkenning van basiese menseregte vir almal en vir 'n klimaat van vrye politieke deelname en verdraagsaamheid.

Ons doen 'n oproep tot al die mense van Suid-Afrika, swart en wit, ongeag verskille en kultuur, geslag en politieke oortuiging om te werk vir die vreedsame oplossing van ons probleme.

Ons onderneem om alles in ons vermoë te doen vir vrede en om apartheid so spoedig moontlik tot 'n einde te bring.

ONS ONDERNEEM OM TE WERK VIR POLITIEKE VERDRAAGSAAMHEID

Ons doen 'n beroep op alle Suid-Afrikanners om 'n klimaat van politieke verdraagsaamheid te skep. Dit is noodsaaklik dat ons die reg van alle landgenote erken om aan vreedsame politieke aktiwiteite te kan deelneem en om hulle by politieke partye van hul eie keuse aan te sluit.

ONS ONDERNEEM OM TE WERK VIR NEUTRALE VEILIGHEIDSMAGTE

Dit is die plig van die regering om all landsburgers te beskerm. In besonder moet die veiligheidsmagte nie enige groep of organisasie bevoordeel nie. Ten alle tye moet hulle werk om die moontlikhede vir geweld te verminder. Individue moet nie toegelaat word om wapens in die openbaar te dra nie, of dit nou tradisionele wapens is of andersins.

In hul hantering van massa-aktiwiteite moet die veiligheidsmagte mense op 'n beskaafde manier behandel. Hulle moet aanvaarbare metodes van die beheer van skares aanwend en nie van skerp ammunisie gebruik maak nie.

ONS ONDERNEEM OM VREDE IN ONS GEMEENSAPPE UIT TE BOU

Ons doen 'n beroep op almal in ons gemeenskap om die probleme van geweld vreedsaam op te los. Die gemeenskap moet daardie individue wat verantwoordelik is vir geweld, ongeag tot watter politieke party hulle behoort, identifiseer.

Diegene wat weier om hul gedrag te verander, moet duidelik uitgewys word.

Gemeenskappe het die reg om saam stappe te doen om hulself teen aanvalle te beskerm. Hierdie stappe moet die vrywillige deelname van almal in die gemeenskap insluit ongeag wat hul politieke affiliasie is.

ONS VERBIND ONS DAARTOE OM VIR 'N REGVERDIGE EN VOORUITSTREWENDE SUID-AFRIKA TE WERK

Die uiters swak sosio-ekonomiese omstandighede waarin die meeste van ons mense leef, is 'n onderliggende rede vir die geweld.

Ons doen 'n beroep op die regering, die sakegemeenskap, vakbonde, gemeenskapsorganisasies en politieke partye om saam te werk om:

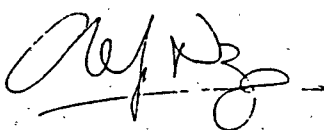
- * onmiddellike stappe te doen om enkelgeslag-hostelle uit te faseer en hulle te omskep in gesinseenhede.
- * 'n breë strategie te implementeer ten einde werkloosheid en die behuisingsnood aan te spreek, asook om voorsiening vir onderwys, gesondheid en ander dienste te maak.

ONS MAAK 'N PLEGTIGE BELOFTE OM ALLÉS IN ONS VERMOË TE DOEN VIR VREDE

Die euwel van geweld is 'n nasionale probleem. As ons nie stappe doen om dit te beëindig nie, gaan ons almal daaronder ly. Kom ons smee 'n oorweldigende nasionale konsensus vir vrede.

LAAT VREDE HEERS!

Alfred Nzo
Sekretaris Generaal,
ANC

54 Sauer Str. Johannesburg
Tel (011) 834-5301/9

Joe Slovo
Algemene Sekretaris,
SAKP

54 Sauer Str. Johannesburg
Tel (011) 834-5301/9

Jay Naidoo
Sekretaris Generaal,
COSATU

Nat. Acceptance House,
H/v Anderson & Rissik Str. Johannesburg
Tel (011) 492-1440/5

DIE GROOT (WIT) SWARTGALLIGHEID

'n Nasionale swartgalligheid het die laaste tyd in Suid-Afrika posgevat. Die veranderings die laaste jaar, die politieke onsekerheid en die verswakkende ekonomie word hoofsaaklik daarvoor geblameer. PEARLIE JOUBERT stel ondersoek in

NOODLYN, 'n organisasie wat landwyd telefoonoproepe hanteer van mense wat die een of ander persoonlike en sielkundige krisis beleef, sê daar is 'n "besliste toename" die laaste jaar in die aantal oproepe van mense, swart en wit, wat neerslagtig voel of aan depressie ly.

Kenner meen die twee studente aan die Universiteit van Pretoria wat onlangs selfmoord gepleeg het, was dalk neerslagtig weens politieke veranderinge. Die jongste vlag gesinsmoorde - dié week weer het 'n Afrikaanssprekende in Bronkhorstspuit sy gesin uitgewis - hou volgens kenners ook dalk verband met die politieke onsekerhede in die land.

"Suid-Afrika gaan nou deur 'n onsettend vinnige fase van verandering. Mense met 'n rigiede uitkyk op die lewe kan hulle nie vinnig genoeg aanpas nie en is vatbaar vir depressie en neerslagtigheid," sê Anemarie Novello van die departement van Sielkunde aan die Randse Afrikaanse Universiteit.

"Ja, die twee studente aan die Universiteit van Pretoria wat onlangs selfmoord gepleeg het, is waarskynlik 'n voorbeeld van mense wat 'n nougesette lewensideaal en geloof gehad het. En alles wat politiek gebeur, wys dat die dinge wat hulle wil sien gebeur, nie sommer maklik gaan gebeur nie," sê 'n praktiserende sielkundige wie se naam om professionele redes nie genoem mag word nie.

'n Johannesburgse huisdokter stem hiermee saam. Politieke omstandighede is dikwels regstreeks verantwoordelik vir depressie en neerslagtigheid.

"Met die toespraak van 2 Februarie verlede jaar, die vrymaking van organisasies en politieke leiers en die beloftes van 'n stabiele toekoms, het baie mense hoopvol geraak oor die toekoms. Dié hoop het met die toename in geweld, die stygende misdadafsyfer en politieke konflik verander in hopeloosheid. Mense voel asof hulle ver-raai is," sê dié dokter.

"Ek sou sê daar is 'n algemene, byna nasionale gevoel van teleurgesteldheid en hopeloosheid. Die stygende misdadafsyfer maak die mense bang om uit hul huise te gaan en te gaan flik. Hulle is bang hul motors word gesteel, hulle is bang selfs agter die 'armed response'-bordjies aan die hoë mure rondom hul huise."

Sielkundiges en kenners huiwer egter om te sê dat veral Afrikaners vatbaar is vir neerslagtigheid en depressie weens die huidige politieke veranderinge. Maar die jarelange tydperk van apartheid het duidelik sy merk gelaat - bepaald in die psige van die Afrikaner.

"Dit was voorheen duidelik dat 'n blanke werk sal kry, in 'n lekker huis sal bly, 'n hond en tuin sal hê en 'n redelike salaris sal verdien. Die Afrikaner het regeer. Goeie onderwys en opleiding is as vanselfsprekende regte beskou. Die polisie, die weermag en die regering het al dié regte en voorregte verseker, het die strate gepatrolleer en mense het veilig gevoel," sê 'n praktiserende psigiater.

"Maar skielik word mense in die stede beroof, hulle word van hoofweë af gedwing en hul karre word gesteel of hulle word selfs vermoor. Dié tipe misdaad gaan

nog al die jare in die townships aan, maar dit is vreemd vir die witmense. Dit maak hulle onseker en gee aanleiding tot 'n vrees-psigose. Skielik is hulle, bepaald die witmense, nie eens meer veilig in hul BMW's nie. Natuurlik sal dié lei tot depressie of neerslagtigheid," sê hy.

'n Dosent in die sielkunde en praktiserende sielkundige meen dat veral regsies die laaste tyd meer vatbaar is vir neerslagtigheid, wat mettertyd ook tot ernstige depressie kan lei.

"Regsies se ideale van 'n wit land is tot dusver nie eintlik bedreig nie. Die regering het alles gedoen, wette gemaak en toegepas wat hul politieke ideale regstreeks en onregstreeks ondersteun het. Nou sien hulle dat dit alles besig is om te verander en dat hulle nie veel mag het om die veranderinge te keer nie. Die kans dat daar 'n regse wit regering gaan wees, is - om die minste te sê - maar skraal. Dit skep 'n gevoel van magteloosheid en hulpeloosheid - 'n gevoel dat hulle nie meer in beheer is nie en dat dinge nie gaan gebeur soos hulle wil hê nie. Hulle voel oorweldig en al dié faktore lei tot neerslagtigheid en depressie. Dit lei in ernstige gevalle tot selfmoord en selfs gesinsmoorde," sê dié sielkundige.

Die nasionale voorsitter van Noodlyn, Sue Thönell, wat baie ondervinding het van depressie en neerslagtigheid onder die werkersklas, stem saam. Sy sê witmense, "veral konserwatiewe Afrikaanssprekendes", voel die laaste jaar baie onseker oor hul toekoms weens die vinnig veranderende politieke omstandighede.

"Dié mense is moedeloos omdat hulle magteloos voel. Hulle weet nie of die ANC

hul huise gaan afvat en met hulle gaan maak soos tot onlangs met swartmense gemaak is nie. Spesifiek dié groep mense is geweldig bang vir al die veranderinge," sê sy.

'n Johannesburgse praktiserende sielkundige meen ook dat Afrikaners in besonder die laaste tyd meer vatbaar is vir neerslagtigheid omdat hulle "beter as enigiemand anders weet hoe die politiek mense se lewens kan beïnvloed.

"Hulle weet van onderdrukking en onregverdigheid - en die wete dat die gety nou draai en hulle dalk die onderdrukte kan word, veroorsaak neerslagtigheid en groot vrees en onsekerheid."

Die huidige nasionale neerslagtigheid blyk dus hoofsaaklik 'n wit gemoedstoestand te wees. 'n Praktiserende kliniese sielkundige sê dat die meeste swartmense nie veel het om te verloor nie, "maar alles het om te wen uit die nuwe politieke verwikkelinge in die land". Boonop is hulle al gewoon aan swaarkry en onderdrukking.

Hy ervaar in sy praktyk, waar hy meestal met wit middelklas-mense te doen kry, ook 'n toename in neerslagtigheid en sê die geweld en politieke omstandighede "word deesdae meer opvallend as redes vir neerslagtigheid genoem".

"Die laaste jaar het witmense vir die eerste maal op die televisie gesien hoe lyk township-geweld. Voorheen het die noodmaatreëls dié beelde van hulle weerhou. Hulle het skielik in hul voorhuise 'n meer realistiese beeld van Suid-Afrika gesien en dit is nie 'n baie mooi beeld nie. "En dit maak hulle neerslagtig en bekommerd oor hul toekoms," sê hy.

Thönell beklemtoon dit egter dat alle Suid-Afrikaners dramatiese aanpassings in hul lewens moet maak en dat nie net witmense die slagoffers is van die laaste tyd se politieke veranderinge nie.

"Maar veral Afrikaners se lewens sal meer radikaal verander as byvoorbeeld swartmense s'n en die veranderinge wat hulle moet aanbring om by die nuwe politieke omstandighede aan te pas, ervaar hulle as 'n groter trauma as swartmense."

Terwyl nie-Afrikaanssprekende witmense-veral die rykes - nog na Brittanje, Israel of elders heen kan trek as dinge vir hulle verkeerd loop, sien bitter min Afrikaners dit as 'n moontlikheid.

Novello stem saam, maar sê sy vind ook al hoe meer neerslagtigheid by swartmense. "Swartmense se politieke ideale en verwagtinge het baie gestyg sedert De Klerk se toespraak. Swartmense het oor die algemeen gemeen dat hul lewensomstandighede sal verbeter en dat veranderinge vinniger sal plaasvind. Daarin is hulle teleurgestel. Die nasionale gevoel van neerslagtigheid is daarom nie uitsluitlik 'n wit gevoel nie," sê sy.

"Min mense bekommer hulle werklik oor die kinders wat in die townships sterf en oor tradisionele wapens en of die geweld die gevolg is van ANC-Inkatha gevegte. Dit is tragies, maar waar. Mense is bekommerd oor of hul genoeg geld het vir rolprente en uiteet, of hulle kinders skool toe kan gaan, of hulle werk het, of daar genoeg kos is," sê 'n sielkundige.

Thönell sê ook neerslagtigheid en depressie ontstaan nie omdat mense bekommerd is oor die vraag of Nelson Mandela die volgende president gaan wees nie. Hulle bekommer hulle oor hoe sekere politieke besluite se gevolge hul persoonlike lewens gaan raak.

"Politieke besluite oor gemengde huwelike raak byvoorbeeld nie werklik die gewone mense nie. Hulle sal net depressief daaroor raak waar dit hul eie lewens begin raak. Ons is almal net bekommerd oor ons eie oorlewing. Ons gee nie werklik om wat op politieke vlak gebeur nie - solank ons net kan voortgaan met ons lewens. 'n Man of 'n vrou wat in Sandton woon, sal byvoorbeeld nie werklik bekommerd wees oor die geweld in Alexandra (die township net langs Sandton) nie, maar wanneer hul tuinwerker byvoorbeeld in die geweld doodgaan, sal hulle lewens skielik in 'n krisis gedompel wees en sal hulle begin depressief raak oor die geweld. Of wanneer hul buurman se motor gesteel word, of daar by hulle ingebreek word - dan eers raak mense bewus van die politieke en sosiale omstandighede rondom hulle en begin hulle neerslagtig daaroor raak," meen Thönell.

Ander redes word ook gegee vir dié "groot swartgalligheid":

"Afrikaners het 'n baie stoïsinse waarde-stelsel. Daarvolgens mag mense nie hul werklike gevoelens wys nie, hulle mag nie wys dat hulle besig is om te 'crack' nie en moet altyd wys dat hulle die lewe kan hanteer.

"Dit plaas ongelooflik baie spanning op mense en kan lei tot neerslagtigheid en selfs klinies diagnoseerbare depressie," sê Novello. [V]

Génesis

versus die wetenskap

Hoe vergelyk *Génesis* se beeld van die heelal se ontstaan met die siening van die hedendaagse wetenskap? **JOHAN BRUWER** is geboei deur die ooreenkomste

SEDERT Charles Darwin ná 'n omvattende studie van die lewe op aarde tot die slotsom gekom het dat daar 'n bepaalde patroon in die ontwikkeling van opeenvolgende lewensvorms is, stry Westerlinge al oor evolusie.

Die teenstanders van die evolusieleer is meestal fundamentalistiese gelowiges wat meen dat die teologie nie noodwendig met die natuurwetenskap hoef ooreen te stem nie. Die kampvegters van die evolusieleer is meestal wetenskaplikes en rasionele mense wat nie kan glo in 'n God wat die fisieke werklikheid weerspreek nie.

Hul twis, waarin rasionaliteit nie altyd van emosionaliteit onderskei kan word nie, gaan oor die geldigheid van die skeppingsverslag wat in *Génesis* opgeteken is. Eienaardig genoeg meen die teenstanders van die evolusieleer gewoonlik dat *Génesis* die wetenskaplikes verkeerd bewys. En ewe eienaardig verwerp die evolusieleer se aanhangers *Génesis* se skeppingsverhaal gewoonlik as 'n mite.

Eienaardig, want albei kante sien daardeur 'n merkwaardige aspek van *Génesis* oor die hoof: dat die geskiedenis van die ontstaan van organiese lewe wat in die eerste hoofstuk opgeteken is die evolusieleer nie weerspreek nie, maar daarmee ooreenstem - en dat dié hoofstuk se beskrywing van die ontstaan van die fisieke heelal óók ooreenstem met die wetenskaplike siening wat vandag gehuldig word.

Vergelyk mens *Génesis* 1 met die hedendaagse siening van die heelal se ontstaan, moet jy - of jy nou 'n gelowige is of nie - jou wenkbroue lig oor die akkuraatheid waarmee die eeue-oue Bybelteks die jongste teorieë vooruitloop.

Die epiiese styl waarin die skeppingsgeskiedenis vertel word, maak mens onbedag op die noukeurigheid van die besonderhede. Die hoofstuk gee egter 'n geheelbeeld van die heelal se ontstaan wat volgens die huidige stand van die mens se kennis min of meer korrek is. Enkele besonderhede in *Génesis* lyk teenstrydig met die hedendaagse wetenskap, maar verbasend min. Die leser kan self besluit of hulle afbreuk doen aan die akkuraatheid van die geheel.

Génesis 1 versus die 20e-eeuse wetenskap
Dis vir eers opvallend dat *Génesis* 1 en die hedendaagse wetenskap albei die heelal se ontstaan as 'n stelselmatige fisieke proses omskryf. Die heelal verskyn nie eensklaps in sy huidige vorm uit die niet nie. Dit ontwikkel in 'n reeks fisieke handelinge wat in 'n bepaalde volgorde geskied.

Eers word energie, materie en ruimte geskep. Hieruit ontwikkel die hemelliggame en planete, die aarde inkluis. Eers is die aarde droog en leeg. Later bring die see en die dooie grond lewe voort.

Ná die see- en plantelewe kom die diere en uiteindelik die mens. In *Génesis* 1 word die volgorde van die skeppingsproses omskryf deur God se skeppingswoorde. Dié woorde word hier weergegee met die nommer van die vers waarin hulle verskyn.

3 Toe het God gesê: "Laat daar lig wees!"

Vrye Woekblad, 17 - 23 MEI 1991

En daar was lig.

Die keuse van lig as eerste manifestasie van die fisieke heelal behoort deur die hedendaagse wetenskaplikes gewaardeer te word. Hoewel lig in samehang met ander sub-atomiese strukture bestaan, is fotone (die los pakkies gevormde energie waaruit lig bestaan) die kleinste komponente van die heelal wat 'n mens met die blote oog kan sien. Om die waarheid te sê, al wat jy kán sien, is lig (die fotone wat die oogvlies stimuleer).

As 'n toeskouer in die niet vóór tyd en ruimte teenwoordig kon wees by die ontstaan van die heelal se sub-atomiese struktuur, sou lig die eerste ding wees wat dié mens kon sien.

'n Kernfisikus sou straks baie breedvoeriger as *Génesis* 1:3 wou uitwei oor die ontstaan van die sub-atomiese strukture waarvan lig deel is. Maar dit sou bitter moeilik wees om die eerste vormgewing van energie en materie korter of beter op te som as deur dié verwysing na die skepping van lig.

Net soos lig in *Génesis* die eerste teken is van 'n ordelike struktuur in die heelal, net so was die studie van lig in die 20e eeu die sleutel tot 'n nuwe begrip van die heelal se sub-atomiese struktuur.

In sy Relatiewiteitsteorieë het Einstein 'n wetmatige verband uitgewys tussen lig se eienskappe en die eienskappe van energie, materie, ruimte en selfs tyd. Die spoed van lig is byvoorbeeld die hoogste snelheid waarteen materie deur die ruimte kan beweeg. Maar die snelheid waarteen 'n mens in verhouding tot die snelheid van lig beweeg, bepaal ook jou ervaring van tyd. Lig omskryf in sekere sin dus die dimensies van tyd en ruimte waarin die materiële heelal bestaan.

Die ontdekking dat lig as 't ware uit los pakkies gevormde energie bestaan en nie uit onafgebroke strale nie, het ook die weg gebaan vir nog 'n 20e-eeuse omwenteling in die mens se beskouing van die heelal - die ontwikkeling van die kwantumfisika. In die kwantumfisika vertolk die verkenning van lig se eienskappe 'n hoofrol.

Lig is in alle opsigte integreerend met die materiële weefsel van die heelal verweef. Dis byvoorbeeld deur die wisseling van fotone tussen elektronbane dat 'n atoom sy energievlak verander. Enigeen wat kennis neem van die kwantumfisika, sal waarskynlik saamstem dat *Génesis* se keuse van lig as verteenwoordiger van die sub-atomiese orde nie net gepas is nie, maar ook gevat.

6 Toe het God gesê: "Laat daar 'n gewelf wees tussen die waters om die waters van mekaar te skei."

Ná die skepping van gestruktureerde energie, word die skepping van fisieke ruimte omskryf. Volgens die Groot Knal-teorie wat vandag wyd deur wetenskaplikes aangehang word, het die heelal in 'n punt sonder dimensies ontstaan. In dié punt was die toekomstige sub-atomiese struktuur van die ganse fisieke werklikheid egter al bepaal. Uit dié kiem het die fisieke heelal hom eensklaps ontvou deur in alle rigtings uiteen

te sit - die Groot Knal waarin die ruimtelike uitspannel gevorm is. Die heelal is steeds besig om uiteen te sit.

Hoe het die fisieke ruimte van die heelal oorspronklik gelyk? *Génesis* se verwysing na die "waters" van die hemelruim vind weerklank in die hedendaagse wetenskap. Die wetenskaplikes meen naamlik dat die ruimte, voor die ontstaan van die sterre en die planete, gevul is met 'n enorme wolk waterstof. Waterstofatome - 'n grondstof van water - is die eenvoudigste atome en was ook die boustof waaruit alle sterre en planete oorspronklik gevorm is.

Deur kinetiese energie - wat afhanklik was van die ruimtelike ekspansie van die heelal, dit wil sê 'n skeiding tussen "waters" en "waters" - het die strominge in die oorspronklike waterstofwolk ontstaan. Dié strominge het mettertyd om gaskerns van groter digtheid gedraai. Die Melkweg se spirale wys nog die groter stroombane van die sterrestelsel waarbinne die kleiner stroombane van die afsonderlike sonnestelsels gevorm is.

9 Toe het God gesê: "Laat die waters onder die hemel op een plek bymekaarkom sodat die droë grond sigbaar word."

Weer is *Génesis* en die hedendaagse wetenskap dit eens. Namate digter gaskerns in die strominge van die waterstofwolk gevorm het, het meer komplekse molekulêre strukture ontstaan deur atome se aantrekkingskrag tot mekaar. Uiteindelik is sferes van vaste materie gevorm - die sterre en planete - wat deur swaartekrag gebind is. Op aarde is 'n groot deel van die oorspronklike waterstofsfeer waaruit die planeet gevorm is, vandag in die oseane se water verbind. Die son, wat die energie vir die lewe op aarde verskaf, bestaan steeds hoofsaaklik uit waterstof, wat onder enorme druk 'n gedurige kernreaksie ondergaan.

11 Toe het God gesê: "Laat daar uit die aarde groenigheid voortkom, groen plante wat saad gee en vrugtebome op die aarde, wat elkeen na sy aard vrugte dra en waarvan die saad in sy vrug sit."

So het dit gebeur.
Dié vers se ligging in die skeppingsvolgorde is teenstrydig met die hedendaagse wetenskap. Volgens die huidige siening het die eerste lewe in die see begin. Dié vers behoort dus eintlik ná vers 20 te volg.

Andersins het dié vers gelyk dat die eerste sigbare lewe op droë grond die plantelewe was. Hier word geen melding gemaak van onsigbare mikro-organismes nie - net soos vers 3 lig as die eerste sigbare teken van 'n sub-atomiese struktuur noem, en nie die onsigbare partikels vermeld nie. *Génesis* skets die heelal se ontstaan uit die oogpunt van 'n ooggetuie, wat net beskryf wat 'n mens met die blote oog kan sien.

Deur sy beskrywing van die heelal se ontstaan tot 'n reeks empiries waarneembare fisieke verskynsels te beperk, vermy *Génesis* interessant genoeg die onsekerheidsbeginsel van die huidige kwantumfisika. Dié onsekerheidsbeginsel behels die wetenskaplike Heisenberg se bevinding

dat die werking van sub-atomiese partikels kleiner as fotone nooit met sekerheid bepaal kan word nie, omdat die fotone of elektrone waarmee mens hulle deur 'n mikroskoop of elektron-mikroskoop waarneem, hulle noodwendig tref en hul momentum en rigting verander.

14 Toe het God gesê: "Laat daar ligte wees aan die hemelgewelf om dag en nag van mekaar te skei. Hulle moet ook as tekens dien om seisoene, dae en jare aan te dui."

15 Hulle moet ligte wees aan die hemelgewelf om op die aarde lig te gee."

So het dit gebeur.

Die volgorde van dié vers, wat die skepping van die son, die maan en die sterre beskryf, is teenstrydig met die hedendaagse wetenskap. Dit wek die indruk dat die lig van die son en die maan en die lig van die sterre die aarde op dieselfde tyd begin bereik het.

Volgens die huidige siening het die son se lig (en die maan se weerkaatsing daarvan) die aarde baie lank voor dié van die sterre bereik. Boonop was sonlig al nodig vir die ontstaan van die plantelewe wat in die vorige vers genoem is.

Dit is egter wel waar dat die lewe op aarde begin het lank voordat al die sterre se ligte - wat deur ligjare heen moes reis - in die naghemel begin verskyn het. Uit dié opsigte beskou, word hier 'n aanduiding gegee van 'n enorme verloop van tyd sedert die ontstaan van organiese lewe tot die ontstaan van die dierelewe op land.

Die res van die skeppingswoorde in *Génesis* skryf presies dieselfde volgorde aan die ontstaan en die ontwikkeling van organiese lewe op aarde toe as die huidige evolusieleer.

Die huidige siening van die volgorde waarin lewensvorms ontstaan het, lyk min of meer so: Eers ontstaan mikro-organismes in die oseane. Hieruit ontwikkel meer komplekse vorms van seelewe. Ná die visse en amfibieërs kom die voëls, reptiele en soogdiere wat die land uiteindelik bevolk. Heel laaste kom die mens, wat deur sy intelligensie 'n tegnologie ontwikkel waardeur hy uiteindelik alle ander lewensvorms op aarde aan sy heerskappy onderwerp - in dié mate dat alle lewensvorms al deur hom uitgewis is.

Hoe vergelyk dié siening met *Génesis* 1? Die betrokke verse word sonder kommentaar in hul bepaalde volgorde aangehaal:

20 Toe het God gesê: "Laat die waters kriool van lewende wesens, en laat daar voëls onder die hemelgewelf oor die aarde vlieg."

24 Toe het God gesê: "Laat die aarde lewende wesens voortbring, elkeen na sy aard: mak diere, diere wat kruip, wilde diere, elkeen na sy aard."

So het dit gebeur.

26 Toe het God gesê: "Kom Ons maak die mens as ons verteenwoordiger, ons beeld, sodat hy kan heers oor die vis in die see, die voëls in die lug, die mak diere, die wilde diere en al die diere wat op die aarde kruip."

Assegaaie kan konferensie beduiwel

Aan die vooraand van die veelpartykonferensie oor geweld wat eensydig deur die regering belê is, is dit nog baie onseker wie almal daar gaan opdaag. Wat die ANC betref, is veral die regering se versuim om die dra van assegaaie te verbied, steeds 'n struikelblok. En as die ANC nie opdaag nie, bly ander waarskynlik ook weg. **HENNIE SERFONTEIN** doen verslag

DAAR is groot onsekerheid oor hoeveel politieke partye, groepe, vakbonde, kerke en vooraanstaande individue uiteindelik die veelpartykonferensie oor geweld die einde van volgende week in Pretoria gaan bywoon.

Dit is deur Staatspresident FW de Klerk byeengeroep en vind plaas op 25 en 26 Mei. Die groot vraag is of organisasies soos die ANC, die SAKP, die PAC, Azapo, Cosatu, die Suid-Afrikaanse Raad van Kerke (SARK) en die kerkleiers uiteindelik wel by die konferensie gaan opdaag, nadat die meeste dit al herhaaldelik verwerp het.

Dié week het De Klerk uitnodigings aan politieke, kerk- en vakbondleiers, en aan vooraanstaande individue gestuur.

Met die ter perse gaan van dié uitgawe was die hele kwessie van die ANC se bywoning steeds in die weegskaal. VWB verstaan egter van ingeligte bronne binne die ANC dat daar wel 'n moontlikheid bestaan - hoewel uiters gering - dat die ANC tog uiteindelik by die konferensie kan opdaag. Maar uitsluitel daarvoor sal eers volgende week finaal deur die ANC gegee word. Want voordat dit enigins oorweeg kan word, moet 'n paar groot struikelblokke eers uit die weg geruim word.

Die ANC sê in dié verband is die bal nou in die regering se baan. In die laaste instansie, sê hulle, hang dit nou van FW de Klerk af of die ANC wel sy weg oopsien om te gaan, ondanks fundamentele probleme wat hulle daarmee het.

Vandag (Vrydag) hou die ANC se Nasionale Uitvoerende Komitee - bekend as die NEC - 'n vergadering met die SAKP-Cosatu leierskap. Die doel is om die regering se finale antwoord op die ANC se omstredende sewepunt-ultimatum te bespreek.

Verlede week was daar twee indringende, ure-lange gesprekke tussen De Klerk en Nelson Mandela, bygestaan deur Gerrit Viljoen en Thabo Mbeki.

Daaruit het 'n breë konsensus gekom oor die drie sake wat vir die ANC lewensbelangrik is in die voortslepende geweld in die townships.

Dit is streng onpartydige optrede deur die polisie, die onmiddellike beëindiging en aftakeling van die hostelstelsel - die basis van Inkatha-mobilisasie en aanvalle - en 'n absolute verbod op die dra van gevaarlike wapens.

Maar die een groot haakplek was steeds die dra van assegaaie, wat deur Inkatha se Zoeloe-ondersteuners as sogenaamde "kulturele" wapens beskou word.

Hoewel die regering ná die gesprekke met Mandela tien dae gelede, in sekere gebiede 'n omvattende verbod op die dra van haas enige denkbare vorm van wapen geplaas het, is assegaaie steeds nie verbied nie.

Daar was nietemin 'n lang bespreking tussen De Klerk en Mangosuthu Buthelezi, die Inkatha-leier en hoofminister van KwaZulu, vóór die gesprekke met Mandela.

'n Tweede gesprek het Woensdag vandeeweek weer tussen De Klerk en Buthe-

lezi plaasgevind. In die lig van die ANC se onwrikbare eis oor 'n verbod op die dra van assegaaie, was dié kwessie die enkele hoofonderwerp op die agenda.

'n ANC-leier sê aan VWB: "As De Klerk nie die dra van assegaaie verbied nie, is daar eintlik niks om te bespreek nie. Dan skort ons summier die huidige onderhandelingsproses met die regering op en word die bywoning van volgende week se konferensie nie eens bespreek nie."

Hy beklemtoon dat 'n verbod op die dra van assegaaie vir die ANC 'n minimumvereiste is. "Dit sal beteken dat ons kan verklaar dat ons tevrede is met die regering se reaksie op ons drie vernaamste eise - oor wapens, die polisie en die hostels.

"Omdat die regering daardeur sal bewys het dat hy ons eise rondom geweld ernstig opneem, sal ons ander probleme dan in verdere gesprekke aangepak kan word."

Hy sê as De Klerk toegee oor die fundamentele kwessie van assegaaie, sal die ANC dit oorweeg om die konferensie by te woon. "Maar dit sal nie outomaties gebeur nie," sê hy. "Ons het nog probleme oor die eensydige byeeroeping daarvan, oor wie die agenda bepaal, oor wie die besprekings lei en dergelike sake."

Hy beklemtoon dat as die assegaaistruikelblok uit die weg geruim is, die ANC dan met die regering hul probleme kan bespreek wat die konferensie betref. "Ons kan 'n formule uitwerk wat vir albei kante aanvaarbaar is. So kan die konferensie miskien gesamentlik deur die regering, die ANC en Inkatha byeengeroep word, terwyl kerkvertegenwoordigers in die hantering van die konferensie as voorsitters of in ander hoedanighede kan optree," sê die ANC-leier.

Slegs as die regering ook toegewings of aanpassings oor die hou van die konferensie maak, sal dit vir die ANC moontlik wees om dit by te woon, beklemtoon hy.

Onder die vooraanstaande persoonlikhede wat deur die regering genooi is, is Frederick van Zyl Slabbert, Oscar Dhlomo, Laurence Schlemmer en Willie Esterhuyze.

'n Aantal kerkleiers soos aartsbiskop Desmond Tutu en verteenwoordigers van die SARK, onder andere Frank Chikane, die algemene sekretaris, is ook genooi.

In dié stadium is dit nog onseker of al die kerkleiers en die SARK teenwoordig sal wees. Eers het hulle aangebied om as fasiliteerders op te tree en 'n konferensie oor geweld te belê, maar die regering het dit blykbaar nie aanvaar nie.

Johnny Allan, Tutu se perswoordvoerder, sê die aartsbiskop sal eers 'n besluit neem nadat hy ander kerkleiers en die SARK geraadpleeg het.

Maar die aanduidings is dat as die ANC wegbly, gaan die SARK en 'n aantal kerkleiers dit ook nie bywoon nie.

Beyers Naudé, erepresident van die SARK wat saam met Chikane 'n groot rol agter die skerms gespeel het in die bemiddeling tussen De Klerk en Mandela, verduidelik:

"Ten einde hul objektiwiteit te handhaaf, meen die SARK-leierskap dat as een van die vier belangrike politieke kragte - die regering, die ANC, Inkatha en PAC-swart bewussynsgroepe - nie by so 'n konferensie teenwoordig is nie, kan die kerkleiers ook nie teenwoordig wees nie."

Kom die ANC en die regering tot 'n vergelyk, kan die kerke egter uiteindelik moontlik 'n belangrike fasiliteerdersrol tydens die konferensie self speel.

Staak die bloedvergieting!

Die Anglikaanse Aartsbiskop van Kaapstad, Desmond Tutu, het dié week 'n belangwekkende beroep op alle politieke leiers oor die geweld in Suid-Afrika gedoen. "Suid-Afrikaners gaan die bespotteling van die hele wêreld wees as ons vasval en ons kansse op vrede verspeel terwyl mense sterf weens haarklowery oor wat die meeste mense in die wêreld sou beskou as 'n eenvoudige saak," sê hy. Hier is die teks van sy verklaring

"WE are at a critical point in the history of our country. One wrong move at this point could lead to catastrophic consequences, including the possibility of outright civil war. On the other hand, a courageous decision could very well see us emerge from this tunnel of violence.

"In view of the importance of what will happen in the coming weeks, we in the church want to issue a call to all the leaders of political formations in our country to take courageous and decisive action for peace.

Specifically we address this urgent plea to the leaders of the three main forces which are in one way or another involved in the current spate of violence.

"The Government: The government this week has to make a choice between negotiations and peace on the one hand and spears and violence on the other. We cannot believe that it would be prepared to scupper negotiations over the issue of carrying dangerous weapons in inflammatory situations and we urge it to take appropriate action.

"The Inkatha Freedom Party: We want to believe that the IFP is as concerned as

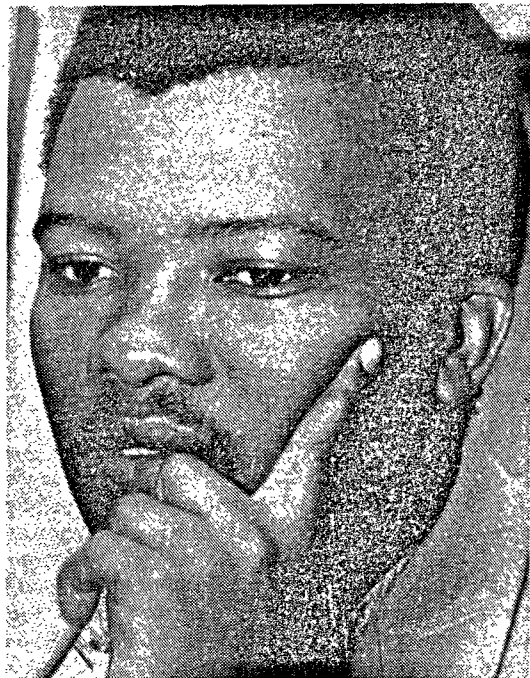
AARSTBISKOP DESMOND TUTU

anybody else for peace and negotiations and a successful outcome to the negotiations process. During that process there are going to be very many sticky issues to deal with, such as the question of land. In the case of the IFP as well, we cannot believe it would want to jeopardise negotiations by an insistence on issues such as weapons. "The African National Congress: The ANC this week faces a decision between suspending negotiations - which will almost certainly lead to greater violence - and continuing the difficult process of working through obstacles. Once there is comprehensive government action on weapons, and once the Government has committed

itself to more generally acceptable and professional policing, we urge the ANC not to break off talks with the Government. We also believe that any action against the use of weapons for political purposes must apply equally to all parties.

"South Africans are going to be the laughing stock of the world if we get bogged down and fritter away chances of peace while people are dying because of hair-splitting on what most people in the world would say is a very clear-cut issue. We urge all political leaders to deal quickly with the question of weapons and then to attend a peace conference representative of all political forces."

'Die mense sal self besluit'

BANTU HOLOMISA (FOTO: LISE JOUBERT)

Bantu Holomisa, militêre leier van Transkei, het sedert sy magsoorname in dié tuisland al heelparty verrassings opgelewer. AUDREY BROWN het met hom gesels oor sy toekomsplanne vir Transkei en vir homself

BANTU HOLOMISA, huidige heerser van die Transkei, lyk klein agter die groot lessenaar. Die kantoor is dié van die konsulaat-generaal van dié gebied in Johannesburg. Dit sê seker iets van die man dat hy nie eens 'n kantoor in Johannesburg het nie.

Die geur van sy naskeermiddel hang swaar in die lug. Hy is beskeie, tog trots op die rol wat hy in Suid-Afrika se politiek speel. 'n Paar weke gelede het hy ANC-aktiviste beïndruk met sy ontleding van die Suid-Afrikaanse militêre establishment.

Sy ontspanne benadering van sy posisie - mens sien hom oral waar sokker gespeel word, en dit sonder 'n lyfwag - maak hom baie gewild in die sosiale kringe in Johannesburg. Dié 36-jarige seun van 'n hoofman is getroud en het drie kinders. Hy praat ook Afrikaans.

Nadat hy in Desember 1988 die mag oorgeneem het in Transkei, het hy beloop om korrupsie in dié tuisland uit te roei. Almal was verbaas - want van wanneer af kom iemand aan bewind in 'n tuisland sonder om gulsig te eet aan die vrugte van apartheid? Wel, drie jaar later verbaas die jong generaal nog steeds. Ons gesels ontspanne.

When you took over in the Transkei, the political reputation of these territories was at an all-time low. Were you trying to rescue the Transkei from being a banana republic in taking over the way you did?

If one were to judge what we have done since December 1988, I don't think you would say we were a banana republic per se because we have not only exposed those who were arrested with their fingers in the till, we have even exposed political corruption throughout Southern Africa. We pride ourselves in leading nations in Southern Africa in saying enough is enough. And in October 1989 we indicated that come 1990, Transkei was going to unban the ANC and the PAC - which led to president De Klerk flying down on January 11 to air his concern about certain unilateral political decisions which, according to him, were threatening the entire region since we were contemplating the unbanning of the political organisations without co-ordinating such a move with them. He was told on the spot that his advice was being noted in the spirit

of non-interference. Hardly three weeks later we heard that he had unbanned those organisations - he must have felt that the Transkei option was best.

In terms of the military and tribal hierarchy, you are very young. How did you come to lead the take-over?

At the time I was the commander of the Transkei Defence Force. I had risen through the ranks. I started in the army in 1976. I did military courses in South Africa, the Transkei, Zimbabwe, which was Rhodesia then. I would still like to improve myself, to receive more training. I struggled a little when I was doing my staff courses because a number of those lectures were in Afrikaans, but I passed them. I only did one course in South Africa, and that was in 1984 - their most senior staff course.

How strong are political parties and the trade union movement in the Transkei, given the fact that it is still being ruled by the military council, and not a civilian government?

The ANC and the PAC have offices there, they are free to garner support among the people, and the trade union movement have offices as well. We don't have any problems. Instead, we are one of the most stable areas in the country. Although our friends here might not want to agree or believe us when we say that. We have worked hard behind the scenes to promote unity.

Let us talk about behind the scenes - what is happening with you and Chris Hani?

With Chris Hani, behind the scenes there is nothing. Remember we are still a homeland, we have limitations in the political arena. Hani is a Transkeian, and he has a constituency in South Africa which he has to address. Part of that constituency is the Transkei. There is no need to panic, or for people to draw inferences.

I see you have travelled overseas quite extensively. What is the international community's perception of the Transkei?

The attitude is changing. The Transkei is seen as a catalyst that has changed South Africa. They have praised us for our bold

steps, our resolute stand against oppression and the consistency with which we do what we are doing. I think we are happy with the little experience we have had in running the country.

I am a bit confused though - what business could you possibly be doing in the name of a country that you don't consider to be independent?

When I am overseas, I concentrate on non-governmental organisations and we encourage them to think of us when they divide their cake.

They must not forget that there are four million people residing in the Transkei who would like to be helped. We are fully aware that there is legislation such as the Comprehensive Anti-Apartheid Act which encourages people not to deal with the government. But we say to them that we would like them to be actively involved with the non-governmental organisations. I tell the people overseas that we are victims of apartheid and we need to be assisted. I tell them that I am not there to beg them, or to ask them to recognise Transkei.

How much aid do you receive from South Africa?

We receive annual financial transfers, but that is not enough for our population. Last year we received about R1,5 billion. The sum increases every year, unfortunately it moves like a tortoise. The norms and standards which govern the distribution of finance to the homelands are a bone of contention.

Maybe in pushing for a new South Africa now we may be assisted in addressing the backlogs which are there for all to see.

Could you sketch the Transkei's status in a new South Africa with special reference to the army and the state bureaucracy?

The people of the Transkei will decide whether they want a unitary, confederate or federal state. That is why we have declared that we are holding a referendum. In the event that they agree to a unitary state, I think that the question of regions or provinces will be decided at the negotiating table. The civil servants of the Transkei will

form part of the new South Africa, they will still be there to serve the interests of the people there. But no matter what kind of state there will be, we will have only one army. Umkhonto, Apla, SADF, TDF, and all the other homeland armies will form one big, national army.

What initiatives have you, as a general, made to discuss the future of all the armies?

We started that process in Lusaka last year when we had a meeting with some members of the SADF and MK. We might have another before the end of the year with the ANC and other forces, if they are interested.

Diplomatically you and the South African government are always at loggerheads. But what is the relationship like at a military level? And what are the personal relationships like between you and Botha and Malan?

We have no problem at a military level. But by personal do you mean whether they are my friends, are you asking if I phone them to have dinner, or what? If we bump into each other at the airport or so, we greet them. There is no bad blood between us.

Have there been any attempts on your life?

No-one has tried to shoot me. And I don't feel unsafe either, otherwise I would be travelling with a battalion. I travel alone, but sometimes I do have a bodyguard. I don't feel I have offended anybody. And everything I do is above board.

Where do you as an individual see yourself in the politics of the future?

I see myself as a military man - no politics. I hope that I will be able to advance myself in this direction once the arms embargo has been lifted. I have had very good experiences in the last few years. I have betted well so far, I am satisfied with the runs I've scored.

The cricket metaphor is quite intriguing - do you play?

Yes, I play soccer and rugby too. Kaizer Chiefs are my team, but as a sportsman I watch other teams play too. I love sports.

Die eregas met bloed aan sy hande

Aan jou vriende sal jy geken word...

Generaal Augusto Pinochet, die berugte gewese militêre diktator van Chili en tans minister van Verdediging van dié Suid-Amerikaanse staat, het dié week in Suid-Afrika aangekom. **MAX DU PREEZ** kyk na die man se geskiedenis en wonder hoekom 'n man met soveel bloed aan sy hande - en 'n goeie vriend van genl Magnus Malan - as 'n eregas in Suid-Afrika verwelkom word

Tenemos las manos limpias!

Dit was jare lank die kreet van duisende Chileense demokrate wat probeer het om van die militêre diktatuur van Augusto Pinochet Ugarte ontslae te raak. Studente het dié kreet op straat geskreeu en dan hul handpalms in die lug gesteek - net om onder die knuppels van die Chileense polisie en soldate deur te loop. Vakbondleiers en politieke aktiviste het die slagkreet in hul manifeste uit die tronk geskryf; akteurs het ná 'n opvoering hul skoon handpalms aan die gehoor gewys, wat dan deur die gehoor op dieselfde manier beantwoord is; graffiti-skrywers het dit aan die mure van die slums van Santiago geskryf. Daarmee wou hulle sê: Ons hande is skoon. Ons hande het niemand vermoor nie, niemand gemartel nie, niemand uit die land gedryf nie. Mense met skoon hande moet die land regeer, wou hulle sê - en nié Pinochet en sy bloeddorstige soldate nie. Dit het sestien jaar gekos. In September 1970 is dr Salvador Allende van Unidad Popular, 'n koalisie van die kommuniste en vier ander linksgesinde partye, tot president van Chili verkies.

Maar drie jaar later was die land in geweld en ekonomiese agteruitgang gedompel, en in September 1973 het die weermag ná 'n bloedige staatsgreep, waarin Allende dood is, die bewind oorgeneem. Pinochet, hoof van die weermag onder Allende, het in Desember 1974 die president geword. 'n Nuwe grondwet in 1980 het hom vir nege jaar as president verskans. In Maart 1990 is Patricio Aylwin in sy plek verkies en het Chili weer 'n burgerlike regering gekry, maar Pinochet het hom ingegrave as hoof van die weermag. Veral die eerste paar jaar van Pinochet se regering was 'n tyd van massamoord, marteling en onderdrukking. Onmiddellik ná sy oornome het hy alle politieke bedrywighede verbied en stelselmatig die Chileense nasie probeer skoonmaak van duisende linksgesindes. Hy het 'n absolute manie oor kommunisme gehad en dit as sy Godgegewe roeping gesien om elke kommunist uit te roei. "God het my aan die hoof van die regering geplaas," het hy gesê kort ná 'n aanslag op sy lewe in September 1986.

Tienduisende mense is in die gevangenis gestop. Een man is ses jaar lank opgesluit net omdat hy graffiti aan 'n muur gestaan en lees het wat sê: "Weg met Pinochet". 'n Nasionale angs het die hele Chileense nasie beetgepak en landwyd elke vlak van die lewe binnegedring. In die tyd dat Pinochet Chili regeer het, het sowat 'n miljoen van die land se elf miljoen inwoners in ballingskap gegaan. Carmen Hertz, 'n Chileense menseregteprokureur wie se man deur die Pinochet-bewind vermoor is, het na die tyd geskryf: "Chilean society can be reconstituted morally only if there is a collective act of conscience over the horror of these years. When I say it must be collective, I mean that each and every one of the violations of human rights must be known by each and everyone in Chile." Jacobo Timerman skryf in sy boek *Chile, Death in the South* dat Chilene in dié jare soos slaapwandelaars geword het. Dit is "submarining" genoem. "Submarining has taken the place of the spontaneity once, so characteristic of Chileans," skryf hy. Hy haal 'n wetenskaplike van die Universiteit van Chili aan wat sê: "What has

changed in Chile? We have lost the capacity to feel the suffering of our neighbour as if it were our own. We are not moved by the suffering of another person. Perhaps not even moved by our own suffering. Chileans no longer feel anything." Daar is vandag nog groot groepe mense, selfs hele dorpie, wat sielkundige groeps-terapie moet ondergaan om hulle oor die terreur van dié jare te kry. 'n Verslag van die nuwe regering wat vroeër vanjaar openbaar gemaak is, bevat die name van 1 068 teenstanders van die Pinochet-bewind wat deur die soldate vermoor is. Daar is nog 957 name van mense wie se lyke nooit gevind is nie. Dit is die man wat vandag soos 'n VIP in Suid-Afrika rondkuier en, na berig word, afsprake het met verskeie hoë regeringsvertegenwoordigers. 'n Mens kan seker aanvaar Magnus Malan is een van hulle. Woordvoerders van Barlow Rand ontken alle berigte dat een van hul filiale wat bande met Krygkor het, die uitnodiging gestuur het. Aan jou vriende sal jy geken word...

VU

Net die dood stil hul honger

'n Stadige hongerdood staar miljoene Ethiopiërs in die gesig. Op sommige plekke is dat al so erg dat die mense gras en kaktusplante eet. DAVID CHAZAN doen verslag

AAN GEWERE IS DAAR GEEN TEKORT IN ETIOPIË NIE. KOS IS DIE PROBLEEM... DIË FOTO IS IN DIE NOORDWESTE VAN DIE LAND GENEEM WAAR REGERINGSTROEPE EN REBELLE STEEDS IN GEVEGTE GEWIKSEL IS (FOTO: AP)

DORONAJI-VLUGTELINGKAMP, Etiopië - 'n Drie-jarige kind, haar gesig volswere en haar vaal vel styf oor haar ribbekassie gespan, ruk onbeheers terwyl sy probeer om 'n lepelvol waterige pap by haar mond uit te bring.

Haar swart oë staar uitdrukkingloos terwyl haar ma langs haar sit en 'n verdorde bors aan 'n ander kind gee - 'n tengerige baba van twee maande met longontsteking. Twee van haar kinders is al dood.

'n Skielike toestroming van 1,2 miljoen vlugtelinge uit die burgeroorlog in die buurstaat Somalië het die bevolking verdubbel in die gebied rondom Jijiga in die deur droogte geteisterde oostelike Etiopië. Die gebied is besaai met die geraamtes van diere wat weens die droogte gevrek het. Die gesaaides het heeltemal mishuk en die mense het nie kos nie.

"Tien kinders sterf daaglik weens ondervoeding," sê Hassan Omar Haga, 'n verpleër in die nabygeleë Teferi Ber-kamp. Volgens George Labor van die Verenigde Nasies se Hoë Kommissaris vir Vluchtelingen (VNHKV) is daar 200 000 vlugtelinge in die twee kampe en neem die getal daaglik toe.

Die mense woon in ronde skuilings wat van takke en stukke lap gemaak is.

"Ons het eenvoudig nie genoeg kos vir die mense nie," sê Labor. Noodwerkers sê skenkers het nie ag geslaan op hul waarskuwings dat 'n verskniklike hongersnood soos dié van 1984-85 Etiopië in die gesig staar nie.

Maar daar is ook kritiek teen die VNHKV. "Duisende het die jaar gesterf, en die VNHKV is ongewild by skenkers weens die berugte wanbesteding van geld," sê een noodwerker. "Hulle mors die helfte van die geld op administrasie." "Al die kinders in die kampe is ondervoed," sê Maureen Rogers, 'n Britse verpleegster wat vir die Britse liefdadigheidsorganisasie Save The

Children werk.

"Toe ek in 1985 in Sudan was, was die toestande baie sleg, maar ons het kosvoorrade gehad en die kinders het verbeter. Maar nou is dit nie die geval nie. Die kinders word nie gesond nie en dit lyk of ons daaglik meer chroniese ondervoedes bykry," sê sy.

"Die grootste probleem is diaree, sowel as longontsteking en tuberkulose," sê Rogers.

Talle van die mense in die kampe is vlugteling van twee oorloë. 'n Dekade gelede het sowat 'n miljoen etniese Somaliërs uit oostelike Etiopië na Somalië gevlug weens die woestynoorlog tussen die twee verarmde lande in die Horing van Afrika.

Sedert Somalië in 'n etniese oorlog gewikkel is ná die val van die militêre leier Mahamed Siad Barre in Januarie, het meer as 'n miljoen mense na Etiopië gevlug. Maar Etiopië, self in die greep van 'n hongersnood, kan nie na die vlugteling omsien nie.

Een van die mense wat uit Somalië teruggekeer het, Bashir Oman Kahir, en sy twee oorlewende kinders is ook by die voedingsentrum in die Doronaji-vluchtelingenkamp waar 1 500 kinders en moeders spesiale sorg ontvang. Sedert Maart het 100 kinders in dié voedingsentrum alleen reeds gesterf, sê Rogers.

Kahir, 41, sê sy vrou het hom verlaat nadat drie van hul ses kinders op pad na die kamp gesterf het. Nog 'n kind het in die kamp gesterf. Sy een seun, 4, lê langs hom op die kaal grond, sy stokkiesarms hulpeloos voor hom uitgestrek, sy rug vol septiese swere. Wanneer joernaliste en noodwerkers die Teferi Ber-kamp nader, storm talle vlugteling na 'n takheining en skree: "Ons is honger."

Ahmed Yusuf Farrah, die voorsitter van vluchtelingskomitee, sê die VVO het drie weke gelede meliemeel en groente-olie uitgedeel.

"Maar ons moes tien dae se rantsone

twintig dae laat hou," sê hy. "Vandag het daar nog kos gekom - maar dit is net genoeg vir twee of drie dae." Raja Gopalakrishnan van die Internasionale Organisasie Care behartig die vervoer van water na die kampe. Die kampe - in afgeleë, geïsoleerde gebiede op 'n droë, barre vlakte - kan slegs met grondpaaie bereik word. Drie weke gelede het dit uiteindelik gereën, te laat en te min om die oes te red - maar genoeg om die paaie onbegaanbaar te maak.

"Gister kon ons nie water by Doronaji kry nie," sê Gopalakrishnan, 'n oud-offisier in die Indiese weermag. "Die vlugteling gooi ons met klippe as ons 'n dag oorslaan."

Die VNHKV wil die mense terugstuur na die dorpe waarvandaan hulle kom - meestal 'n paar kilometer van die Somaliese grens. Maar hulle het nie 'n jaar se kosvoorraad om aan die mense te gee nie, en die mense wat verkies om terug te gaan, het net 'n maand se kos gekry. Die mense wat in dié dorpie gebly het, eet meestal gras en kaktusplante. As hulle nou terugkeer, sal hulle nie aanspraak kan maak op voedselhulp nie omdat hulle hulle nie geregistreer het nie. Care deel elke maand in Babile kos uit vir 27 000 mense wat soms tot 15 kilometer met kamele en muile aflê om die sakke meel en blikke olie te dra. Die teenwoordigheid van rebelgroepe in die gebied bemoeilik die noodlenigingsdiens, sê Gopalakrishnan.

Dertig jaar van burgeroorlog het Etiopië in een van die wêreld se armste lande verander met 'n per kapita-inkomste van 130 dollar per jaar.

Sewe miljoen mense in Etiopië word deur die hongersnood bedreig, en volgens die World Food Program word meer as 'n miljoen ton kos vanjaar benodig. Skenkers het al 600 000 ton belowe, maar daar is steeds 'n tekort van 400 000 ton. - AFP

Wie gaan sy sterre dank?

NIEU-DELHI - Die sterrewiggelaars van Indië ontvang blykbaar teenstrydige astrale boodskappe oor Indië se toekoms en die keuse van 'n eerste minister in die verkiesing wat op 20 en 26 Mei gehou word. Sommige voorspel sluipmoord-aanvalle.

In 'n land waarin sterrewiggelaars se menings net so ernstig opgeneem word as dié van politieke kommentators, dui die verwarrende hemelse tekens of op steurnisse in die eter of op 'n teken dat die sterre, soos die kiesers, nog nie tot 'n besluit gekom het nie.

In Kalkutta beskou die sener Prayag Bandopadhyay die planeet Saturnus se "gelykmakende" invloed as 'n teken dat alles glad gaan verloop met die verkiesing, dat 'n stabiele regering tot stand sal kom onder leiding van die oud-premier Rajiv Gandhi se Kongres-party, dat die huidige premier, Chandra Shekhar, 'n hoofrol gaan speel, en dat daar 'n volslae meerderheidsregering sal wees.

Die sterrewiggelaar Shiv Shankar Bharti stem saam dat Gandhi self 'n goeie kans staan, maar meen sy party gaan nie te goed vaar nie. Bharti sê Indië gaan nog twee jaar lank 'n politieke dooiepunt beleef. "Onder die Makara-teken is Indië 'n land van pessimisme," sê die mismoenige astroloog.

In Nieu-Delhi sê Lachhman Das Madan ook hy sien geen volslae oorwinning vir enige party nie, maar hy meen die Kongres-party sal betrokke wees by die vorming van 'n nuwe regering.

In teenstelling met Bandopadhyay meen dié astroloog dat Gandhi - 'n Leeu - g'n kans staan nie. Sy party gaan van hom ontslae raak en as leier vervang deur die Stalinistiese staatspremier Jyoti Basu.

"Die Kongres-party se sterretkens is baie gunstig - maar Rajiv Gandhi se toekoms lyk maar sleg."

In Bombaai meen Acharya Raj dat Gandhi nog so anderhalf jaar die party-leierskap gaan behou. "Daarna gaan sy loopbaan taan en gaan iemand anders, waarskynlik mnr Shekhar, die leiers oorneem."

Raj en die meeste van sy kollegas stem blykbaar oor twee kwessies saam - dat die oud-premier Vishwanath Pratap Singh "niks nuuts kan bereik nie" en dat die Kongres-party se grootste teenstand van die Hindoe-opwekkingsparty, die Bharatiya Janata-Party (BJP) gaan kom. Bejan Daruwalla van Punestad meen die meeste politieke magte gaan verenig teen die regse BJP.

In dié konteks is daar 'n "geringe" kans dat die aartsvyande Gandhi en VP Singh hul kragte sal saamsnoer, sê Daruwalla. Hy stem egter met die meeste sterrewiggelaars saam dat Singh nie baie goed gaan vaar nie.

"Ware stabiliteit sal eers tussen 11 Augustus en 11 November vanjaar bereik word en nie vroeër nie," waarsku hy.

Omtrent al die astroloë voorspel geweld tydens die verkiesing. In Nieu-Delhi voorspel JC Luthra en Bandopadhyay of 'n sluipmoord of 'n poging tot sluipmoord op een van die hoofkandidate.

Die sterrewiggelaars se uiteenlopende menings net 'n week voor die verkiesing verskil maar min van die sienings wat uitgespreek is op 'n konferensie van sieners wat op 6 Maart begin het, die dag toe Shekhar as premier uitgetree het.

Hoewel 75 persent van die getalleer-kundiges en ander sieners van die toekoms saamgestem het dat Gandhi se toekoms in die sterre al hoe blinker lyk, het die sameroeper van die konferensie, die rekenaarkundige Dinesh K Gupta, uitgewys dat dit nie noodwendig beteken hy gaan premier word nie.

KN Rao, die astroloog van Nieu-Delhi wat die grootste invloed by die politici het, sê Gandhi se sterre lyk blink, maar as die mense om hom swakkele is, kan hy uiteindelik leier van die opposisie eerder as premier word.

Hoewel sy voorspelling einde April dat geweld gaan uitbreek nog nie bewaarheid is nie, sien hy ook "aanslae op die lewens van die groot leiers" aan die kom.

'n Astroloog van Nieu-Delhi wat liefse anoniem wil bly, waarsku egter dat geeneen van die genoemde voorspellings noodwendig bewaarheid sal word nie. Hy sê dit nie omdat die sterretkens verwarrend is nie, maar omdat die astroloë so kop in een mus met die politici is dat die skinderpraatjies van hoëlui 'n hoofrol in hul voorspellings vertolk. - KATE WEB (AFP)

Mandela

en die kampus-Kakies

Byna het dit Dinsdag gelyk of die vrye woord op Stellenbosch wêér versmoor gaan word soos onlangs op die Tukkies-kampus, toe regses Nelson Mandela se toespraak gekeer het. Maar op die ou end is die gejou deur applous vervang, skryf **CHRISTELLE TERREBLANCHE**

N REGSE IN 'N KOPKLEM OP DIE MATIE-KAMPUS (FOTO: AP)

EENUUR Dinsdagmiddag was dit 'n gebeur en gestamp en gestoot en gesweet voor die toe deure van die Sanlam-saal in die CJ Langehoven-studentesentrum (die "Neelsie") op die kampus van die Universiteit van Stellenbosch. Derduisende studente het vergeefs probeer om in die saal te kom. Hulle het lank gewag op Nelson Mandela se besoek - en toe word die vergadering in 'n saal gehou wat net duisend mense met gemak kan huisves.

Joernaliste was heel voor in die beurende skare en is letterlik papgedruk teen die glasdeure. Maar die private veiligheidsmaatskappy het botweg geweier om enigiemand toe te laat - so ook die universiteit se afdeling openbare betrekkinge. Die meeste van die sowat 800 mense in die gehoor is blykbaar deur 'n agterdeur toegelaat.

In die gemaal was daar geen teken dat nie almal daar was om na die ANC se vise-president te luister nie, buiten miskien die reuk van 'n stinkbommetjie wat êrens stukkend getrap is.

Die skare was boonop heel gemoedelik - iemand het getoy-toy tussen al die gebeurderij deur.

Eers met die aankoms van Trevor Manuel, ANC-woordvoerder in die Wes-Kaap - is oor die joernaliste se toelating onderhandel. Binne het die skare doodstil gesit en wag op Mandela se aankoms.

Onder hulle was Wynand Malan, voormalige NDB-leier, en Esther Lategan van die DP. Haar man, prof Bernard Lategan, hoof van die Fakulteit van Lettere en Wysbegeerte was vir Mandela se besoek verantwoordelik.

Niemand het kon dink die groepie mans in kakieklere voor die mikrofoon voer iets in die mou nie. Hulle was tjoepstil. Maar die oomblik toe Mandela - glimlaggend, ontspanne en arm omhoog - op die verhoog verskyn, het die eerste "boeee" oorverdowend opgeklink. Plakkate het omhoog geswaai - "Geen Afrikaner veg vir MK", en natuurlik: "Weg

met Mandela!"

In 'n oogwenk het die stemming van afwagting en opgewondenheid in skok verander. Tonele van Mandela se besoek aan die Tukkies-kampus het opgedoem en buitelandse TV-spanne het reggestaan om Stellenbosch se verleentheid te aanskou.

Die gejou het nie opgehou nie. Die organiseerders en ANC-beamptes en leiers se oproepe tot stilte kon glad nie gehoor word nie. Hulle is oordonder deur die gejou en die luide beledigings: "Wat stink so?", "Moordenaar" en "Tronk toe!" Mandela en sy gevolg, Reggie September en Christmas Tinto van die Weskaapse leierskap, het stokstil op die verhoog bly staan. Die skare in die saal het verskrik begin maal.

Toe val die kakie-kommando weg met "Die Lied van Jong Suid-Afrika" - hoewel dit klink asof hulle die woorde nie so mooi ken nie. Nog 'n stinkbom val. Die AWB-vlag en Transvaalse vlag verskyn. Niemand kan 'n woord bo die "magtige dreuning" laat hoor nie. Die spanning raak te veel vir sommige ANC-gesinde studente. Party gryp na plakkate, die banges hou hul stoele pote vorentoe gereed.

Versoeke om stilte word met 'n sarkastiese gejou beantwoord. 'n Organiseerder gee die regses 50 sekondes om stil te bly - "of julle word uitgesit!". "Stellenbosch is Afrikanerland," is al antwoord van die bende in kakie. Riaan Bredell, KP Jeugvoorsitter op die dorp, en ene Jacobson, AWB-leier in die Kaap, word uitgewys.

Johnny Issel en Trevor Manuel probeer onderhandel om die onafwendbare vuusgeveg te vemy: "Ons vra asseblief drie verteenwoordigers vir 'n gesprek." Dit word botweg geweier. Die gejou gaan voort. Nog 'n stinkbommetjie val. Skielik staan Issel, Manuel, 'n paar marshalls en een van die organiseerders, Hans Muller van die departement van Bybelkunde, midde-in die saal tussen die aggressiewe kommando. Die res van die gehoor word gevra om kante toe te

PIET CROUCAMP IN AKSIE... (DIÉ FOTO HET IN BEELD VERSKYN)

'Ek kan onverdraagsaamheid nie verdra nie'

DIE fris geboude Matie Piet Croucamp sê hy kan nie baklei nie - en as iemand na hom slaan, sal hy die eerste wees wat weghardloop.

"Maar ek raak vreeslik de moer in as mense onverdraagsaam is. As mense nie wil luister nie en net hul eie vervelige retoriek wil hoor."

Die 28-jarige Croucamp, self nie 'n ANC-lid nie, was die man met die rooi kopdoek wat dié week die regses tydens Nelson Mandela se vergadering op Stellenbosch uit die saal geboender het.

Hy kan nie onthou of dit 'n linkerhaakhou was nie, "want ek kan nie baklei nie," sê hy. "Ek het nie definitiewe politieke gelowe en oortuigings nie. Dis net dat ek nie onverdraagsaamheid kan verdra nie. Dit gaan oor die nice klassieke ou Sokrates-gedagte van die open-ended debat," sê Croucamp.

"Ek sou liefies ook geslaan het as hulle sprekers doodgeskree het en sulke onverdraagsaamheid geopenbaar het. Dit is tog die deelname wat saakmaak - of iemand nou 'n fascist, 'n rassis of 'n liberaal is."

Croucamp, wat oorspronklik van Mica naby Phalaborwa kom, sê dis danksy hul huishulp dat hy dié beginsel eerbiedig.

"Sy het vir R5 per maand vir ons gewerk, maar sy het soveel deernis en liefde met mense gehad. Sy het mense verdra en hulle laat klaarpraat."

Sal Croucamp dit wêér doen? "Beslis, kort en kragtig: Ja!" Hy sê daar was nog geen probleme van die administrasie of die regses se kant oor sy optrede nie. "n Plain-clothes polisieman het gesê ek moet saamgaan na die polisie-stasie. Ek sê toe nee, ek luister eers klaar. Die ANC-marshalls het my toe by die kombuisdeur uitgevat omdat die polisie vir my by die voordeur gewag het." - PEARLIE JOUBERT

staan. Elkeen gryp 'n stoel. Die regses bly in 'n klein groepie van so 40 na 50 agter. Hulle weier volstrek om die saal te verlaat. Eensklaps is Muller sonder sy bril. Iemand se neus bloei - dis net kakie soos marshall en kommando-lid mekaar gaffel. Einde ten laaste word die belhamels aan die hempkrae uitgesmyt.

Die saal word weer stil en afwagting en Mandela begin praat - 'n halfuur laat. Op dié oomblik val die ANC-banier agter hom karplaks grond toe. Almal sit weer orent. Maar terwyl die "boooooes" buitekant gaandeweg deur "viva's" vervang word, vertel hy dat hy sulke studente-opstootjies darem self geniet het toe hy 'n student was. "Maar nou dat dit teen my gerig word, is dit nie meer so lekker nie."

Mandela praat hoofsaaklik oor die ANC se probleme en algemene beginsels - maar maan ook oor die vryheid van spraak en die noodsaak dat Afrikaner en Afrikaan mekaar vind. Oor Afrikaans sê hy: "Soos ek onlangs in Pretoria wou sê - vir ons in die ANC is die Afrikaanse taal nie net die taal van die onderdrukker nie. Daar is baie wit Afrikaner wat nie rassiste is nie. Ons beskou die Afrikaans wat deur hulle gepraat word as die Afrikaans van die nuwe Suid-Afrika. Hierdie taal moet ontwikkel word tot deel van die nuwe demokratiese staat. Daarmee saam vra ek 'n nuwe begrip van patriotisme, as iets wat al die mense van ons land lief het."

Ná die applous en bedanking, gaan spreek Mandela nog vyf minute lank die wagende duisendes in die loopgange van die balkon af toe - veral oor die vryheid van spraak.

Die regse belhamels is duidelik nie in aanhouding nie: hulle spook en spartel steeds met veiligheidsmense.

Duidelik het die Sanlam-saal - nie baie jare gelede nie - die toneel van NUSAS- en SAAK-vergaderings waar studente met die swaard van skorsing oor hul koppe van die "ANC" en "Mandela" gepraat het - 'n ander tydvak betree. **[VI]**

Die weg van oormaat
lei na die paleis
 van wysheid -
William Blake

Jim Morrison en *The Doors* het die wêreld in die Sixties aangegryp. Nou doen hulle dit weer, danksy *Oliver Stone* se jongste rolprent *The Doors*. **ANDREA VINASSA** het die rolprent gaan kyk en werp 'n bietjie lig op die donker man met die leerbroek

Ontmoet Stone se *duiwels* op 'n meskaliën-trip in die woestyn...

"I don't know about you, but I want to have my kicks before the whole shit-house goes up in flames," het Jim Morrison, The Doors se charismatiese sanger en liedjieskrywer destyds iewers in die Sixties gesê.

Mikal Gilmore van *Rolling Stone* gebruik dié aanhaling as voorbeeld van Morrison se egosentrisme en sê dit is hoekom hy weer as held in dié era - die Reagan-Bush-tydperk - vereer word.

Gilmore se mening dat Morrison se gedrag nie op 'n radikaal ideologiese grondslag gebou is nie, maar bloot lukraak nihilisties was, werp nuwe lig op The Doors se musiek wat so deel was van die etos van gemeenskaplike liefde en eiendom. Met ander woorde, die geslag van die Negentigs hou van Morrison se selfsug en sy skynbaar sinlose nihilisme. Morrison is die ideale held vir 'n geslag sonder ideologie of hoop.

'n Mens kan seker verstaan dat The Doors se musiek soveel betekenis ingehou het vir Amerikaners wat in Viëtnam geveg het, trouens, die liedjie "The End" het 'n soort alternatiewe volkslied geword vir 'n geslag wat oortuig was dat die ouer geslag hulle verrai het. Maar, vir Morrison, wat die onvergeetlike lirieke geskryf het, het dit iets anders beteken. Die Nazi-apologeet en aartsnihilis Louis-Ferdinand Céline se *Journey to the End of the Night* het as inspirasie vir *The End* gedien.

(In *Journey to the End of the Night* beeld Céline 'n liefdelose, chaotiese en gewelddadige wêreld uit waarin die mens oorgelewer is aan magte waarvoor hy/sy geen beheer het nie en waarin ryk en arm slagoffers van dieselfde wrede wêreld is.)

Die laaste paar reëls van die liedjie wat die bestuurders van die Whisky à Go Go-klub in Los Angeles op hol gehad het, is bloot 'n moderne vertolking van die Oedipus-mite.

Morrison is deur sommige kritici aangeprys omdat hy die "massas met die avant-garde vertrou gemaak het", maar die verfynde en deurdagte intellektuele grondslag van Morrison se lirieke het waarskynlik die meeste van sy aanhangers verbygegaan. Hulle het meer belang gestel in die erotiese manifestasie van sy lewensfilosofie... die swart leerboek vol cock. Val Kilmer, die speler wat Morrison op film verewig het, probeer sy aantrekkingskrag vaslê: "In his best light, it was Morrison's joy and explosive energy to be alive that were fantastic about the guy. He's like brutiful, you know, brutal and beautiful. He's a hero in that American tradition. Good looks, brains, that Wild West sensibility where people were proud of ... where people utilised their faults."

Ondanks The Doors se deelname aan die jeugrevolusie - hulle was daar in San Francisco toe die Haight-Asbury-era geformaliseer is - het Morrison nooit uit die oogpunt van sosiale besorgdheid geskryf nie. Sy obsessies het die beeld van die groep na buite bepaal. Terwyl Dylan, Lennon en Baez oor liefde en vrede gesing het, het Morrison oor geweld, verwoesting, hedonisme en chaos gesing. Seks vir Morrison was die teenoorgestelde van die revolusie se free love. ("Sing a lament to my cock / sore and crucified / a tongue of knowledge in the feathered night") Dit het hom nader gebring aan die dood. Morrison se bandeloosheid was nie 'n vertoning van politieke bravade nie, maar 'n teken van sy drang tot selfvernietiging.

Dit was nie artistieke of politieke ambisie wat hom aangevuur het nie, sy lirieke het toevallig die regte snaar aangeroeer in die harte van die hippies. Dit was 'n donker impuls, hy was op sy eie trip en dit sal ons seker nooit verstaan nie.

Wat 'n mens wel kan aflei, is dat Morrison se radikale opstand teen alles wat Amerika as fatsoenlik en moreel geag het, 'n diep persoonlike oorsprong gehad het. 'n Mens raai maar dat sy militariese en outoritêre agtergrond (sy pa was 'n grootkop in die Amerikaanse vloot), en 'n behoefte aan liefde en erkenning hom voortgestu het.

Op die verhoog het hy meer gesoek as net roem - waaraan hy sonder twyfel verknog was. Hy was op soek na 'n plek waar hy homself kon openbaar, en later

letterlik ontbloot. Sy behoeftes het alles oorheers en hy was geneig om sy geliefdes wreedaardig te behandel. Dink 'n mens aan die hoeveelheid trefferliedjies in hul oeuvre, en die uiteenlopendheid daarvan, is dit moeilik om te glo dat The Doors net drie jaar lank plaatopnames gemaak het - hul eerste plaat, *The Doors*, is in 1967 opgeneem en hul laaste een saam met Morrison, *LA Woman*, in 1970. Hoewel Morrison nie sonder die musikale vermoëns van Ray Manzarek, John Densmore en Robby Krieger sou kon klaarkom nie, is die groep se gewildheid gewis te danke aan Morrison se uitspattige media-beeld. The Doors is al beskryf as "drie briljante musikante en een genie", maar sonder Morrison se maniese streke sou die groep geen aanspraak op identiteit gehad het nie.

Manzarek en Morrison het mekaar in die rolprentklas ontmoet - Manzarek was meer as tien jaar ouer as Morrison en 'n baie beter filmmaker. Manzarek het Densmore en Krieger in sy meditasie-klas ontmoet. Hulle was cool, man, en het altyd kalm op die agtergrond gewag terwyl Morrison sy verregaande toertjies uitgevoer het. Saam het hulle musiek gemaak wat sal voortleef, nie bloot omdat Morrison geweet het hoe om die media te manipuleer nie.

Hy het heelwat kritiek gelewer op die nuwe revolusionêre retoriek van sy aanhangers - hulle het dit nóóit agtergekom nie - en het in byna alle opsigte afgewyk van die "hippie-ideaal". Hy het in 'n hoër-middelklas-gesin van die Suide grootgeword. (In die rolprent gee Stone vir Morrison 'n politieke bewussyn, maar dit wil voorkom of hy nie teen oorlog in opstand gekom het nie, maar bloot teen die gesag van die weermag.) Wat dwelmmiddels betref, was hy 'n tradisionalis: hy het alkohol bo dwelms verkies en op 27 was hy waarskynlik 'n alkoholis.

Hy het 'n goeie opvoeding gehad. Hy het aan verskeie universiteite gestudeer en baie gelees. Sy IK was 149. Hy het kunstgeskiedenis gestudeer en essays oor Hieronymus Bosch geskryf. Hy het lektore in sy teaterklas met sy slim argumente verstom. Hy het 'n graad in rolprentkunde aan die Universiteit van Los Angeles verwerf. Hy het nie van Carl Jung gehou nie. Maar op die ouderdom van 20 het hy al Friedrich Nietzsche se boeke gelees, was hy vertrou met die werk van Dylan Thomas, Rabelais, Rimbaud, Artaud, Blake ... en *Mad Magazine*.

Morrison het enigets gelees oor opstandigheid: "I've always been attracted to ideas that were about revolt against authority - when you make your peace with authority you become authority. I like ideas about the breaking away or overthrowing of established order - I am interested in anything about revolt, disorder, chaos, especially activity that seems to have no meaning." Morrison het geen formele agtergrond in musiek gehad nie. Weer eens is sy belangstelling in musiek serebraal. Nietzsche se *The Birth of Tragedy from the Spirit of Music* en Norman O Brown se *Life Against Death* het Morrison diep beïnvloed. Nietzsche se werk oor tragedie handel oor die klassieke konflik tussen die beeldhoukuns van Apollo en die musiek van Dionisus. Soos die Duitse filosoof, het Morrison hom vereenselwig met die lankmoedige Dionisus. Hy was "without any images, himself pure primordial pain and its primordial re-echoing".

Nog lank voor The Doors het hy homself al as 'n sjamaan beskou, 'n volksgeneser, maar in 1971 was dit Jim Morrison wat genesing benodig het. Hy het in Parys ontvlugting van sy roem gesoek. Hy wou nou dig. Kilmer sê: "It's quite possible that Morrison viewed his life with the romance of the tragic poet. Even his lifestyle was constructed in the same way as he would labour over a piece of poetry or a song. And viewing it like that, I think he looked - with utter sincerity - for the best time to split. I really think it was that kind of conscious decision. He loved Blake, Blake's about the romance of that ideal of excess. I think Morrison probably looked at his life as if it were a long suicide note to those who loved him."

Iemand, ek vergeet nou wie, het op 'n keer gesê: "As jy die Sixties kan onthou, was jy nie daar nie."

Wel, as jy nie daar was nie, sal Oliver Stone jou op die vlerke van moderne tegnologie terugvoer na die bakermat van die jeugrevolusie: Los Angeles se Venice Beach en San Francisco se Haight-Asbury.

Hoewel *The Doors* visueel 'n meesleurende prent is, bring Stone geen nuwe insigte oor die tydperk of die betekenis van Jim Morrison vir sy geslag nie. Verrassings is skaars. Daar is veel sensuele plesiere in dié epiese visie van 'n tydperk toe idealisme en liefde hoogty gevier het. Soos in *Born on the Fourth of July* (Stone se vorige rolprent) se geval, is *The Doors* lank. Stone span al sy ervaring as regisseur in om die stemming van die Sixties te laat herleef en om die gehoor te laat voel hulle is in 'n disco of op 'n meskaliën-trip in die woestyn. Ja, Stone vat jou op 'n paar acid trips. Hy maak jou na. Hy laat jou saam met Morrison dronk word... Maar dis 'n sintuiglike tog waarin Stone The Doors se musiek illustreer sonder om dit werklik te kontekstualiseer.

Van demitologisering is daar nie sprake nie. En dit was ook nooit Stone se doel om Morrison se status as pop-ikoon af te takel nie. Na Stone se bydrae tot die mite, is Morrison nog meer enigmaties as ooit. Eintlik het die prent meer te make met die beswering en/of verheerliking van Stone se eie duiwels as met 'n ondersoek na Morrison se skeppingsgees. Vandat Stone nie meer dope rook nie, dink hy hy is 'n grootse kunstenaar.

Stone se gebruik van Morrison se oortuiging dat die siel van 'n Amerikaanse Indiaan sy liggaam bewoon het, werk in teen enige demitologisering wat ons dalk gesoek het. Morrison en Stone is kop in een mus om die waarheid oor Morrison se verwoestende gedrag te verswyg.

Die prent open met die motorongeluk wat Morrison sy lewe lank onthou het. Toe Jim omtrent twaalf jaar oud was, het sy gesin na New Mexico gereis. Hulle het op 'n groep bebloede Amerikaanse Indiane afgekom. Die kind was glo met afgryse gevul oor sy pa se gevoelloosheid teenoor dié mense. Hy wou uitklim en hulle help, maar sy pa het bloot aangery. Dis toe dat Morrison die siel van die Indiaan ontvang het.

Stone vertolk die kind se wensdenkery letterlik, sonder om in ag te neem dat dit bloot sy verbeeldingryke manier was om pyn te verwerk. Hiermee verleen Stone 'n goddelikheid aan Morrison wat hom net verder van ons verwyder. Die mistieke geprewel raak naderhand ondraaglik.

Deurgaans verskyn die droombeeld van die dooie Indiaan om ons te herinner dat Morrison nie van hier was nie. Stone se visuele truiks sorg dat die gehoor deurentyd vermaak word, maar met elke nuwe truuk word Morrison se andersheid beklemtoon. Het Stone gewaag om vir ons te wys wat Morrison met die mensdom gemeen het, as hy ons toegang gegee het tot Morrison se alledaagsheid, sou hy ons nader aan die deernis gebring het. Stone het dit in *Born on the Fourth of July* gedoen, hoekom nie weer nie? Los die psigedeliese fantasie, gee ons dirty realism.

In 1969 sê Morrison oor The Doors: "From a historical vantage point it probably will look like the troubadour period of France. I'm sure it will look incredibly romantic. I think we're going to look very good to future people, because so many changes are taking place and we are really handling it with flair." Inderdaad. En Stone weet wanneer hy 'n goeie ding beet het.

As *The Doors* 'n stemmingsvolle huldeblyk aan een van rockmusiek se intelligentste en aantreklikste ikone is, buit dit ook die oplewing in die Amerikaanse Indiaanse kultuur en die nuwe belangstelling in The Doors se musiek uit. Nostalgie beteken deesdae groot geld.

Dalk was Morrison se bestaan 'n soort siniese voorspelling van die toekoms, die uitdrukking van sy misnoeë in die revolusie en Stone het dit nie raakgesien nie. En nou tokkel Stone nog op dieselfde snaar.

Die prent slaag as gevolg van Val Kilmer se grillerige vertolking van Morrison: hy beeld die ster se arrogansie, sy brutaliteit, sy kinderagtigheid, sy sagmoedigheid, sy selfverheerliking, sy selfsug, sy seksisme, sy individualisme en sy seksualiteit met verstommende vernuf uit.

Hoekom bevraagteken Stone nie die legende nie? Hoekom... Ek het nog baie vrae. Morrison se dood ('n voorspelling wat bewaarheid is?) bied ook die volmaakte preserveermiddel vir sy erfenis. En Stone maak seker dat ons hom onthou as die romantiese digter wat min mense verstaan het, nie die sosiopaant en dronkklap wat hy sou geword het as die media net bietjie tyd gegun is om hul oë uit te vee nie.

NGKA en NGSK:

Stokke in die wiel van kerkeenheid

Kort voor die NGKA en die NGSK se beoogde vereniging op die stigtingsinode van die Verenigende Gereformeerde Kerk in Julie duik daar nou weer van albei kerke se kant probleme op wat dié eenheid bedreig. **INA VAN DER LINDE** doen verslag

DIE proses van kerkeenheid tussen die NG Kerk in Afrika (NGKA) en die NG Sendingkerk (NGSK), wat volgens beplanning in Juliemaand in Pretoria voltrek moet word, kry weer kwaai opdraande.

Die steilte neem dié keer die vorm aan van die kort bleskop dominee Joseph Lebone, moderator van die streeksinode van Phororo van die NGKA in die Noord-Kaap. Verskeie ringe en gemeentes in die Sendingkerk het ook laat weet dat hulle nie gaan deelneem aan die stigtingsinode van die Verenigende Gereformeerde Kerk (VGK) nie.

Phororo het so pas besluit om nie aan die kerkvereniging deel te neem nie en dat die "sinode se posisie as NGKA onveranderd" bly. Die onmiddellike gevolgtrekking wat gemaak word, is dat Phororo daarop aanspraak kan maak dat die streeksinode die regs persoon van die NGKA verteenwoordig en dus ook op eiendom en ander bates soos die pensioenfonds van die NGKA. Dieselfde vrees bestaan ook binne die Sendingkerk.

Die "onkerkregtelike optrede" van die buitengewone Algemene Sinode van die NGKA verlede jaar op Mitchells Plain word deur verskeie gemeentes in die Sendingkerk aangevoer as 'n rede waarom kerkeenheid nie kan voortgaan nie. Die ringe van Ebenezer (ses van die nege gemeentes) en Madelon (sewe van die tien gemeentes) het laat weet dat hulle nie aan die stigtingsinode gaan deelneem nie. Ook in die ringe van Tulbagh, Atlantis en Porterville is gemeentes wat glo groot probleme het. Die jongste skok kom van ds Nic Apollis, moderator van die NGSK. Hy sê volgens regsadvies wat ingewin is, is die besluite wat verlede jaar deur die NGKA geneem is, onwettig en bly dit onwettig omdat die korrektiewe stappe wat die Algemene Sinodale Kommissie van die NGKA beoog, steeds nie die regte prosedure soos voorgeskryf in die kerkorde van die NGKA, volg nie.

"As die kerkvereniging voortgaan, stel albei kerke hulle bloot aan 'n hele klomp regsaksies. Omdat die ontbindingsproses by die NGKA onwettig verloop het, is albei kerke nou in gedrang. Gemeentes en lidmate van enigeen van die twee kerke wat die eenwording wil bevog, kan sê die eenwording was onkerkregtelik en dan kom die eiendom en bates soos die pensioenfonds en so meer in gedrang."

Ook die sinode Phororo meen die wyse is waarop 'n artikel (art. 36.1) van die kerkwet (kerkorde) op die buitengewone Algemene Sinode van die NGKA by Mitchells Plain

geskrap is, steeds 'n probleem bly ondanks die korrektiewe stappe waarop die ASK van die Kerk in April, besluit het.

Die artikel, wat bepaal dat die belydenisgrondslag van die NGKA net gewysig kan word indien dit vooraf met 'n twee-derde meerderheid deur die streeksinodes goedgekeur is, is geskrap om dit vir die buitengewone sinode moontlik te maak om die Belydenis van Belhar te aanvaar. Dié belydenis maak deel uit van die NGSK se belydenisgrondslag en die aanvaarding daarvan deur die NGKA word as 'n voorwaarde vir eenwording gestel.

Phororo sê die Belydenis van Belhar is kerkordelik nog nie deur die NGKA as belydenis aanvaar nie. Tot tyd en wyl aan al die kerkregtelike vereistes vir kerkvereniging voldoen is, en die regte van die streeksinode ook in die konsep-kerkorde van die nuwe Verenigende Gereformeerde Kerk ingeskrif word, bly hulle uit die VGK uit.

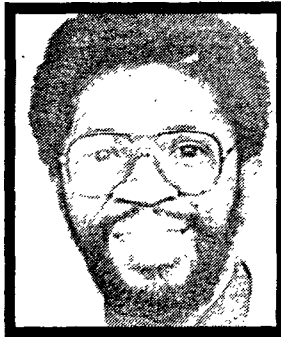
Dis om 'n kerklike diktatuur deur 'n toekomstige algemene sinode te voorkom, sê Phororo. Terwyl die sinode wel afgevaardigdes sal stuur na die Algemene Sinode van die NGKA, wat net voor die eenwordingsinode van die (VGK) sal plaasvind, gaan hulle nie die stigtingsinode van die VGK bywoon nie.

Die korrektiewe optrede waarop die Algemene Sinodale Kommissie onder leiding van ds Sam Buti in April vanjaar besluit het, stel hulle hoegenaamd nie tevrede nie, sê Lebone. Want die ASK se besluit om die skraping van Art. 36.1 in hersiening te neem by die Algemene Sinode in Julie, wil in die plek daarvan steeds 'n wysiging van die kerkorde stel wat daarop neerkom dat die Algemene Sinode steeds self kan besluit oor 'n wysiging van die belydenisgrondslag van die kerk.

Phororo se besluit het egter ook 'n ander vermoede bevestig. Dit is dat die sinode, wat sterk finansiële steun uit die wit NGK ontvang, nie 'n toekoms sonder die NGK wil ingaan nie.

Lebone sê Phororo gaan die NGKA se Algemene Sinode vra om die besluit om met die NGSK te verenig, in hersiening te neem. Die rede is dat die Algemene Sinode van die wit NGK verlede jaar op versoek van die Phororo-sinode van die NGKA, besluit het om sy strukture oop te stel.

In die lig van die strukturele oopstelling van die NGK, beveel Phororo nou aan dat die NGKA terugkeer na sy standpunt van 1978 dat die Kerk ten gunste is van eenwording van die NGK-familie en dat daar tot onder-

RUSSEL BOTMAN

NICO SMITH

SAM BUTI

handeling in dié verband oorgegaan moet word.

Met die wit Algemene Sinode verlede jaar in Bloemfontein het die versoek van Phororo dat die NGK sy strukture soos gemeentes, ringe en sinodes oopstel vir die bruin en swart kerk, reeds die vermoede laat posvat dat Phororo beoog om by die NGK in te skakel.

Kerkleiers in die NGSK en die NGKA was hoogs ontsteld oor die besluit van die wit kerk, omdat hulle daarin 'n poging van NGK-kant gesien het om 'n wig in die reeds wankelende eenheids poging van die bruin en swart kerk te dryf. In groot mate word die vrese nou bewaarheid.

Maar met die donker prentjie stem ds Russel Botman, assessor van die NGSK en ds Sam Buti, moderator van die NGKA, nie saam

nie. Botman sê hy was "totaal verbaas oor oom Nic se standpunt", omdat die moderatuur nog geen amptelike regsadvies ontvang het nie en die hele saak eers vandag op 'n vergadering bespreek sal word.

Botman en Buti glo dat die eenwording nog op koers is en dat die tegniese probleme met artikel 36.1 uitgestryk kan word indien die NGKA die "korrektiewe prosedures" noukeurig volg.

Die probleem, sê hulle, lê eerder by diegene wat nie werklik oortuig is van kerkeenheid nie en nou die ander sake wil gebruik as skuifmeul.

Die moderatuur van die NGSK vergader vandag om in die lig van die jongste ontwikkelinge binne die Kerk te bespreek en te besluit of die stigtingsinode moet voortgaan.

apollis

Nico Smith, nie daar nie

EEN van die argitekte van die beoogde eenwording tussen die NG Sendingkerk en die NG Kerk in Afrika, dr Nico Smith, sal nie die stigtingsinode van die nuwe Verenigende Gereformeerde Kerk (VGK) as amptelike afgevaardigde kan bywoon nie.

Smith, aktuaris van die Algemene Sinode, is nie deur sy ring of streeksinode as afgevaardigde na die komende Algemene Sinode van die NGKA in Julie gekies nie.

Dieselfde afgevaardigdes sal ook die stigtingsinode namens die NGKA bywoon.

Dit beteken dat Smith, wat 'n leidende rol gespeel het in die voorbereiding van die kerkeenwording en ook by die buitengewone Algemene Sinode van die NGKA in Oktober verlede jaar, nie in die moderatuur van die NGKA gekies sal kan word nie en ook nie in aanmerking sal kan kom vir 'n leierskaprol binne die VGK nie.

Hy sal wel in raadgevende hoedanigheid of as waarnemer kan deelneem, maar sal nie stemreg hê nie en sal kan ook nie voorstelle kan indien nie.

Smith, wat so pas vir 'n maand vakansie na die buiteland vertrek het, was nie beskikbaar vir kommentaar nie.

USCHI EID

Die Groenes verwelk nie

Uschi Eid het die laaste ses jaar as die Wes-Duitse Groenparty se parlementêre woordvoerder oor Suider-Afrika dié landstreek gereeld besoek. Baie het haar leer ken en respekteer vir haar deernisvolle, maar reguit uitsprake oor omstrede kwessies - van die ekologie tot Noord-Suid betrekkinge. Die Suid-Afrikaanse Regering was minder beïndruk en Eid moes al op die Lughawe Jan Smuts oornag omdat haar visum ingetrek is. Met die onlangse verkiesing oor Duitse hereniging, het die Groenparty tot talle se verbasing al sy setels in die Bundesparlement verloor. Voor die volgende verkiesing wil Eid haar doktorsgraad in 'n sosio-ekonomiese rigting voltooi, maar sy het tyd afgeknyp om 'n nie-amptelike besoek aan Suid-Afrika te bring. **CHRISTELLE TERREBLANCHE** het haar in Kaapstad uitgevra oor die nuwe magsbalans waarteen "Die Grünen" gestuit het

Baie mense glo die Groenparty se neerlaag in die eenwordingsverkiezing was die swanesang van die omstrede Grünen se invloed en van groenpolitiek in die algemeen. Kan jy kortliks verduidelik wat verkeerd geloop het?

Daar is baie redes, maar ek sal met ons eie foute begin. Vir eers was die partylede nie eensgesind oor grondliggende kwessies nie. In die laaste jaar het die sogenaamde Fundamentaliste en die Reformiste groot struweling gehad - eintlik was ons twee partye.

Die Fundamentaliste beskou hulself as buite die gemeenskap en in konflik met die "kapitalistiese veelparty demokratiese bestel", terwyl die Reformistiese vleuel binne die stelsel en werklikhede wil werk om die ekonomiese en die sosiale stelsel te verbeter. Ons wou die ekonomiese filosofie dat groei noodsaaklik is, van binne af hervorm deur te bewys dat gehalte en nie hoeveelheid nie, die belangrikste is. (Eid skaar haar by die Reformiste).

Dié botsende uitgangspunte het ons in die openbaar uit twee monde laat praai. Dit het selfs ons ondersteuners omgekramp. Ten tweede: toe die unifikasie onafwendbaar word, het ons nie vinnig genoeg aangepas nie. In die verlede wou ons Oos-Duitsland as soewereine sosialistiese staat erken, wat ideologies geldig was, maar nie pragmaties nie. Baie mense het gedink ons is téén die unifikasie, wat nie heeltemal waar was nie. Ons was wel skepties omdat die proses te vinnig gevorder het. Maar terwyl almal met die verkiesing oor eenwording gepraat het, was ons met die osoonlaag doenig! Baie mense het gemeen dat ekologiese kwessies nie 'n prioriteit was te midde van Oos-Duitsland se afgrypslike ekonomiese ineenstorting en eenwording nie.

Boonop was die politieke toestand onbestendig, vloeibaar ... in die massa-sielkunde was dit 'n krisis. In oorgangstydperke neig mense om hulle by die bekende en beproefde te hou, eerder as om 'n alternatief soos die Sosiaal-Demokrate of die Groenes te waag.

Van die ander partye het ook sterk "Groen" retoriek by hul beleide ingesluit. Wat is die rol van die Groen?

Ja, ons sukkel baie daarmee. Ons sien dat ander partye ekologiese kwessies aanroer en as 'n mens die mag het, soos hulle, kan jy ook die beleidsrigtings implementeer - terwyl ons as opposisie-party dit nooit kon doen nie. Die Groenes het natuurlik nie alleenreg op ekologiese kwessies nie. Die ekologiese bewussyn het só toegeneem dat baie mense in elk geval 'n ekologiese leefwyse volg, maar steeds politieke konserwatief wil stem.

Dit is ag genome, dink jy dat 'n ekologies-gerigte party 'n toekomstige parlementêre politiek het?

O, beslis! Ons is nou wel nie in die nasionale-parlement nie, maar dit beteken nie ons is uit die politiek nie. Ons is in die meeste staatsparlemente verteenwoordig, waarvan een, Brandenburg, in die voormalige Oos-Duitsland val. Een van "Die Grünen", Hesse, het selfs vandeemaand die adjunk-premier geword. Dit gee ons hoop om binne vier jaar te herstel.

Oos-Duitsland is blykbaar 'n groter ekonomiese ramp as wat eers gemeen is. Dink jy regtig ekologiese kwessies sal binne vier jaar weer 'n prioriteit op die politieke agenda wees?

Ek dink die party sal hom voor die volgende verkiesing kan konsolideer, veral deur hom op grassroots- en straatvlak toe te spits. Ons meen sterk dat ons weer van onder af boontoe moet werk en ander strata van die gemeenskap moet belyer. Dit beteken dat ons 'n meer gematigde rigting inslaan om mense te betrek wat ekologies sensitief is, maar deur ons radikalisme afgeskrik is. Ons kan in elk geval nie meer streng as "linksgesind" beskou word nie, omdat ons meer pragmaties moes word. 'n "Groen" Jeugbeweging is onlangs gestig en hulle het verklaar dat dit dalk die eerste en enigste jeugvleuel is wat meer gematig as die leiers is!

Hoe groot is julle potensiele steun in die voormalige Oos-Duitsland?

Mense daar probeer nou net oorleef omdat die ekonomiese ineenstorting onbeskryflik is. Maar daar is 'n aantal civics, wat in 'n sekere mate met ons kompeteer, hoewel hulle uitgangspunt hoofsaaklik mense- en burgerregte is. Ons probeer nou 'n koalisie met hulle vorm om hulle 'n sterker basis te gee. Hulle was die pilare van die "vreedsame revolusie" en nou is hulle bietjie skepties om soos met alle ander samesmeltings gebeur het, deur 'n Wes-Duitse groep ingesluk en oorheers te word. Ons respekteer dit - maar wat konsolidasie, organisasie en mag in verkiesings betref, is dit beter om saam te staan.

Die probleem is nog nie opgelos nie, maar ons sal moontlik saamsmelt onder 'n naam soos "Ekologiese en Burgerregte Party" - met 'n visie om ons gemeenskap gelyktydig meer demokraties én ekologies bewus te maak.

Jy het gereelde kontak met Suid-Afrikaanse "groen" bewegings. Dink jy van hulle hoort in die parlement?

In Suid-Afrika, soos in Namibia, het die ekologiese bewussyn verder ontwikkel as in ander Suider-Afrikaanse lande. Maar ek vind steeds dat ekologie hier hoofsaaklik gesien word as natuurbewaring, natuurlewe en dinge soos "Save the Rhino", wat hoewel nodig, 'n baie eng benadering is. Ons glo die hele gemeenskap moet in harmonie werk - hoe ons produseer en verbruik, moet in harmonie met die natuur wees, sodat produksie, bestanddele en verpakings natuur-vriendelik is en herbenut kan word. Ons waak teen 'n "weggooi-gemeenskap". Dit is baie wyer as protes teen die slagting van robbe!

Tog weet ek goed dat ekologiese probleme in Suid-Afrika hand-aan-hand gaan met apartheid. Ek het hier kinders op 'n asbes-afvalhoop sien speel en hulle was natuurlik swart. As ek na Khayalitsha of Guguletu gaan en ek sien in die hostelle ses of sewe mense in 'n klein kamertjie waarin hulle net 'n matras huur, weet jy hulle kan nie 'n gevoel van "tuiste" hê nie. Net wanneer jy 'n plek as jou huis of tuiste beskou, kan 'n verantwoordelike teenoor jou omgewing ontwikkel. Ek meen baie sterk: as apartheid afgeskakel word, kan dit nie net 'n politieke besluit wees nie, maar 'n besluit om dinge van voor af - van die grassroots af - te ontwikkel. Die oomblik wanneer mense "tuis" is, sal hulle minstens teenoor hul onmiddellike omgewing 'n ekologiese verantwoordelike ontwikkel.

Maar is 'n omgewingsdrukgroep binne die parlement op lang termyn gangbaar vir Suid-Afrika?

Natuurlik. Ek is 'n volbloed Groene. As die belangrikste partye in Suid-Afrika erns maak met ekologiese kwessies, sal Groenpartye nie nodig wees nie. Maar ek twyfel of die gevestigde partye, die ANC inkluis, die ekologie ernstig opneem. Nelson Mandela kan nie as "groen" beskou word net omdat hy 'n wildpark besoek het nie.

My oortuiging is dat 'n mens nie politieke kwessies soos nasionale eenheid, behuising en 'n grondwet kan skei van die ekologie nie. Mens kan nie sê jy gaan jouself eers bevry en dán na die omgewing kyk nie - ekologiese kwessies is 'n integrerende deel van die ander probleme.

Sommige mense in Suid-Afrika het steeds die idee dat dit mode of "cool" is om "groen" te wees. Is dit in Europa die geval?

As mense hulle in Duitsland by die Grünen aansluit, weet hulle dat hulle nie op die een of ander vlak munt daaruit gaan slaan nie. Hulle moet baie toegewy en betrokke wees, hulle vrye tyd en soms van hul geld afstaan en bereid wees om ander te onderrig in die ekologie.

Dit is harde werk - beslis nie net retoriek nie. Deesdae is dit nie meer genoeg om net te sê jy is teen byvoorbeeld kernkrag

gekan nie - jy moet alternatiewe konsepte ontwikkel en prakties toepasbaar maak.

Toe ons in die verkiesing uitval, het koerante gesê: "Die dinkskrum vir 'n alternatiewe Duitsland is gesluit", omdat die konsepte vir verbetering van ons en die wetenskaplikes rondom ons afkomstig was.

Een van jou credo's is: "Die persoonlike is ook politiek." Hoe hou dit verband met julle invloed en die magpolitiek wat julle bedryf?

Dit beteken dat jy jou nie by 'n Groen party hoef aan te sluit om ekologies te leef nie. Dit beteken dat jou persoonlike lewenswyse moet verander as jy wil hê jou kinders moet eendag kan oorleef.

In ons hoogs-geïndustrialiseerde lande, Suid-Afrika inkluis, ondermyn ons die ekologie geweldig. Elkeen het die verantwoordelike om die ekosisteem in ewewig te help hou. Maar om die nywerheidstelsel te verander moet nuwe wetgewing ook binne politieke magstrukture beding word. As 'n Groene moet jy op verskeie vlakke aktief wees.

"Groen" denke het heelwat ontwikkel sedert die Grünen 10 jaar gelede gestig is. Wat is die jongste neigings?

In die eerste jare het ons ontledings van die onuithoudbare situasie gemaak. Daarna het ons gewys op die moontlike katastrofes wat daarop kan volg. In die laaste vyf jaar, veral omdat ons in die parlement was, moes ons antwoorde vind. Ons het inderdaad verander van "dié wat net die vinger in die wond steek" na "dié wat sê hoe dit kan genees". Dit behels praktiese antwoorde en langtermyn-visies - watter stappe gedoen moet word om uiteindelik 'n ekologies-vriendelike gemeenskap te bereik. Dit is beslis haalbaar!

Dit is vandeeweek vyf jaar sedert die Tsjernobyl-kernramp in Rusland. Hoe het dit Groen denke beïnvloed - of het die mense bloot vergeet?

Die mees tragiese daarvan was dat ons reg gehad het. Ons wil onself nie op die skouer klop nie, maar ons het altyd gesê kernkrag is baie gevaarlik, omdat één ongeluk miljoene mense sal raak. Mense het altyd gesê jou kans is groter ... in 'n motorongeluk te sterf as in 'n kernramp. Reg, maar dan is dit één mens - nie miljoene nie. Tsjernobyl het mense laat skrik, maar sielkundig was dit só afgrypslik dat dit nie werklik tot hulle deurgedring het nie. Mense kan nie in vrees en pyn lewe nie, daarom distansieer hulle hulself. Daarom het Tsjernobyl as katastrofe nie soveel trefkrag gehad as die langtermyn-inligtingsveldtogte nie. Sedert Glasnost het groter bewuswording ook plaasgevind omdat die Russiese nuusmedia oor Tsjernobyl kon skryf. Nou eers kom die werklike skade aan die lig.

Europere neem ook sedert verlede jaar Tsjernobyl-kindere met vakansie. Dit was die eerste keer dat hulle weer buite kon speel - kan jy dit glo?

In Suid-Afrika lyk dit of kernkrag as toekomstige hoof-energiebron toenemend veld wen, omdat ander alternatiewe voggens sommige "kenners" onprakties is. Wat sou die Grünen daarvan sê?

Kan dit waar wees? Die afskaffing van apartheid in julle land - en ons hoop dit sal binnekort afgehandel wees - sal waarskynlik die land se integrasie in die Suider-Afrikaanse Ontwikkelings- en Ekonomiese Konferensie (Sadec) meebring. Dan is Cahora Bassa en die groot riviere beskikbaar vir hidro-elektrisiteit. En julle het son, goeie genugtig, as ons maar soveel sonkrag gehad het!

En regtig, julle voer dan steenkool uit? Met die regte soort filtreerders as voorvereiste, kan besoedeling tot die minimum beperk word. Kernkrag kan julle op lang en kort termyn baie duurder te staan kom. Vir Suid-Afrika om kernkrag te hê, is die belangrikste ding wat ek nog gehoor het!

COMMUNITY BASED DEVELOPMENT PROGRAMME*requires a***DIRECTOR**

The Community Based Development Programme (CBDP), a joint venture between the Kagiso Trust and the University of the Witwatersrand Graduate School of Business Administration, runs a Training Programme aimed at improving the effectiveness and efficiency of democratic, community based organisations and structures including Trade Unions, Civic Associations, Advice Centres, Youth and Service Organisations.

The Director we seek should be a person of flexibility and vision, capable of responding strategically to educational training needs of Development in the South African socio-political context. He/she should have a democratic and consultative orientation with a creative leadership capacity for co-ordinating the CBDP team, interacting with the Policy Committee and interpreting management from the viewpoint of community and local structures.

The Director will be a member of, and report to, a Policy Committee consisting of members of the University of the Witwatersrand, Kagiso Trust, representatives of the larger community and participating students.

The Candidate needs to have had successful experience in managing an organisation, including Planning, Fundraising, Budgeting, Financial Control and Human Resource Co-ordination. In addition, he/she is required to have had experience in Curriculum Development, Training and Organisational Development interventions.

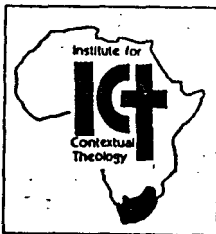
Salary and benefits are negotiable within the University framework

If interested, please send a Curriculum Vitae with the names of four referees and information on how to contact them, to reach this office by Friday, 21 June 1991 to:

The Director P O Box 32679 Braamfontein 2017

Institute for Contextual Theology**Business Editor and Production Editor**

The Institute for Contextual Theology (ICT) will be publishing a monthly popular Christian magazine. An Editor has already been appointed and now ICT is looking for a Managing Editor and a Production Editor to commence duties on August 1, 1991.

The Managing Editor will be responsible for the accounts, budgets and funding of the magazine as well as administration, advertising, marketing and distribution. Applicants should be qualified and experienced in, at the very least, accountancy and office administration. Some basic acquaintance with publishing, advertising and marketing would also be required. The salary and benefits are negotiable.

The Production Editor will be responsible for layout, design and subbing. Applicants should be qualified and experienced in the production of magazines, and in the use of desktop publishing. Some experience of journalism would also be required. The salary and benefits are negotiable.

Send your application, CV and the names and telephone numbers of two referees by June 15, 1991 to:

Tina Media Officer

P O Box 32047 Braamfontein South Africa 2017

Tel: (011) 339 2513/21/38/62 Fax: (011) 339 3704

Jou sterre voorspel

In die komende week gaan jy 'n belangrike besluit moet neem. Wees dapper en waagmoedig, dit kan jou veel wysheid (*en vermaak*) besorg in die jare wat voorlê.

Nog net tot die einde van Mei kan jy op *Vrye Weekblad* inteken teen die lae prys van R75 vir 'n jaar of R40 vir ses maande (AVB en aflewering ingesluit). Want vanaf 7 Junie kos *Vrye Weekblad* R110 per jaar of R60 vir ses maande. Weens inflasie en drukkoste moet ons die prys dan van R1,50 tot R2,20 verhoog. Soos die ou oom van die bottel brandewyn gesê het: Selfs teen R300 bly dit 'n bargain!

Vul dadelik dié vorm in en stuur dit saam met 'n tjek of poswissel aan

Vrye Weekblad Verspreiding,
Posbus 177, Newtown 2113.

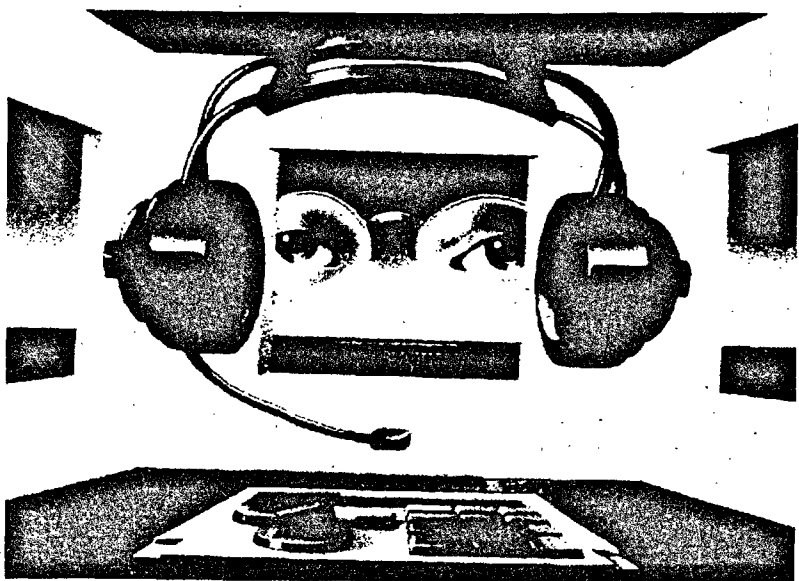
Naam .....

Adres .....

.....Kode .....

OM IN KEURVAKATURES TE ADVERTEER, SKAKEL
JOYCE DUBE OF LOUWRINS POTGIETER BY (011) 836-2151

Sit dit aan! Sit dit aan!

In Kaapstad wil die *Bushradio*-groep nou 'n gemeenskapsradiodiens skep waarin die mense van die kontrei hul sê kan sê.

CHRISTELLE TERREBLANCHE doen verslag

Johannes Kerkerrel het onlangs nog geïntervieer: Sit dit af, Sit dit af! Nou hoop 'n aantal gemeenskapsorganisasies van Kaapstad om binnekort te kan sê: Sit dit aan - want dit is jou broer, jou ouma of die buurtannie wat daar op die radio praat, of saxofoon speel, of die plate draai... En moenie stilbly nie: jy kan ook jôu sê op Bushradio sê - mits dit nie ondemokraties, seksisties of rassisties is nie.

Bushradio is 'n poging om alle vlakke van die gemeenskap te betrek by die stad se eie "gemeenskapsradio" - 'n konsep tot dusver onbekend aan Suid-Afrika, maar 'n belangrike deel van die uitsaaiewese wêreldwyd. 'n Handvol ander Suid-Afrikaanse stede beoog soortgelyke stasies, maar die Kaapse onderneming het klaarblyklik die verste gevorder wat beplanning betref.

Die ideaal sal nie verwesenlik kan word as die beloofde verwagte herregulering van die uitsaaiewese nie daarvoor voorsiening maak nie, meen al die betrokkenes. "Daar bestaan drie verskillende radio-modelle in demokratiese gemeenskappe," sê Hein Marais, trustee van Caset, een van die organisasies aan die spits van die Kaapse radio-plan. "Ten eerste is daar die 'openbare diens'-model, soos die BBC, wat deur belangrike mense in die gemeenskap beheer word en deels deur die regering gefinansier word. Daarnaas staan die handelstasies, wat van advertensies afhanklik is vir winsbejag. (Talle aansoeke vir handelstasies is al deur veral die drie groot media-korporasies ingestuur).

"Gemeenskapsradio, daarenteen, is die stem en spreekbuis van 'n plaaslike gemeenskap se strewes, idees en eise."

In ander lande word die gemeenskap ingeskakel deur 'n stel komitees wat besluite neem aan die hand van 'n demokratiese grondwet. Finansiering is drieledig. Naas skenkings en advertensiegeld gee intekengeld enkelinge en organisasies die reg tot insette.

Edric Gorfinkel, ook van Caset, sê dergelyke plaaslike stasies is dikwels een van die grootste trekpleisters vir advertensies en dit sal beslis in Kaapstad ook die geval wees. Massa-intekening is egter noodsaaklik.

Kragtens 'n konsep-grondwet vir 'n Kaapse gemeenskapsradio sal dit onder meer "demokratiese eienaarskap deur die luisteraars en populêre organisasies verseker; nie op wins ingestel wees nie; populêre deelname aan kommunikasie aanmoedig; gekant wees teen rassisme, seksisme en ander uitbuitende of diskriminerende praktyke; verbind wees tot die verskaffing van radio-opleiding, produksie en uitsaaieriewe aan plaaslike inwoners en 'n hoofsaaklik plaaslike inhoud aan programme voorstaan."

Dié voorstel is onlangs op 'n openbare vergadering aan die gemeenskap gedoen en het "oorgenoeg" geesdrif gewek. Al die sprekers het dit onderstreep dat die Suid-Afrikaanse uitsaaiewese tot dusver van bo af ondertoe beheer en bestuur is, maar dat dit uiters belangrik vir die "demokratiese transformasie" van gemeenskappe in Suid-Afrika is om hul stem van onder af boontoe te laat hoor in die ontwikkeling en onderrig van gemeenskappe.

"Ons gaan ook net 'gevallestudies' in Afrika word as ons op skenkers aangewese bly wat strukture van bo af afdwing," sê die fotograaf Rashid Lombard, 'n trustee van Caset. "Ons moet verby die 'struggle' dink en vooruit beplan om onself te magtig (empower). Radio is die goedkoopste en toeganklikste kommunikasie-medium, maar ons het nie 'n kultuur van radio nie.

"Dit is van die uiterste belang dat ons die elektroniese media 'demistify'."

Marais wys daarop dat die mediamag in Suid-Afrika hoofsaaklik in die hande van die staat en drie groot korporasies is. "Dit is nie genoeg om te sê dat die regering se taakmag onvertegenwoordigend is en te hoop hy dra nie die uitsaaimonopolie aan die media-korporasies oor nie. Geen wonderwerk gaan ons van nóg 'n monopolie red nie," sê hy. "Dit

is ook nie genoeg as 'n radiostasie geloofwaardigheid probeer kweek deur alle partye se mening te vra nie. Wat belangrik is, is dat die gemeenskap toegang het tot dit wat uitgesaai word, watter programme gemaak word.

"Ons moet konstruktief beplan om onself hoorbaar te maak."

Omdat die Universiteit van die Wes-Kaap (UWK) reeds uitsaai-geriewe het, word beoog om die nuwe stasie as 'n verlengstuk van die kampusradio te bedryf. Die lisensie-aansoek sal deur die universiteit naas ander kampusradio's s'n ingestuur word.

Caset, wat hom tot dusver op die verspreiding van opvoedkundige kassette sonder winsbejag toegespits het, sal verantwoordelik wees vir opleiding aan die stasie, wat hoofsaaklik deur vrywilligers beman sal word.

Een van die grootste probleme wat dergelyke stasies elders ondervind, is 'n gebrek aan betrokkenheid deur die ge-

meenskap, maar dié struikelblok word nie plaaslik voorsien nie. "Omdat dit 'n nuwigheid hier is - veral op dié historiese oomblik, waar heelwat ongemak bestaan oor idees soos samewerking en kompromieë - glo ek die gemeenskap sal die kans aangryp om hulle stem te laat hoor," meen Gorfinkel. "Mense het baie om te sê - en hulle wil dit sê."

Hy hou vol dat gemeenskapsradio nie van politieke partye afhanklik is of 'n spreekbuis vir hulle hoef te wees nie. "Politieke partye sal werktuiglik deur hul steun binne die gemeenskap en organisasies hulle idees rugbaar kan maak. Maar binne die Bushradio-plan is dit nie eens 'n kwessie nie. Almal aanvaar sonder voorbehoud dat dit nie 'n politieke arena kan wees nie."

Bushradio het volgens hom al die bestanddele vir 'n suksesvolle gemeenskapsradio en kan aanstaande begin uitsaai indien 'n lisensie binnekort toegestaan word. [U]

Hoe om elkeen 'n sê te gee

"Natuurlik moet daar 'n omvattende plan vir alle vorms van die uitsaaiewese wees voordat ons kan begin om dit te herstruktureer en demokratiseer," sê prof John van Zyl, rolprent- en video-kenner van die Universiteit van die Witwatersrand en bekende TV-kritikus.

Van Zyl is lid van die Film and Allied Workers' Organization (Fawo) se "Uitsaai-kommissie", 'n soort teenvoeter vir die regering se "onafhanklike Taakmag" om die moontlikhede vir herstrukturering en "deregulering" te ondersoek. Hy en ander lede het die laaste paar maande - veral sedert die optog verlede jaar na die SAUK in Johannesburg - intensief gewerk aan voorstelle vir die beste aanwending van die lugweë vir die talle behoeftes en probleme van die land.

"As die gerugte reg is, lyk dit asof die Taakmag die herstrukturering van radio, byvoorbeeld, op die lange baan geskuif het, en konsentreer op wysigings aan die bestaande televisie-strukture," sê Van Zyl. Sonder 'n omvattende plan sal die uitsaaiewese in "dieselfde ou gemors" as nou bly, herhaal hy.

Fawo se kommissie het nooit regstreeks met die Taakmag geskakel nie, omdat hulle die mening deel dat dit onvertegenwoordigend saamgestel is, verduidelik Michael Markowitz van die organisasie. Die Taakmag moet sy bevindinge in Junie voorlê, waarna dit in die parlement ter tafel gelê sal word.

"Maar as daar uiteindelik enigiets in die uitsaaiewese gebeur, gaan die plan en idees nie van die SAUK afkomstig wees nie," beklemtoon Van Zyl. Hy is daarvan oortuig dat onderwys die belangrikste prioriteit in die land se toekomstige uitsaai-struktuur behoort te wees - wat ook al gebeur.

"Ons het twee onderwysprobleme," sê hy. "Daar is vir eers 'n enorme agterstand in veral swart onderwys wat ons met televisie en radio kan help agterhaal. Ten tweede bestaan groot gapings in ons almal se intellektuele en kulturele opvoeding, omdat die SAUK en beslis ook die koerante ons drie dekades lank daarvan ontnem en weerhou het. Ons moet idees na die mense terugbring, die gemeenskap weer opvoed!"

Van Zyl vertrek binnekort oorsee om verder met ondersteunende liggame te beraadslaag. Sy omvattende plan is gegrond op 'n voorgestelde samewerkings-ooreenkoms

tussen onder andere Unisa se afstandsonderrigmetodes, Bop TV (wat landwyd wil uitsaai), Brittanje se Open University en die NECC. "Geld is beskikbaar," se hy. "Maar ons sal deeglike voorleggings moet doen. Daar moet 'n langtermynplan wees - ook vanuit owerheidsweë."

Wat gemeenskapsradio soos die Kaap se beoogde Bushradio betref, sê hy: "Dit is 'n goeie idee. Maar eers sal ons moet weet hoeveel frekwensies, indien enige, beskikbaar gestel word. Ons sal dus moet wag vir die beloofde onafhanklike uitsaairaad nadat die Taakmag se verslag deur die parlement aanvaar is. Dan sal ons moet vasstel hoe uitvoerbaar elke gemeenskap se plan is. Skenkers sal wil weet hoeveel radio's daar in Khayelitsha of Soweto is.

"Mynsiens is dit nog te vroeg om enige besluite te neem. Natuurlik moet ons nadink, maar ons moet waak teen oordrewe idealisme."

Intussen hou demokratiese organisasies duim vas dat die Onafhanklike Uitsaai-raad verteenwoordigend saamgestel sal word en "tande sal hê" sodat ook progressiewe idees vir die lugweë oorweging sal kan geniet.

"Fawo het nog altyd die idee van gemeenskapsradio ondersteun," sê Markowitz, wat nie net hoop dat vryheid van spraak en mening in 'n toekomstige Handves van Menseregte op die Uitsaaiewese van toepassing sal wees nie, maar verskeie voorleggings oor die belang daarvan voorberei het.

Hy is besonder besorg oor die SAUK se rol in die naderende oorgangperiode waar verkiesings ter sprake kom. "Mense kan nie waardes oornag verander nie en dié liggaam se werkers sluit talle ondersteuners van die ou orde in. Ons sal aanhou druk uitoefen vir 'n Onafhanklike Raad om die lugweë in so 'n tyd te reguleer en monitor."

Edric Gorfinkel van Caset in Kaapstad onderstreep dat tussen deregulasie en reregulasie onderskei moet word. "Die enigste land waar deregulasie al gewerk het, is Italië. Dit is belangrik dat 'n nuwe struktuur vir regulasie geskep word en dat regulasies nie in die ban gedoen word nie," sê hy.

[U]

17

VRYDAG

TV1

5.15 Larry King
6.00 Good Morning South Africa/Goeiemore Suid-Afrika
8.25 Health Week
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Programme Roster
2.03 Telerama
3.30 Chip 'n Dale: Rescue Rangers
4.00 Bible Story
4.05 Santa Barbara
4.30 Another Life: No 32
5.00 Fast Forward
5.45 News
6.00 Sounds Country: No 4
6.30 Gillette Sport
7.05 Macgyver VI: No 12
8.00 Die Nuus
8.35 Orkney Snork Nie II
9.10 Die Staalmagnate
10.00 Afspraak in Trieste: Slot
11.20 Dubbel en Dwars
00.20 Oordenking
00.25 Uitsending Eindig

TV234

1.00 Diaduma Ka Niknaks 526 - Magazine Programme Sekunjalo Thakaneng Pick a Box
4.15 Ezabantwana Tsa Bana
3.45 Telerama
4.15 Educating the English way
5.00 Capitol
5.30 The Bold And The Beautiful
5.57 Evening Prayer
6.00 Intokoza Maitemogelo
6.30 Shell Road To Fame.
7.00 News
7.30 Imalini
8.11 Festival Mondial Circus
8.30 Topsport
8.55 News Update
9.04 Julia
11.10 Married People
11.40 Muzik A La Carte
12.10 Transmission ends

M-NET

INTEKENARE:
10.28 Stasie Open
10.30 Christine
00.30 Stasie Sluit
INTEKENARE:
2.58 Stasie Open
3.00 Dumbo's Circus
3.30 The Smurfs
4.00 Wowser
4.15 Eko-boffins
4.40 Sylvanian Families
5.00 Hot Hits
5.55 Jake's Fitness Minute.
OOPTYD:
6.00 Loving
6.29 Hyperama Price-Busters
6.30 The World of National Panasonic
INTEKENARE:
7.00 Daddy
8.45 60 Minutes: Waddington TV
9.00 Moscow on the Hudson
11.00 Highlander
00.50 Da
02.30 The Karate Kid
04.30 Big Business

18

SATURDAG

TV1

05.57 Oggendboudskap
06.00 Baby & Company
06.30 Agriforum
07.00 Goeiemore Suid-Afrika
09.00 Swerwerskos
09.20 What If...?
09.30 Made By Man
09.45 Onderste Bodem
09.50 Featherfoot Farm
10.05 Walt Disney
10.30 Allemans
11.00 Gerhardus en Petronella: No 5
11.05 Snuffels Smith en Bennie Grootbos: No 4
11.10 Kode IFB17: No 6
12.00 Topsport
6.00 Die Nuus
6.15 Kompas
6.20 Debuut: No 7
7.05 E.N.G.: No 5
8.00 News
8.35 LA Law: No 4
9.30 Rolprent: Billy The Kid van Gore Vidal
11.05 Laataandfiek: The Scarlet Pimpernel
00.35 Epilogue - The Rev. Peter Anderson
00.45 Transmission Ends

TV234

09.00 University Of the Air
09.50 Breaking The Barrier
10.05 The Story Of The Grape
10.10 Cedric The Crow
10.20 Featherfoot farm
10.30 Manufacturing game
10.35 Super Sam Swots Safety
10.40 Insurance - The Inside Story
10.50 Telerama
11.40 An Alphabet of Insects
11.51 I Wasn't Scared
12.07 Simple Machines - Levers
12.19 Lakes and Streams
12.42 This is the United Nations
Journey For survival
1.00 Agriforum
1.25 Road To Health
1.35 Cross Over
2.00 Topsport
6.00 Katts and Dog
6.30 Evening Prayer
6.33 Ngomqibelo/Ka Mokibelo
7.00 News
7.30 Ngomqibelo/Ka Mokibelo
8.00 Umona: Feature film
9.30 Video Juke Box
10.30 In The Heat of the Night
11.30 Topsport
01.00 Transmission Ends.

M-NET

INTEKENARE:
06.03 Stasie Open
06.05 Supersport: Nashua Sokker:
7.00 Clifford The Big Red Dog
7.30 The Smurfs
7.55 The Charlie Brown and Snoopy Show
8.20 Little Rosey
8.45 Alf Animated
9.15 Casper and friends
9.40 Widget
10.05 Tell Me Why
10.10 Garfield and Friends
10.30 Mac and Mutley
11.00 Full Exposure: Sex Tapes Scandal
1.00 Commandos of Conservation
2.00 Supersport: Gholf
3.00 Motorsport: Behind The Pits
3.40 Supersport: Nashua Engelse Sokker
OOPTYD:
6.00 Three's Company
6.30 Too Close For Comfort
INTEKENARE:
7.00 Road To Avonlea: Deel 7
8.00 Prime Time Pets.
8.30 Mafia Princess
10.15 Supersport: Sokker
11.50 The Shaggy DA
01.20 Circles in a Forest
02.50 Satisfaction
04.20 Oceans of Fire
06.00 The Innocent of Hollywood

19

SONDAG

TV2

11.27
Programroosters/Programme Schedules
12.30 Aan Die Lied
1.00 Remi: No 12
1.25 Zeti
1.30 Story Break: No 17
2.00 The Magical World of Disney:
3.00 Pinksterdiens
4.45 Beyond 2000
5.30 Skrifspore: No 8
5.50 Kruis en Kroniek
6.25 Plante van die Bybel
6.40 Met Woord en Lied
7.00 50/50
8.00 News
8.15 Agenda
9.00 The Marriage of Figaro
10.55 Schubert - Sonate Für Arpeggione
11.15 Songs of Faith
11.25 Transmission Ends

TV234

10.00 Impressions
12.00 Church Service
12.30 Magnificat
1.00 Topsport
6.00 Ocean Dreams
Ho Lla Nota
6.30 Unqambothi Archives of Time
7.00 News
7.30 Perspective
Mahlasedi A Tumelo
8.00
Masakhane/Wasim dumise
8.30 Perspective
9.00 Programme Line-Up
9.04 The Bad and The Beautiful
11.08 Des and Dawn: Silver Jubilee
00.08 The Young Riders
01.08 Transmission Ends

M-NET

INTEKENARE:
06.58 Stasie Open
07.00 East-Net Opens
07.01 Idaya Thamarai
09.30 Uttar Ramayan
10.00 Essence
10.29 East-Net Closes
10.30 Canal Portugues Opens
1.30 The World of National Panasonic
2.15 Supersport: Tennis
6.00 China Beach Fever
7.00 Carte Blanche
8.00 Elvis Good Rockin: Sun Sessions
8.30 Top Gun

20

MAANDAG

TV1

05.15 Larry King
06.00 Good Morning South Africa
08.25 Showbiz
12.57 Programme Schedules/Programroosters
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Telerama
3.00 Business of Management
3.30 The Blunders
3.45 Pumpkin Patch
4.00 Bible Story
4.05 Santa Barbara: No 7
4.30 Webster V: No 3
5.00 Innovations
5.15 Robotech 111: No 9
5.45 News
6.00 Antenna
7.00 Telly Fun Quiz: No 3
7.30 Who's The Boss? VI
8.00 Die Nuus
8.35 Mediforum: No 17
9.00 Topsport
10.00 Agenda
11.00 Marianne: No 2
11.55 Oordenking
00.00 Uitsending Eindig

TV234

1.00 Toyota Top 20
Perspective TV2
Shell Road to Fame
Perspective TV3
3.15 Ezabantwana TV2
Tsa Bana TV3
3.45 Telerama
4.15 Walt Disney
4.45 Searching for Values
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Evening Prayer
6.00 Adventure of The Little Prince
6.30 Police File
7.00 News
7.30 Ziyaduma Nge Niknaks TV2
In-Depth Programme TV3
8.00 "321" - Local Drama After 8 - Magazine Programme
8.30 Jazz Jazz Jazz
8.55 News Update
9.00 Programme Line-up
9.03 Family Ties
9.30 Dynasty
10.30 Island Son: Falling Star
11.30 Big World Cafe
00.00 Transmission Ends

M-NET

INTEKENARE:
10.28 Stasie Open
10.30 The Spy Who Loved Me
12.35 Stasie sluit
INTEKENARE:
2.58 Stasie Open
3.00 Dumbo's Circus
3.30 The Smurfs
4.00 Wowser
4.15 Rambo
4.40 Casper and Friends
5.05 Teenage Mutant Hero Turtles
5.30 Tell Me Why
5.35 The Scheme of Things
5.55 Jake's Fitness Minute
OOPTYD:
6.00 Loving
6.30 Going Places
INTEKENARE:
7.00 A Dangerous Life: Deel 1
9.00 Naked Lie
11.00 Moscow On The Hudson
01.00 Stasie Sluit

21

DINSDAG

TV1

05.15 Larry King
06.00 Goeiemore Suid-Afrika
08.25 Science and Technology
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Programrooster
2.03 Telerama
3.00 Vergaderings
3.15 Hallo, Blikbrein
3.30 Tip en Tap
3.35 Amigo en Vriende II
3.45 Wiele Walie
4.00 Dis Waar
4.10 Rustelose Jare: No 24
5.00 Teater, Teater
5.15 Polisiepetaljes
5.45 Die Nuus
6.00 Kompas
6.05 Agter Elke Man I: No 19
6.30 Alf: No 19
7.05 Die Swartwoudkliniek: No 14
8.00 News
8.35 Rescue 911: No 26
9.30 High Life: No 3
10.00 Donna Locks Out
10.30 News
10.35 Diagonal Street
11.00 University of the Air
11.50 Epilogue
00.00 Transmission Ends

TV234

1.00 Ziyaduma Nge Niknaks
After 8
Ngomqibelo/Ka Mokibelo
Tumisang/Dumisani
3.15 Ezabantwana Tsa Bana
3.45 Telerama
4.15 Business of Management
4.45 Great Deserts of the World
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Evening Prayer
6.00 The Wonderful Wizard Of Oz
6.30 Sekunjalo
7.00 News
7.30 Thenga Isipho TV2
In-Depth Programme TV3
8.00 Mr Mamba Ntome Tsebe
8.30 Ezodumo
8.55 News Update
9.00 Programme Line-up
9.04 Death In California
9.58 Cheers
10.27 Harmony Gold Presents
11.13 Die Rebeiro's van Sao Paulo (Malu Muller)
11.56 Transmission Ends

M-NET

INTEKENARE:
10.28 Stasie Open
10.30 Highlander
12.30 Stasie Sluit
INTEKENARE:
2.58 Stasie Open
3.00 Dumbo's Circus
3.30 The Smurfs
4.00 Wowser
4.15 Rambo
4.40 Casper & Friends
5.05 Teenage Mutant Hero Turtles
5.30 Tell Me Why
5.35 Pugvall
5.55 Jake's Fitness Minute
OOPTYD:
6.00 Loving
6.30 Bagdad Cafe
INTEKENARE:
7.00 A Dangerous Life: Deel 2
9.00 Supersport: Sokker
11.00 The Mirror Crack'd
00.45 Stasie Sluit.

22

WOENSDAG

TV1

05.15 Larry King
06.00 Good Morning South Africa
08.25 Style
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Programrooster
2.03 Telerama
3.00 Historically Speaking
3.30 Adventures Of Teddy Ruxpin II
4.00 Bible Story
4.05 Santa Barbara
4.30 Growing Pains
5.00 Innovations
5.15 Zapmag
5.45 News
6.00 Carol Burnett and Friends
6.30 The Famous Teddy Z
7.00 Trucking: No 2
8.00 News
8.35 Legkaartbonanza: No 6
9.10 'n Stukkie Hemel
10.15 Dossier
10.30 Die Nuus
10.35 Drome Met Vlerke
11.25 Oordenking
11.30 Uitsending Eindig

TV234

1.00 Video Juke Box
Siyatelela/Siyazungeza
Mmino Wa Setso
3.15 Ezabantwana Tsa Bana
3.45 Telerama
4.15 Business of Management
4.45 Great Deserts of the World
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Evening Prayer
6.00 The Wonderful Wizard Of Oz
6.30 Sekunjalo
7.00 News
7.30 Thenga Isipho TV2
In-Depth Programme TV3
8.00 Mr Mamba Ntome Tsebe
8.30 Ezodumo
8.55 News Update
9.00 Programme Line-up
9.04 Death In California
9.58 Cheers
10.27 Harmony Gold Presents
11.13 Die Rebeiro's van Sao Paulo (Malu Muller)
11.56 Transmission Ends

M-NET

INTEKENARE:
10.28 Stasie Open
10.30 The Shaggy DA
12.05 Video Fashion
12.30 Stasie sluit
INTEKENARE:
2.58 Stasie Open
3.00 Dumbo's Circus
3.30 The Smurfs
4.00 Wowser
4.15 Star Trek
4.40 Casper & Friends
5.05 Teenage Mutant Hero Turtles
5.30 Tell Me Why
5.35 Dog House
5.55 Jake's Fitness Minute
OOPTYD:
6.00 Loving
6.30 Wings: A Little Nightmare Music
INTEKENARE:
7.00 A Dangerous Life: Deel 3
9.00 Year of the Dragon
11.10 Daddy
00.50 Stasie Sluit.

23

DONDERDAG

TV1

05.15 Larry King
06.00 Good Morning South Africa
08.25 Future Watch
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Programrooster
2.03 Telerama
3.00 Abakus
3.15 As Die Eeu Draai
3.30 Walter Die Wasbeer
4.00 Dis Waar
4.10 Rustelose Jare II
5.00 Wetenskap in Werking
5.15 Tekkies
5.45 Die Nuus
6.00 Kompas
6.05 Antenne
7.05 'n Stukkie Parady: slot
8.00 News
8.35 thirtysomething
9.30 Evening Shade
10.00 Agenda
11.00 No Jacket Required
11.30 The World At Your Feet
00.25 Epilogue
00.30 Transmission Ends

TV234

1.00 Ezodumo
Ntome Tsebe
Thenga Isipho
Jazz Jazz Jazz
3.15 Ezabantwana Tsa Bana
3.45 Telerama
4.15 Let's Be Creative
4.30 Macdialle
4.40 Ikhaya Labantwana
4.50 Road To Health
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Evening Prayer
6.00 Toyota Top 20
7.00 News
7.30 In-Depth Programme (TV2)
Pick a Box (TV3)
8.00 526 (TV2)
Dibe (TV3)
8.30 Tumisang/Dumisani
8.55 News Update
9.00 Programme Line-up
9.04 Death In California
9.59 Movie Focus
10.34 It's A Living
11.00 Misdaad In Miami
11.50 Austin Encore
00.16 Transmission Ends

M-NET

INTEKENARE:
10.28 Stasie Open
10.30 Magnum Force
12.35 Stasie Sluit
INTEKENARE:
2.58 Stasie Open
3.00 Dumbo's Circus
3.30 The Smurfs
4.00 Wowser
4.15 Alvin and the Chipmunks
4.40 Casper & Friends
5.05 Teenage Mutant Hero Turtles
5.30 Tell Me Why
5.35 Betty's Bunch
5.55 Jake's Fitness Minute
OOPTYD:
6.00 Loving
6.30 Empty Nest
INTEKENARE:
7.00 Revue Plus
8.00 Top Class
9.00 Supersport: Sokker
10.45 Supersport: Krieket
11.50 Christine
01.45 Stasie Sluit

Aids comes to thirtysomething

DIE AANSTEEKLIKE LEWENSVREUGDE VAN LUCILLE GILLWALD

Dit is die totale oorgawe en geesdrif waarmee die verhoogregisseur Lucille Gillwald haar werk, haar lewe en selfs die teenspoed op haar pad benader wat 'n mens seker die langste onthou van die profiel oor haar wat Pieter de Vos vir Collage gemaak het. En dit ondanks die feit dat sy twee jaar gelede gehoor het sy het kanker en nou weer baie siek is.

Dié profiel word Sondagmiddag om 3:45nm. op TV1 uitgesaai.

"Al wat ek ooit van die lewe wou hê, was die gevoel dat ek leef," sê sy in die begin van die program. Daarom maak sy dit ook gou duidelik dat sy, as 'n brandam delwersdogter uit die Noord-Kaap, nooit sulke "hoë" aspirasies gehad het soos om haar vir die verhoog te bekwaam nie; trouens, die enigste formele opleiding wat sy ooit gehad het, was in verpleging. Dié beroep het sy net gekies omdat, soos sy self sê, daar in die jare vyftig vir 'n arm meisie 'n keuse van net drie loopbane was - en verpleging was een daarvan, en ook omdat sy in daardie stadium verloof was aan 'n medikus, haar toekomstige man, die radioloog dr. Frank Gillwald.

Tog het juis dié loopbaan uiteindelik vir haar die pad oopgemaak na wat sy beskou as haar ware "roeping": die verhoog, maar ook die verhoog as 'n medium om mense in voeling te bring met hul innerlike self, hul behoeftes en dié van hul medemens, en uiteindelik om hul oë oop te maak vir wat werklik om hulle gebeur.

Die spel van die verbeelding was egter as kind al vir haar bekend. Haar ma het van kleins af sulke speletjies aangemoedig en soms selfs self daaraan deelgeneem. Lucille onthou ook 'n ou stukkende motorfiets met 'n sykarretjie in die jaart van een van die buurhuise. In dié sykarretjie het sy midde sit en omdroom - "die heeal deurkruis..." Vir die grootste gedeelte van haar verpleegloopbaan was Lucille 'n vroedvrou in Albertville, Sofiatown en Alexandra. Een van die opvoerings waarvoor sy die bekendste is, dié van die feministiese drama *Women of Twilight*, het juis met dié ondervinding verband gehou. *Women of Twilight* het die vraagstuk van prostitusie en agterstraat-aborsies aangespreek.

Haar betrokkenheid by amateur-toneel tesame met haar agtergrond as verpleegster in die swart woonbuurte, sê Lucille, het haar laat besef wat sy nie wou doen nie: sy wou nie deel hê aan kommersiële teater nie. Sy wou in die "townships" werk. Sy wou omgaan met die dilemma van die menslike bestaan op sy mees basiese vlak. Sy vertel die ongelooflike verhaal van haar opvoering in die stormagtige jare sewentig van Adam Small se *Orange Earth* in Reigerpark. 'n "Gevaarlike eksperiment" noem sy dit. Dié drama vertel op sy beurt van Small se eie, opstandige skooljare en begin met 'n bom wat ontplof. Net ná die ontploffing het algehele donkerte in die saal gevolg en toe sirenes wat reg rondom die gebou begin loei het. Vir 'n oomblik, sê Lucille, was daar algehele skok en toe 'n chaos toe die gehoor dink wat hulle hoor, gebeur werklik en hulle is vasgekeer. Net daarna is die verhoogligte aangeskakel en het die gehoor besef hulle kyk eintlik na 'n verhoog-opvoering...

Lucille maak in die program geen geheim

NEW YORK - As final proof that Aids has become an integral part of American life, it now features in two of the most popular television series. American television has already featured Aids in one-off dramas, usually heavily pre-viewed and thoroughly chewed over well in advance. But this time the disease, which has killed over 100 000 people in the United States, has quietly slipped into the plots of weekly series.

NBC's *A Different World* and ABC's *thirtysomething* - the latest series started last night on SABC - chose the same approach: one of the characters discovers he is HIV positive, a trauma suffered by about a million Americans so far. The networks, however, shield away from making their main stars the victims, and instead singled out characters who make occasional appearances.

The series *thirtysomething* is shown late at night in America and pitched at an adult audience. Diagnosed as HIV positive is Peter, one of the employees of the advertising agency run by a central character. The producers chose to make the diagnosis just one part of an episode, and not the central event. The Peter character in fact has scarcely been seen since 1989, when he was shown in bed with his lover Russel and the scene caused such a scandal that he was more or less dropped from the story.

In *A Different World*, which focuses on blacks at college, one girl - Josie - becomes HIV positive. This poses a dilemma for her friend Whitley, who has decided the time has come to lose her virginity.

Whoopi Goldberg was drafted to play their teacher in the main episode, broadcast at peak viewing time for young Americans. The series, which was fourth in the ratings for the 1990-1991 season, has always tackled tough subjects, including South Africa and the Gulf War.

American TV programmes quite happily show murders and affairs, flirt with abortion - but Aids and homosexuality remain dangerous waters. The vociferous "moral majority" is ever ready to leap into action. This time the Reverend Donald Wildmon, leader of the influential American Family Association, called for a boycott of *thirtysomething*.

The issue comes down to one of hard cash: advertisers do not want their products associated with anything that could tarnish their image, and the revelation of Peter's homosexuality cost ABC 1,5 million dollars in lost advertising revenues. But that was in 1989. This time around, perhaps a sign of the times, there were no cancelled contracts after the show. JEAN-LOUIS PANY (AFP)

HOOGTEPUNTE

VANDAG:

- * "Julia" om 9:04nm op TV4, 'n Fred Zinnemann-rolprent met Jane Fonda en Vanessa Redgrave oor 'n skrywer wat vrede moet maak met die eise wat 'n jeug-vriendskap aan haar gestel het.
- * "Moscow on the Hudson" om 9nm op M-Net, 'n tragi-komiese verhaal oor 'n Rus in New York, met skitterende spel deur Robin Williams. Paul Mazursky is die regisseur.

MÔRE:

- * "LA Law" om 8:35nm op TV1, met net daarna "Gore Vidal's Billy the Kid" om 9:30nm. Billy word gespeel deur Val Kilmer, wat nou die hoofrol vertolk in Oliver Stone se "The Doors".

SONDAG:

- * "The Bad and the Beautiful" om 9:04nm op TV4, met Lana Turner en Kirk Douglas en Hollywood as die agtergrond.
- * "Light the Darkness" om 9nm op TV1, 'n musiekprogram wat die Internasionale Rooikruisvereniging se wêreldwye veldtog afsluit om slagoffers van oorloë te help. Dit is 'n opelug-konsert, met onder andere die Londense kamerorkes en sterre soos Paul McCartney as die kunstenaars. Musiek van Albinoni, John Lennon, Vivaldi, Mozart en ander word ook gebruik as agtergrond vir spesiale beeldmateriaal oor oorloë wêreldwyd. Die hoogtepunt is die voltooiing van die "ketting van lig", wat rondom die wêreld strek, in Genève.
- * "Top Gun" om 8:30nm op M-Net. Met Tom Cruise.

MAANDAG:

- * "A Dangerous Life" om 7nm op M-Net.

DINSDAG:

- * "What if..?", 'n bekroonde opvoedkundige jeugreeks, om 4:15nm op TV2/3.
- * "Entertainment International" gesels met Robert DeNiro, Mary McDonnell van "Dances with Wolves", en Glenn Close oor "Hamlet". Om 10:54nm op TV4.
- * "Donna looks out" om 10nm op TV1 het aftrede as onderwerp.

WOENSDAG:

- * Die slot van "The famous Teddy Z" om 6:30nm op TV1.
- * "Year of the Dragon" om 9nm op M-Net. Michael Cimino se ontstellende verhaal van polisie-korrupsie en geweld in New York se Chinatown. Met Mickey Rourke.

DONDERDAG:

- * "thirtysomething" om 8:35nm op TV1.
- * "Top Class" om 8nm op M-Net, die lewe van internasionale modelle.
- * 'n Nuwe reeks van "Misdaad in Miami" om 11nm op TV4. Engels oor streekradio.

van wat sy as ironieë van die Suid-Afrikaanse bestaan beskou nie. Een daarvan was haar kennismaking met sensuur toe die "arme Ampie in 'n onderbroek gesit is" in Ryk Hattingh se *Sing jy van bomme*. Die verhoor, sê sy, was op sigself 'n drama werd. Aan die een kant van die tafel was daar 'n man wat woedend gal gebrak het: "... but füll fróntal málesi!", terwyl 'n vrou oorkant hom die hele tyd haar groot wit krale tussen haar vingers sit en liefkoos het... "Ek wonder wat deur haar kop gegaan het," sê Lucille. Maar wat haar tog geskok het en sy steeds nie kan verstaan nie, is dat dié mense klaarblyklik die seksuele voortplantingsorgaan, "die oorsprong van lewe", sien as die "uiterste belediging"... Die program ondersoek voorts Lucille se betrokkenheid by Afrikaanse teater, haar houding ten opsigte van geweld op die verhoog, haar werkmetode, en probeer uiteindelik vasstel waarin die sogenaamde magiese krag van die teater vir haar lê. Miskien is dit die ekstase wat voortspruit uit konsentrasie wat eksklusief op een taak, die ontwikkeling van 'n opvoering, gerig is. Miskien die raaiselagtige manier waarop werklikheid en teater dikwels in mekaar begin vloei...

Lucille Gillwald is 'n skitterende program, met fotografie waarvan die visuele plesier (ondanks die soberheid van die beelde) soms amper die aandag afrek van wat gesê word. Maar Lucille bly deurgaans die belangrikste onderwerp. Met haar aansteeklike lewensvreugde en lewendige anekdotes kan dit nie anders nie. Dié program sal selfs die leek prikkel - en 'n groter kompliment kan 'n dokumentêre program van dié aard nie sommer kry nie.

SONDAGAAND SE AGENDA LOSHANDE VOOR

Uiteindelik is daar 'n wenpaar op Agenda, en 'n aktualiteitsprogram wat voortaan - hopelik - die moeite werd gaan wees om te kyk. John Bishop en Freek Robinson vul mekaar goed aan en het in verlede Sondagand se *Agenda* gewys hulle kan moeilike, omstrede en uiters sensitiewe onderwerpe hanteer sonder om kop of hul selfbeheersing te verloor. Bishop het 'n baie goeie onderhoud gevoer met min Adriaan Vlok, Minister van Wet en Orde, 'n man wat al voorheen op *Agenda* was, oor die vraagstuk van geweld in die swart woonbuurte, die polisie se optrede daarteen, en die toelaatbaarheid aldan nie van sogenaamde tradisionele wapens. Hy het nie een keer die minister in die rede geval nie en tog hom voortdurend daarop gewys dat hy 'n bepaalde antwoord op 'n vraag wil hê. "But what will you do?" het amper 'n refrein geword. Op dié manier kon min Vlok eenvoudig nie wegkom met die nou al verwagte vae antwoorde van die politikus nie en is hy gedwing om hom telkens tot die kern van Bishop se vae te rig. Bishop het ook nie geskroom om omstrede vrae te vra nie, soos is die regering "sag" met Inkhata? Robinson ly ongelukkig aan 'n irriterende gewoonte om die mense met wie hy onderhoude voer aanmekeer in die rede te val nog lank voordat hulle 'n sin voltooi het. Dit is goed om iemand daarop te wys dat hy van die punt afdwaal, maar voortdurend onderbroke sinne sorg nie juis vir 'n staatbare onderhoud nie. Dit bederf trouens wat 'n goeie onderhoud kon gewees het.

SPORTRUBRIEK
TINUS HORN

Die Curriebeker word nie in Rovigo gewen nie

NAAS BOTHA was reg toe hy destyds, ook ná 'n Ligblou-nederlaag, gesê het die Curriebeker word nie in Mei gewen nie. Wat hy vergeet het, is dat dit ook nie in Rovigo gedoen word nie.

Waarom sou iemand wat al as die beste losskakel van sy tydvak beskryf is, sy tyd in 'n derderangse klubliga mors terwyl sy span waardevolle Curriebeker-punte in-boet?

Ons kan maar net raai:

Geld is stellig die vernaamste faktor. Dis nie meer vir Naas genoeg om die besbetaalde amateur in Suid-Afrikaanse rugby te wees nie. Dalk moet hy eers sy sakke in Italië gaan volprop voordat sy prokureur, wat glo 'n verlangse verbintenis met die Noord-Transvaalse Rugby-unie het, vir hom 'n goeie kontrak vir die plaaslike seisoen beding.

Of miskien glo hy soos sy duisende aanhangers dat hy so belangrik is dat Noord-Transvaal maar vir hom kan wag totdat dit hom pas om terug te kom. As die Blou Bulle teen daardie tyd reeds uit die wedloop om die Curriebeker is, is dit tot daarnatoe.

'n Ander moontlikheid is dat Naas self begin besef sy loopbaan is aan 't kwyn. In die hoogs mededingende Curriebekerreeks het hy die laaste paar jaar al hoe meer na net nog 'n skoppende losskakel begin lyk. In Rovigo is hy nog die groot ster, die spil waarom alles draai. En dis 'n rol wat hy geniet.

As Rovigo môre verloor, is hy uit die prentjie in die Italiaanse klubliga, maar moenie glo dit beteken ons sien Naas binnekort hier in aksie nie.

Nee, hy gaan heel waarskynlik eers 'n bietjie vakansie hou ('n man is mos moeg

NAAS BOTHA

ná twee onafgebroke seisoene), Wimbledon kyk (hoe kan hy nou van plan verander? Hy het dan al klaar sy kaartjies gekoop) en so aan.

Ná die afgelope twee weke se fiasko's, sal hy met ope arms in die Noorde terugverwelkom word.

Maar elders wag daar dalk 'n onaangename verrassing op hom.

Verlede week was daar 'n interessante nuusbrokkie uit die Vrystaatkamp: Die nasionale keurders het hul Vrystaatse eweknieë laat weet dat Henry Honiball van senter af teruggeskuif moet word losskakel toe, ondanks die jong Jannie de Beer se welslae in die nommer 10-trui.

Die boodskap was duidelik: Honiball word vir die Springbokspan grootgemaak. So miskien, wie weet, is die einde van die Naas Botha-tydvak nader as wat ons gedink het. Honiball hardloop sterk en reguit en is straks die beste verdediger in die land. Sy taktiese skopwerk is nie in Botha se klas nie, maar verbeter met elke wedstryd en kan beslis nie meer as 'n swak plek in sy mondering beskryf word nie.

En wat in sy guns tel, is dat hy sy vernou voor die Bok-keurders ten toon stel terwyl 'n plattelandse skare van twaalf Naas staande toejuig vir die soveelste skepdoel wat hy tussen die pale deur jaag.

BANKFIN-STERT SWAAI DIE RUGBY-HOND.

Sport het die afgelope paar jaar toenemend van borgskappe afhanklik begin word. Ongelukkig het dit sommige borge 'n oordrewe sin van hul eie belangrikheid laat ontwikkel.

Hier dink 'n mens dadelik aan Bankfin, borg van die Curriebeker-rugbyreeks. Hy het verlede jaar 'n borgskap van R88 miljoen vir die volgende ses jaar aangekondig - en vir alle praktiese doeleindes beheer van Suid-Afrikaanse rugby oorgeneem.

Borge vra gewoonlik net publisiteit in ruil vir hul geld; vir Bankfin is sy borgskap 'n

handelstransaksie waaruit hy soveel munt moontlik moet slaan. As rugby dalk by die hele storie baat vind, is dit gaaf, maar eintlik is dit 'n bysaak.

Ons moes die gevaarlike sien flikker het toe die bankgroep 'n astronomiese R4,5 miljoen elk van die SAUK en M-Net geëis het vir uitsaaieregte van die jaar se rugby.

Dat dié bedrag buitensporig is, blyk duidelik uit die feit dat die Wêreldbeker-sokkerreeks die SAUK R7 miljoen gekos het - vir die eksklusiewe dekking van 30 internasionale wedstryde.

10 plaaslike rugbywedstryde - waarvan jy net vyf kies, en met die res vat wat jy kry - is eenvoudig nie in dieselfde klas nie.

Dis duidelik dat die geldreus die strawwe mededinging wat daar tussen M-Net en die SAUK bestaan, goed uitgebuut het.

In die stryd om kykertalle op te stoot, kon nie een van hulle bekostig om Bankfin in sy dinges te stuur nie (al was albei seker lus). Uiteindelik is die bedrag toe darem na R4 miljoen verminder.

As 'n mens reken op 'n jaarlikse verhoging van sowat 15 persent en 'n lekker belasting-koncessie, word dit gou duidelik dat hulle nie ver van die oorspronklike R88 miljoen gaan draai nie.

Voeg daarby die oormaat publisiteit wat hulle op TV en in die pers kry, en dié borgskap lyk al hoe meer na 'n winskopie. Dis nou te sê as dinge in die toekoms net so voorspoedig vir Bankfin gaan verloop soos vanjaar.

Daar is egter 'n ander moontlikheid: Wat gebeur as die Curriebeker-reeks oor drie jaar of wat dalk nie meer so 'n gesogte item op die TV-stasies se inkooplys is nie?

Sê nou maar die Springbokke gaan speel 'n toetsreeks in Nieu-Seeland en die Curriebekerreeks gaan sonder hulle voort, soos in 1981? Of die TV-base besef skielik dat sokker baie meer kykers lok as rugby? Dan sal Bankfin dalk skielik verleë wees oor 'n bietjie TV-dekking. En 'n mens wonder hoe tegemoetkomend die TV-stasies dan sal wees.

[VI]

DIE WEEK SE TV-SPORT

Die eindstryd-sokkerreeks om die FA Cup tussen Tottenham Hotspur en Nottingham Forest oorheers die week se TV-sport. Dié kragmeting - die hoogtepunt van die Engelse sokkerseisoen - word Saterdagmiddag vanaf 16:00 regstreeks op M-Net uitgesaai.

Die betaalkanaal skakel reeds om 15:45 regstreeks oor na Wembley, en saai deur die loop van die dag verskeie brokkies oor die groot stryd uit.

Nie eens die sokker sal die rugbykoors in Transvaal (suid van die Jukskei) in bedwang kan bring nie. Na verlede week se puik oorwinning vir die Rooibontes teen die WP, en Noord-Transvaal se liederlike pak teen Natal, meen Transvaal se ondersteuners dat hul span môre met die Blou Bulle op Loftus kan afreken.

Dié wedstryd word van 15:30 regstreeks op TV1 se TopSport uitgesaai.

DIE WEEK SE VOLLEDIGE PROGRAMME IS:

SAUK:

Vrydag, 10 Mei: TV1, 18:30 - Gillette World Sports Special.

Saterdag, 11 Mei: TV1, 12:00 - Junior Sport; Perdewedrenne; Bruce Fordyce se wenke aan hardlopers; Gholf: Sharp se winterreeks en die Europese toernooiereeks; Rugby: Noord-Transvaal teen Transvaal op Loftus.

Sondag, 12 Mei: TSS en TV1 (tye sal aangekondig word) - Motorsport: Italiaanse Formule 1 - Grand Prix vanaf San Marino, en Duitse Motorfiets-Grand Prix (500cc en 250cc)

Maandag, 13 Mei: TV1, 21:00 - Rugby: Spervuur saam met Zandberg Jansen.

Dinsdag, 14 Mei: TSS, 21:00 - Gholf: Sharp se winter-reeks.

Woensdag, 15 Mei: TSS, 21:00 - Sal aangekondig word

Donderdag, 16 Mei: TSS, 21:00 - Sal aangekondig word

M-NET:

Vrydag, 10 Mei: 18:30 - The World of National Panasonic.

Saterdag, 11 Mei: 06:05 - The Road to Wembley

12:45 - Gholf: Amerikaanse PGA-reeks; 14:00: Rugby: Natal teen Vrystaat in Bloemfontein.

15:45: Sokker: FA Cup eindstryd. 22:15 - Sokker: Opname van die Skotse FA Cup-eindstryd.

Sondag, 12 Mei: 14:00 - The World of National Panasonic. 22:15 - ATP Tennis.

Hoe verklaar 'n mens Natal se verpletterende oorwinning oor Noord-Transvaal ná vier agtereenvolgende nederlae teen oënskynlik swakker teenstand? Of die middelmatige *Buster Douglas* se uitklop-oorwinning oor die magtige *Mike Tyson*? Of die toe nog onbekende *Arantxa Sanchez* se sege oor *Steffi Graf* in die Franse Ope drie jaar gelede? Die antwoord is eenvoudig: Motivering. **TINUSHORN** het vandeeweek aan die hand van verrassings in die sportwêreld meer oor dié wonderbestanddeel in elke wenresep probeer uitvind

Motivering:

die wenwoord in sport

DIE LEGENDARIES AF MARKOTTER... 'N VOORTREFLIKE AMATEUR-SIELKUNDIGE?

DAAR was nooit enige twyfel oor Gerrie Coetzee se vernuf in die bokskryt nie. Hy was vinnig, kon hard slaan en sy verdediging was goed.

Nietemin kon hy maar net nie aan die verwagtinge voldoen nie en is twee keer in wêreld-titelgevegte deur bokkers geklop wat, te oordeel na vorige vertonings, glad nie teen hom opgewasse moes wees nie.

In 1984 het alles verander toe hy in Akron, Ohio, sy derde kans gekry het. Michael Dokes was sy teenstander en die oorweldigende gunsteling, maar van die

eerste klok af was dit duidelik dat die kampioen met 'n ander ander Gerrie Coetzee te doen gehad het.

Hy het geen voet verkeerd gesit nie en Dokes in die vyfde ronde vir die eerste keer in sy loopbaan harpuit laat ruik. In die tiende ronde het Coetzee die kampioen geskud en anders as in sy vorige titelgeveg, teen Mike Weaver, het hy nie teruggetree om sy handewerk te bewonder nie, maar sy aanval voortgesit. Dokes het weer geval, en dié keer sou hy nie die skeidsregter se telling klop nie.

Wat was dan anders omtrent Coetzee? "Ek het geweet dit sou waarskynlik my laaste kans wees. Ek móés eenvoudig wen," het hy destyds gesê.

Die wete dat sy groot droom - die swaargewigtitel van die wêreld - hom dalk sou ontwyk, was die vonk wat die beste in hom na vore gebring het. Nadat hy die titel gewen het, was sy vernameste dryfveer daarmee heen. Die eerste keer toe hy sy kroon verdedig het, was 'n lustelose affêre waarin hy deur die talentlose Greg Page uitgeslaan is.

Die geval Buster Douglas was effens anders. Hy het sy beperkinge besef, maar die gedagte dat hy die onoorwinlike Mike Tyson kon klop, het hom ver bo sy vermoëns laat presteer.

Net soos Coetzee kon hy dit nie volhou nie. Soos hy in sy daaropvolgende geveg teen Evander Holyfield geboks het, sou hy nie 'n enkele ronde teen Tyson staande gebly het nie.

In die bokskryt en in ander een-teen-een-sportsoorte is dit makliker om die uitwerking van motivering te peil as in span-sportsoorte, maar wanneer spanne soos Suidoos-Transvaal en Suidwestelike Distrikte met die Westelike Provinsie op die rugbyveld afreken, weet jy dat dit met talent bitter min te make het. Die jongste mode onder ons rugby-spanne, naamlik om 'n sielkundige by hul voorbereidings te betrek, is nie werklik so vreemd soos wat dit op die oog af lyk nie.

Was legendariese rugby-afrigters soos Brigadier Buurman van Zyl en Oubaas AF Markotter nie dalk voortreflike amateur-sielkundiges nie?

Die oud-Noord-Transvaalse kaptein, Thys Lourens, het Maandagaand in 'n TV-debat gesê dat die manne in sy dae in elke wedstryd alles gegee het. Hy was met reg verontwaardig oor die Bulle se flou vertoning - en rekord-nederlaag - teen Natal verlede naweek.

Anders gestel: Om die ligblou trui oor hul koppe te kon trek, was destyds genoeg om hulle tot hul beste spel aan te spoor. Vandag is dit veel moeiliker om sportmanne te motiveer. Lourens sê 'n mens soek tevergeefs na die trots wat Blou Bul-rugby in sy dae gekenmerk het. Waarom? Omdat die spelers deesdae dalk

effens bederf is. Erkenning in die vorm van 'n ligblou trui is steeds belangrik, maar jy kan nie 'n BMW daarmee koop nie.

Boonop is Noord-Transvaal welslae gewoon, en die "honger" wat 'n minder suksesvolle span aanvuur, ontbreek. En net soos wat 'n hoogs-gemotiveerde span homself kan oortref, speel 'n ongemotiveerde span baie swakker as dit waartoe hy in staat is.

Die Noorde, wat ongetwyfeld met motivering sukkel, se probleme het stellig by verlede jaar se Curriebeker-eindstryd begin.

Dit waarvoor hulle 'n hele seisoen lank gewerk het, is binne tagtig minute voor hul neuse weggeraap. Vanjaar moes hulle van voor af begin en dis nooit maklik nie.

Daardie "honger" het piepklein Kameroen 'n yslike verrassing in verlede jaar se Wêreldbeker-sokkerreeks laat lewer, toe hy die magtige Argentynse elftal tydens die rondomtalie-afdeling geklop het.

Persmanne het net geskryf hoe swak Argentinië gespeel het, maar toe Kameroen so byna-byna sy vroeëre prestasie teen Engeland herhaal, moes die media eenvoudig erken dat hy voortreflike sokker gespeel het.

'n Oorwinning was vir hom belangriker as vir sy hoogaangeskrewe teenstanders. Wat is die suksesresep?

Dit verskil van span tot span. Wat vir die Westelike Provinsie werk, sal nie noodwendig vir Verre Noord werk nie. Harry Viljoen, afrigter van die Transvaalse rugbyspan, wat vanjaar 'n Curriebeker-droogte van 19 jaar wil verbreek, se eerste taak was byvoorbeeld om sy spelers te laat glo dat hulle meer werd is as die sesde plek wat hulle verlede jaar op die puntelys ingeneem het. "Toe ek die eerste aand vir hulle sê ons moet die Curriebeker wen, het die meeste spelers net geglimlag. Dit was bitter moeilik om hulle in hulself te laat glo."

Woorde alleen kon dit nie vermag nie. Hulle moes eers op die veld aan hulself bewys dat hulle wenners kan wees. En die stryd is nog lank nie oor nie. Die pad na die beker is nog ver.

Drie kortverhale van

VRUG VAN DIE VERBEELDING

Vir Joanie Galant

Op 'n laat-namiddag in die jaar soveel en soveel v.C. stap Sappho en 'n nuwe vriendin in die gaarde op Lesbos rond.

Sappho gaan staan. Haar een arm is om haar vriendin geslaan, die ander beduie na 'n appelboom met twee laaste appels wat hoog aan 'n tak sit. Dié vrugte, van nature geel, word deur die ondergaande son verguld en wek, soos alle mooi dinge, 'n diepgaande besef van verganklikheid. Sappho begin op die plek deklameer.

Οἶον τὸ γλυκύμαλον ἐρεύθεται ἄκρω ἐπ' ὕσδω,
ἄκρον ἐπ' ἀκροτάτῳ, λελάθοντο δὲ μαλοδρόπης,
οὐ μὲν ἐκλελάθοντ', ἀλλ' οὐκ ἐδύναντ' ἐπίκρασθαι.

Natuurlik het Sappho se vers nie daar en dan ontstaan nie; sy probeer doodgewoon haar geliefde beïndruk.

"En?" vra sy na 'n rukkie, kennelik geïrriteerd deur die swye van die geliefde.

Die vriendin is mooi - mooi soos in beeld-skoon - maar sy is helaas ook effens toe, wat 'n chroniese gesteldheid van beelde is.

"Ek verstaan nie," kla die mooi kind, "dis vir my Grieks. Verduidelik asseblief."

Sappho sug en begin parafraseer:

"Daar is gelukkig dinge wat altyd buite bereik van die barbaroi sal bly. Soos daardie twee vrugte daar wat oorgeskiet het omdat die plukkers hulle nie kon bykom nie."

"Dalk was hulle leer te kort?" doen die toe vriendin aan die hand.

"Jy sal 'n sintuig vir metafore moet ontwikkel," raas Sappho, "of die poësie gaan uit ons verhouding padgee." Die mooi, dom kind begin snuif.

Die laaste lig laat haar deurskynend lyk, soos die soort meisie wat Botticelli eeue later sou skilder. Haar ligte rok val van haar malse skouers af weg, aarsel effens by haar borste, val dan verder.

"Miskien," filosofeer Sappho in 'n nuwe toonaard, "miskien moet ons hou by die vrugte waarop ons wel ons hande kan lê." En sy voeg die daad by die woord. Die vriendin probeer kamma keer, want die liefde het sy eie bisarre matesis.

Spoeedig rol die twee meisies oor die gras; hulle stroop mekaar se rokke af; die sinkende son boetseer hul borste tot appels goud.

Maar dan kom die nag; gulsige ou gaarder, en eis vir hom op, tot die nuwe dag toe, alle vrugte van hierdie aarde.

* Wat só link in Afrikaans:

Soos 'n soet appel rooi word op die punt van die tak Hoog in die top van die boom; die appelplukkers het dit vergeet - Nee, hulle het dit nie heeltemal vergeet nie, maar hulle kon nie daarby kom nie.

Verpligte leeswerk.

1. Bhum, Peter, "Hoe ek dekadent geword het", Standpunte, 11(2):66-70, N 1956.

2. Sappho: die versamelde fragmente.

Hennie Aucamp

REISGENOOT

Die pelgrim hou stil op die berm en draai sy venster af om beter met die ryloper te kan gesels.

"Waarheen?" vra die pelgrim.

"Happy Valley," antwoord die ryloper.

Die pelgrim frons. "Eintlik is ek op pad Ewigheid toe."

"Maar dan kan ons 'n lang ent saamry," sê die ryloper, "voor ek moet afdraai."

Die pelgrim aarsel. "Goed, dan," sê hy skielik. (Die pad Ewigheid toe kan dêm vervelig raak.)

Die ryloper sit sy rugsak op die agterste sitplek.

'n Ruk lank ry hulle in stilte.

"Dié Happy Valley," vra die pelgrim, "vertel my meer daarvan?"

Die ryloper lag 'n laggie wat wegraak in sy baard.

"Eintlik het die plek 'n verkeerde naam. Sy naam behoort 'Valley of the dolls' te wees. Sewe meisies vir elke man."

"En?" vra die pelgrim, en skrik vir sy eie vraag.

"Jy doen maar jou Christenplig," sê die ryloper met 'n knipoog. "Board and lodging free."

Daar volg 'n lang stilte. 'n Eenselvige semiwoes-tyndlandskap en telefoonpale flits verby soos hulle ry.

"Is daar darem 'n apteek?" vra die pelgrim hees. "Vir voorsorg en so aan? In dié tye..."

"Ek gaan goed gewapen," antwoord die ryloper, en beduie na sy rugsak. "Meer as genoeg vir ons albei. Ewigheid kan mos maar wag, of hoe?"

Die pelgrim oordink sy medereisiger se voorstel.

"Ek het nooit só daaraan gedink nie," sê hy skielik opgelug.

"Ja, inderdaad, Ewigheid kan wag."

Van die pelgrim en die ryloper is daar nooit weer gehoor nie.

Happy Valley, sê die enkele bewoners van daardie kontrei, is nie 'n plek nie. Dis 'n opgeëfse. As toeriste maar wil luister.

UPU VAN DER MERWE?

Die vroue het hom die eerste gewaar en natuurlik ook moffies.

Glimmend en bonkig het hy op een van die basaltrotse gesit, links van die baaitjie wat The German Beach genoem word deur die inwoners van Ganubi. Hy het 'n vleeskleurige baaibroekie aangehad, wat 'n spesiale naaktheid was, omdat dit sy roede beklemtoon het. (En skaamteloos groot die skaamte.)

Hulle wou hom op die buiterand van hul bewussyn hou, en het dus hul sambrele, handdoeke en piekniekmandjies gevat en geloop.

Maar die volgende dag was hulle weer daar. En die volgende dag. En die volgende dag.

En as hy nie daar was met sy vleeskleurige broekie nie, het hulle op 'n vae manier geaffronteerd gevoel.

Een oggend het hy in hul baaitjie geswem. Hy het uit die water gerys soos 'n seegod, en die druppels van hom geskud sodat hy 'n oomblik lank in 'n stralekrans gestaan het. En iemand het gedink: as hy dalk regtig 'n vermomde god is?

En dié iemand het nader gestap en wit geglimlag.

En die basaltgod het sy hand uitgesteek en gesê: "Koko is die naam en van."

En Koko vertel dat hy aan twee Gyms en 'n gewigop-telklub behoort. Hy knak en bult sy arm en moedig sy nuwe vriend aan om aan sy spiere te vat.

"Sjoel sê die vriend. En hy stel homself bekend as Wotan van der Merwe.

"Ek het twee ideale," sê Koko skaam, "nee, drie. Die een is om Mnr. Suid-Afrika te word. Die ander is om Mnr. Heelal te word. Die derde is om Arnold Schwarzenegger te ontmoet."

Wotan staan nog altyd met sy hand op Koko se boarm. "Ek het 'n boek oor Michaelangelo," sê hy. "Ek bly sommer hier naby."

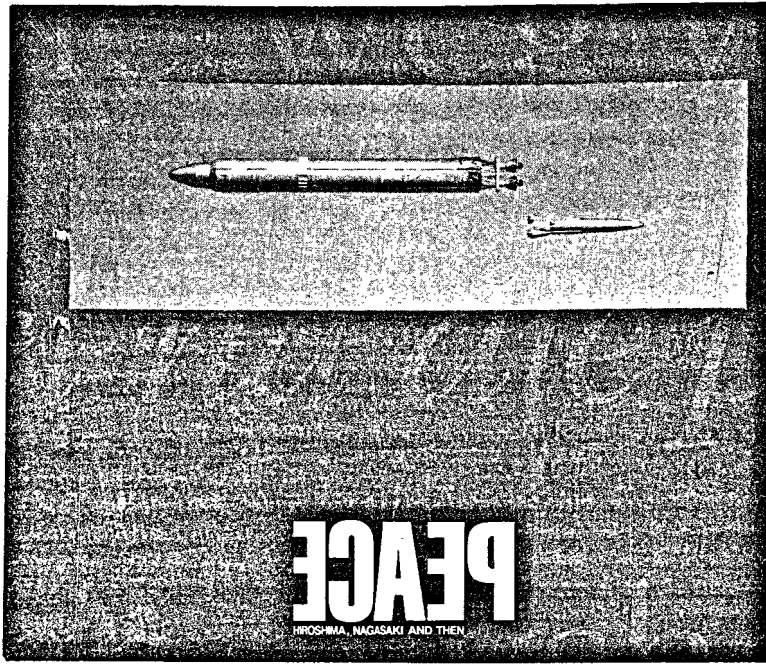
Wotan en Koko buk by een van die tonnelpaadjies deur die oerbosse in en verdwyn agter takke en blare.

Twee uur later keer Koko terug. Hy was sy hande lank en deeglik in die see by The German Beach, Gonubi.

Dan gaan sit hy weer op sy ou plek op 'n basaltrots en sing in Xhosa 'n liedjie van verlange.

VRYE WEEKBLAD PLAAS ELKE TWEDE WEEK 'N KORTVERHAAL. VERKIESLIK ONGEPUBLISEERDE KORTVERHALE IN AFRIKAANS OF ENGELS, NIE LANGER NIE AS 1 200 WOORDE, KAN GESTUUR WORD AAN: VRYE WEEKBLAD FIKSIE, POSBUS 177, NEWTOWN 2113. DIE REDAKSIE SAL BESLUIT WATTER VERHALE GEPLAAS MOET WORD EN GEEN KORRESPONDENSIE SAL OOR DIÉ KEUSE GEVOER WORD NIE. SKRYWERS ONTVANG R250 VIR 'N VERHAAL/VERHALE WAT GEPUBLISEER WORD.

Hoe leef ons saam met dié dood?

THE GENOCIDAL MENTALITY,
Nazi Holocaust and Nuclear Threat.
Deur Robert Jay Lifton en Eric
Markusen
Pan Macmillan, R79,99

JOHAN BRUWER

DIE ontwikkeling van kernwapens bewys twee dinge: die mense van die ontwikkelde lande is volslae kranksinnig en die grootste moordenaars wat die aarde nog bevolk het. Willens en wetens bou hulle 'n arsenaal op wat die ganse aardbol finaal om die lewe kan bring. Hoe kry die skeppers van dié Armageddon-wapens dit reg om met hul gewetens saam te leef? En hoekom laat gewone mense dit toe dat die toekoms van die mensdom en die planeet op die spel geplaas word?

In die boek *The Genocidal Mentality* soek Robert Jay Lifton en Eric Markusen antwoorde op dié vrae. Vir eers stel hulle dit duidelik dat die ontwikkeling van kernwapens nie net volslae gekheid is nie, maar ook volslae boos. Geen etiek kan die gebruik van kernwapens regverdig nie, maak nie saak of dit in 'n aanval, uit selfverdediging of uit weerwraak is nie, want 'n kernoorlog gaan noodwendig en onvermydelik 'n massamoord op miljoene onskuldige mense beteken.

Die bedenklikste aspek is dat die 20e eeu se briljantste wetenskaplikes - onder wie verskeie grondleggers van die kwantum-teorie - gehelp het en steeds help om wapens te ontwikkel waarvan die gebruik op massamoord neekom. Lifton en Markusen wys verskeie redes uit waarom dié mense nie bewus besef hulle is bose varke nie.

Vir eers is Amerika se ontwikkeling van kernwapens in die Tweede Wêreldoorlog moreel "geregverdig" deur die bedreiging van die bose Nazi's, wat elke oomblik self 'n kernbom kon ontwikkel. Die gebruik van kernwapens teen Japan is daarna "geregverdig" deur die siening dat dit die oorlog "be-

spoedig" het - al was daar tekens dat Japan na aan oorgawe was - en dus "talle" lewens gespaar het. Die neiging om die blink kant bo te hou kenmerk die ideologie waarmee kernwapens verskoon word. Die beëindiging van die oorlog - 'n morele doel - verskuil die feit dat in Hiroshima en Nagasaki ganse stede vol burgerlikes sonder enige verdediging in 'n oogwenk uitgewis is en dat bestraling selfs ná die oorlog se einde nog duisende se stadige dood sou beteken. Kan 'n mens die bestaan van kernwapens goedkeur en terselfdertyd gekant wees teen 'n massa-moordenaar soos Saddam Hoesein wat nie skroom om 'n ganse dorp met gifgas uit te wis nie? G'n wonder die supermoondhede het nie ingegryp nie.

Ná Amerika se gebruik van die kernbom was dit net "natuurlik" dat die Sowjet-Unie hom met kernwapens teen moontlike kapitalistiese aggressie moes bewapen en daarna was dit in die Koue Oorlog net "natuurlik" dat die supermoondhede die "magsewewig" moes handhaaf. Daarmee is die eintlik volslae absurde, maar doeltreffende mitologie geskep dat die besit van kernwapens deur almal noodsaaklik is om die gebruik van kernwapens deur een te vermy.

Die skrywers wys uit dat almal wat te doen het met die ontwikkeling van kernwapens vervreemding ervaar - vervreemding van hul medemense en van die gevolge van hul dade. Die wetenskaplikes wat saamwerk, konsentreer op die suiwer "wetenskaplike" ontwikkeling van die tegnologie, en bekommer hulle liewers nie oor die toepassing daarvan nie. 'n Boeiende vergelyking word in die boek getref tussen die skeppers van kernwapens en die deelname van talle "goeie, gewone" mense - onder andere dokters - aan die massamoorde op Jode en ander "ongewenste" mense in Nazi-Duitsland. Dié mense het op verskillende maniere met hul gewetens saamgelewe. Hulle het dubbele persoon-

likhede ontwikkel ('n "gevoellose" persoonlikheid vir die daaglikse werk by die gaskamp, en 'n "gevoelvolle" persoonlikheid vir die aandjie tuis as pa en gesinsman); hulself probeer regverdig deur die slagoffers se dood so "menslik" moontlik te maak, en in alle gevalle die abstraksies van die Nazi-ideologie belangriker geag as die werklikheid van die dood van mense.

'n Verneme ooreenkoms tussen die Nazi-dokters en die kernfisici is dat deelname aan die beplanning van massa-destruksie 'n enkeling se materiële selfbehoud kan verseker in 'n ideologie wat samewerking beloon en nie-samewerking bestraf. Om jou teen Hitler te verset, was maatskaplike selfmoord in Nazi-Duitsland. 'n Kernfisikus wat nie deel wil hê aan die ontwikkeling van kernwapens nie, kry weer by die supermoondhede nie so baie geld vir navorsing of soveel kans op bevordering nie.

Wat die breë publiek se houding jeens kernwapens betref, onderskei die skrywers drie fases in die Weste. Pas ná die Tweede Wêreldoorlog is die "Rooi Gevaar" gebruik om die ideologie te ontwikkel: Dis ons of hulle - en as ons nie oppas nie, gaan hulle ons éérste uitmoor. (Die gesamentlike lot van vriend en vyand word oor die hoof gesien). In die jare sestig en sewentig is die konsep van 'n noodsaaklike magsewewig gebruik om 'n ideologie van "moet maar saamleef met kernwapens" te bou. (Die gesamentlike lot word as afskrikmiddel beskou.) Ná Reagan se Star Wars-konsep ontwikkel nou 'n ideologie waarin die illusie geskep word dat tegnologiese beskerming teen 'n kernoorlog moontlik is.

Die boek gee 'n boeiende - hoewel soms effens herhalende - ontleding van die ideologie waarmee begrip van die werklike gevolge van 'n kernoorlog verdoof of onderdruk word. Al oplossing wat die skrywers het, is dat die mensdom 'n nuwe etiek moet ontwikkel wat toegespits is op die behoud van die planeet en die menslike spesie as geheel, eerder as die behoud van groepe. Op positiewe noot wys hulle uit dat die skok van die kernbomme wat op Japan gegooi is, ná die oorlog vir die eerste keer 'n werklike strewe na 'n verenigde mensdom gebring het.

Hul ontleding is effens pessimisties in die sin dat hulle konsentreer op die breë publiek se passiewe aanvaarding van kernwapens en nie veel melding maak van die protes teen dié wapens wat al sedert die jare sestig toeneem nie. Aan die ander kant het die uitbreuk van die Golf-Oorlog sedert die skryf van die boek gewys hoe maklik die meerderheid van Westerlinge deur hul leiers ooreed kan word om die vernietiging van derduisende gewone mense te aanvaar as "noodsaaklik" in die stryd om 'n "vreedsame wêreldorde".

(JOHAN BRUWER IS VRYE WEEKBLAD SE KOPIE-REDAKTEUR.)

The bizarreness of normality - an insight into the delinquent mind.

KEVIN DE LA HARPE writes on the "macabre" works of Ian McEwan, author of the book on which the recent film *The Comfort of Strangers* was based.

IF you have seen the film *The Comfort of Strangers*, based on Ian McEwan's novel of the same name, then you will have seen only a fleeting glimpse of the potential behind Ian McEwan's work.

He started his writing career with the short story collection, *First Love, Last Rites* in 1976, which won the Somerset Maugham Award. It is an ensemble of fascinating, well-crafted tales, concerned mostly with the "macabre", but that is an insufficient word. His insight into the human (delinquent) mind is exceptional, perhaps better than any other English novelist today.

His style is so polished that one marvels at the control he must have over his imagination - an imagination which concerns itself with ostensibly "normal" or "mediocre" people who become involved in what such people would call "bizarre situations", not due to external forces, but because of their oppressive "normality". Ultimately, McEwan portrays a normality which is bizarre. In this first collection a fourteen-year old boy rapes his ten-year old sister, a man lives in a cupboard, another murders (by drowning) a prepubescent girl after having induced her to touch his erect penis. However, in each story the author's authority presides, almost as if the reader is the one being judged, and McEwan, I believe, is thereby seriously questioning our concepts of "normality", or indeed morality.

His stories pinpoint abnormal human behaviour with acute intelligence and illuminate a deep sense of moral judgement. You

realize that what he writes about happens - all the time - and he, with his artistic insight, has entered the imaginations of these absurd creatures. In every story there is an explanation of the character's past and depravity. *The Cement Garden* (1978) is an equally disturbing and well-structured tale in the form of a novella. A family of adolescents bury their dead mother in a barrel of cement beneath their house. The story is narrated by the elder son, who commits incest while callously explaining that the police had finally arrived to take them away.

The Comfort of Strangers (1981) was short-listed for the Booker Prize. Pinter's adaptation was faithful to the novel, but with one major change.

The change ("the kiss", mentioned by a previous reviewer of the film) is necessary to keep Christopher Walken's character true to his performance. A few alterations were made during the filming, and this can only be due to the interactions between actors, the director, and their own desires for authenticity. It's pointless to expect a film to "be like the book".

However, the book left the motivations unclear. So does the film. McEwan's (and Pinter's) intention here is to illustrate that not everything can be "explained".

The way in which Walken's character (the most dominant of them all) "explains" his psychopathic mind is by relating his past - a typical McEwan technique. This gives us an answer, or at most an idea, with which to formulate an answer. I like this subtlety.

His latest novel, *The Innocent* (1990), due out in Picador paperback this week, is once again a good example of McEwan subtlety. The style alone conveys the atmosphere of the late 1950's. You realize, only towards the end, that you have been reading a novel which is strictly speaking within the "spy/thriller" genre. But, as John Carey says, "To call *The Innocent* a spy novel would be like calling *The Lord of the Flies* a boy's adventure yarn." Carey concludes: "...it ensures McEwan's major status."

(KEVIN DE LA HARPE IS A BOOKSELLER IN JOHANNESBURG)

RADIO 702 SE SHADO TWALA (BO) BOER VOORUIT: HAAR MUSIEKRUBRIEK IN VRYE WEEKBLAD BEGIN BINNEKORT EN VAN DIÉ WEEK AF BIED SY HAAR EIE, ERNSTIGE GESELSPROGRAM OP 702 AAN. AS LAATNAG-MUSIEKAANBIEDER HET TWALA SE GEWILDHEID MET ELKE LANGSPELER GESTYG. SY BIED NOU DIE PROGRAM AAN - VOORHEBEN MIKE MILLS S'N - WAT SPOG MET 'N SIELKUNDIGE (DR DEE), 'N DOKTER (HARRY SEITEL), 'N KENNER VAN GELDSAKE (MAGNUS HEYSTEK) EN 'N KENNER VAN REGSAKE (PAUL BOBERG). SAANS VAN 7-UUR TOT 9-UUR WORD LUISTERAARS OOR VERSKEIE SAKE RAADGEGEE.

dié week by die MARK-TEATER

UPSTAIRS BY DIE MARK

STRUTS AND FRETS

Starring Fiona Ramsay, Kate Edwards & Tony Bentel

Directed by Vanessa Cooke

Ma - Vr 8.15nm, Sa 6.15nm & 9.15nm

Theatre for Africa bied aan

GATHERING OF THE BEASTS

Nuwe musiekspel
deur Nicholas Ellenbogen en Neil Solomon
"Brilliant..." - Evening Post

Met Michael Atkinson, Natalia de Rocha, Seputla Sebogodi en Kurt Egelhof
Ma - Vr 8nm, Sa 6nm & 9nm

MARK - GALERYE

Standerd Bank Kinderkuns: multimedia kompetisie.
Vanaf 21 April tot 19 Mei.
SA stedelike ontplooffing deur David Lurie
Skilderye deur Loren Hodes en Sophia Soseilos

KIPPIES BY DIE MARK

ROUND MIDNITE

Tuesdays to Sundays
Admission: Tues - Thurs R 10.00
Fri - Sun R 12.00

DIE LAAGER

SKITS are FREE in here
Regie deur Greg Melville Smith
Met Sean Higgs, Liam Cundill, Zane Meas en Lindsay Orbach.
Ma - Vr 8.15nm, Sa 6.15nm & 9.15nm

VLOOIMARK

Oop van 9vm tot 4nm

TELEFOON 832-1641

Bespreek by enige Computicket, tel 28-3040
Johannesburgse Vlooiemark: Elke Saterdag van 9vm tot 4nm
Nuwe mark in Pimstraat van 9vm tot 4nm. Sondae by die Mary Fitzgeraldplein van 9vm tot 4nm.

from *the edge* to Edinburgh

Pat Pillai enthralled Cape Town audiences with his one-man performance in Ronnie Govender's *At the Edge*, a play about the Indian community of Cato Manor which is to be presented at the Edinburgh Festival in September. It is time for the established theatre and the "informal" theatre to start sharing skills in order to create a truly South African theatre, he told **WILHELM SNYMAN**

RONNIE GOVENDER'S *At the Edge*, a Baxter Theatre production at UCT's Little Theatre, presents us with a bridge to the Cato Manor that was, but also seems to transcend the gap between "people's theatre" and "the established" mould. A one-man show, superbly rendered by Pat Pillai, "SA's new hope for the international stage", it takes the audience back in time and to a place none of us could go to because it no longer exists - and the closest you could get to it is in *At the Edge*.

Far from being worn-out protest theatre, you can't help being taken into the world of Sammy or Mr Tanga, two among a host of Cato Manor characters whom you feel you know and whom you even understand after experiencing Pillai's performance. Due for the Edinburgh Festival in September, it was being performed off the established theatre stage until John Slemmon of the Baxter invited Ronnie Govender to have it performed, with Pillai. "What Ronnie Govender did was to take a light-hearted and entertaining format into the heart of the Indian community, one that brought people together. Ronnie got people to question the way they related to each other and to whites. The Indian community is a very divided one and what Ronnie did was to bring them together and concentrate on what they shared, not on what divided them. Lahnee's Pleasure, for example, brought 350 000 people to the theatre through performances in the community."

Pillai hotly denies having become an actor within the establishment and in fact his vision goes way beyond that: "Well it [working in the established theatre] has forced me to question my assumptions. But I see my contribution as being one of bringing more people into the theatre. It's different performing there, as you feel

that you act as a bridge between your world and theirs. "I realized and became aware of many things when I went to Durban. Having been brought up in Cape Town, I was not imbued with racial prejudice, but I had a hatred of the system. In Natal, I was much more aware of differences and stumbled across the theatre as a way to give vent to my anger, having been involved in volatile political theatre. But I realized I was reaching people who agreed with me, and the audiences were using theatre to vent their own emotions. Playing to people who agreed with me from the moment they walked into the theatre, a pre-selected and converted group, was fine, but I didn't see any progression in that." Audiences in established theatre in this country have long been denied access to what the alternative theatre has to offer and naturally the question arises, how can the theatre remain viable and alive and be reflective of what South Africa can offer?

"Sharing. One word. There's a wealth of knowledge and experience in the established theatre and at the same time a wealth of sentiment and feeling and a diverse experience on the 'informal' side. It's obvious. Take for example a lighting engineer, perhaps trained in France or somewhere and working in the established theatre. His skills could be available to the alternative theatre as well. "I believe, that with the theatres, performers and writers from all over, - within and without the established theatre - we can share our skills and experience and come up with a theatre that is more South African than ever before. I'm not saying we'll have it, but we will get closer to that goal. We now have the chance to do that." The heart and the pulse of theatre and culture in South Africa more often than not

reside outside the confines of the established theatre, says Govender. "Ultimately, it is a question of sharing the criteria - and it is this that is going to bring about a truly South African culture. You can't exclude, given our history, that which is European in origin. But that which is European in origin must be reshaped, remoulded and adjusted to cater for the people. It must not be abandoned because there are skills and disciplines to be learnt." The unique challenge which South African actors face is that in order to survive as artists they have to be aware of the social context in which they exercise their profession. As society is in transition so too the theatre must have a response to the challenge that the society itself poses. "The difficulty lies in the fact that people are already converted, one way or the other. This makes the battle all the more difficult in terms of sharing new ideas. You can't change the ideological base of people by merely unbanning the ANC - but through theatre you can show what kind of lives people live in this country. "I love working with children for example, to tackle the dehumanisation that has taken place in this country. It becomes a question of instilling self-respect and a respect for one's environment. One obviously has to deal with political issues, but the base must be human and that humanity is a binding force. "If you approach people on a purely ideological level, you eliminate a significant part of your audience because they are 'concluded' in their political views and thinking. There must be a child-like receptivity and human issues will influence new thought. "I believe that *At the Edge* works from a human point of view, yet it expresses an opinion and leaves the audience to decide."

JOHAN BRUWER kyk na die oes van 1990 se tentoonstellings in Johannesburg wat nou op die Vita Art Now tentoonstelling in die Johannesburgse Kunsmuseum vertoon word

'n Jaar van simboliese stellings

DIE belangrikste - en lekkerste - van die Vita Art Now tentoonstelling in die Johannesburgse Kunsmuseum is nie om oor die bekronings te debatteer nie, maar die kans wat jy kry om op die hoogte te kom van wat verlede jaar op die kunstoneel in Johannesburg gebeur het.

Dis 'n unieke kans: moeite word gedoen om 'n min of meer verteenwoordigende keur van die beste werke byeen te bring uit die menigte tentoonstellings wat jaarliks in die Goudstad gehou word. Hoe lyk die stad se kuns in die begin van die jare negentig? Opvallend is die klem op simboliese inhoud: feitlik elke werk op die tentoonstelling gebruik figuratiewe beelde wat metafores of verhalend kommentaar lewer op die onderwerp wat uitgebeeld word. Selfs die dekoratiewe keramiekstukke knipoog as 't ware (*Pair of Yellow Plates with Faces* deur Hylton Nel) of vertel 'n storie (*The Last Supper* deur Bonnie Ntshahintshali).

Tesame met die klem op simboliese inhoud het talle werke 'n sterk emosionele lading. Telkens word die betekenisvolle gevoelswaarde eerder as die suiwer formele skoonheid van visuele taal voorop gestel. In Nicolaas Maritz se diptiek *Central Capital* word die meganiese lineêre stylering en strak komposisionele struktuur byvoorbeeld nie dekoratief aangewend nie, maar sensitief benut om 'n beklemmende stemming van eensaamheid en vervreemding te skep in dié tonele van 'n landskap wat deur nywerhede verkrag is.

Eweneens spreek die byna simmetriese komposisie en reghoekigheid van Peter Schutz se houtbeeld *City Tree* 'n mens

emosioneel eerder as formeel aan. Dit onderstreep die patos van dié lewelose organisme wat as verteenwoordiger van die natuur in sy hokkie staangemaak word.

'n Gespanne tyd van maatskaplike omwenteling vind neerslag in die werke. Hier is soveel individuele gesigspunte soos daar afsonderlike kunstenaars is, maar herhalende temas is vervreemding, verwoesting en geweld. Verskeie kunstenaars en fotografe lewer regstreeks maatskaplike of sosio-politieke kommentaar - onder andere Penelope Siopis, Robert Hodgins, Braam Kruger, Russell Scott, Gillian Cargill, Jenny Gordon, William Kentridge, Nicolaas Maritz, Santu Mofokeng, Andrew Munnik, Sam Nhlengethwa en Jo Ractliffe.

Hoewel die meeste kunstenaars figuratiewe beelde gebruik, bring die klem op emosionele uitdrukking 'n uiteenlopende verskeidenheid van hoogs persoonlike visuele handskrifte mee. In die naakstudies van Braam Kruger (wenner van die tweede kwartaalprys) word die formele skoonheid van vrouefigure wat aan ou meesters se werk ontleen is in 'n informeel ekspressiewe konteks geplaas wat die idealisme van die klassieke naakfiguur anargisties ophef. Humor, satire en ironie kenmerk sy teenstelling van die verheer en die platvloerse, die sakrale en die profane.

Dié teenstelling word kenmerkend opgesom in 'n speelse, maar inhoudelik skerp werk soos *Venus with a Vibrator*, waarin Apollo deur die tegnologie vervang is. Die geïdealiseerde wêreld van Titiaan is verruil vir 'n moderne industriële woesteny op die agtergrond.

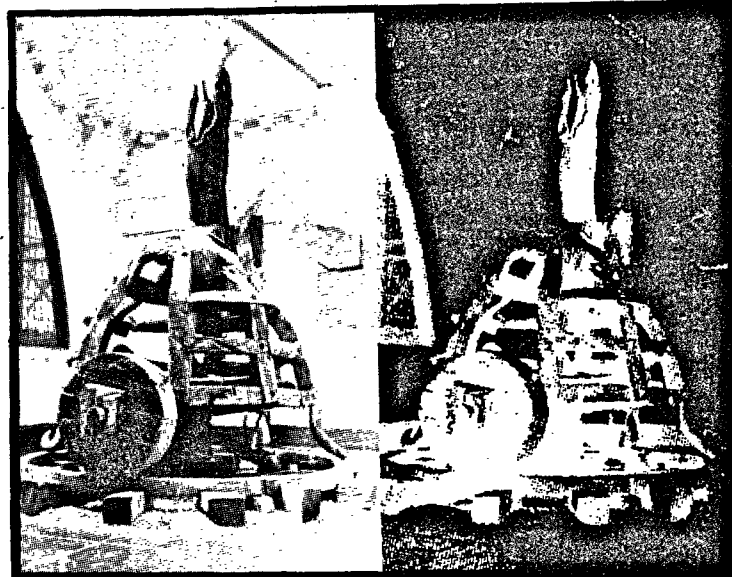
Kruger se lighartige benadering

van die skilderkuns doen in *Barking up the Maya* egter fasiel aan en verval in 'n werk soos *Knee-Deep Nymphs* in oppervlakkige kitsch. Ook Helmut Starcke beweeg na kitsch met sy skildery *Black South Easter*, waarin die oog deur 'n warboel van kolkende beelde oorval word. Die teenstelling van enkele beelde in *Still Life with Tulips and Glowing Embers* bereik 'n meer gekonsentreerde, psigedelliese trek.

Waar Kruger die werk van ou meesters as visuele verwysingsveld gebruik, het die eietydse strokiesverhaal waarskynlik 'n groot invloed op die merieteprys-wenner en medewenner van die derde kwartaalprys Paul Shelley se boeiende reeks olieverskilderye *The Little Melodrama Series*. Die werke word gekenmerk deur die beklemtoning van 'n sterk lineêre perspektief, ongewone gesigshoeke en dramatiese kleurkontraste wat saamwerk om 'n makabere, droomagtige stemming te skep. Die toneel van dié klein melodramas is die sitkamer van 'n woonhuis - hier omgeskep in broeiende, kloustofobiese ruimtes waarin vervreemde figure rondwaal sonder om met mekaar te kommunikeer.

'n Baie suggestiewe versmelting van vorm en inhoud word bereik in twee besliste hoogtepunte op die tentoonstelling - die medewenner van die derde kwartaalprys Russell Scott se treffende beeldhouwerke *Vat jou goed*, wat na die rou werklikheid van trekarbeiders verwys, en *Our Shelter from the Stormy Blast*, wat die era van die militêre bastion teen die "Totale Aanslag" uitbeeld.

Veral meesleurend is *Our Shelter from the Stormy Blast*, wat die grootheid- en vervolgingswaan-

sin en die militêre aggressiwiteit van die apartheid-establishment van die jare sewentig en tagtig kragtig opsom. Dié beeld het 'n argetipiese rykdom van suggesties. 'n Vesting - wat tegelykertyd 'n kasteel, 'n pantservoertuig, 'n helikopter en die roterende montering van 'n kanon oproep, is uit houtbalke, staalboute, klip en koëlvaste glasvensters saamgestel. Binne-in suggereer 'n strykstok en ander musiekinstrumente dat die insittendes musiek kan maak terwyl Rome brand.

Die gebruik van 'n lewende, organiese stof soos hout om dié pantservoerwerk van die dood te bou, dui op die verkragting van die natuur, 'n tema wat herhaaldelik opduik op die tentoonstelling - onder meer in Jo Ractliffe se angswekkende reeks grafiese werke, *Nadir*, waarin fotografiese beelde gebruik word om die omskepping van die natuur in 'n rommelhoop uit te beeld.

'n Treffende foto wat hierby aansluit, is Sam Mofokeng se meesterstuk *Winter, Tembisa*. 'n Reusagtige doos Omo op 'n reklamepaal oorheers die leë, lewelose veld waarin die mensfiguur op die voorgrond tot 'n onbenullige nigtigheid gereduseer word. Boeiende fotografie is ook gelewer deur Gillian Cargill, wat die informele oomblikke op formele troues vasgevang het en daardeur

heelwat van die Suid-Afrikaanse samelewing sê. Teenoor die gevoel van die "egte oomblik" wat 'n mens hier kry, lyk die sosiale kommentaar in Jenny Gordon se foto's soos *I Love Jeppe*, *Jeppe* en Mofokeng se *Mr Raflaga Matau with his Trophies from the War* effens bedag.

Ook effens intellektueel bedag is William Kentridge se twee werke wat hier vertoon word, *Casspirs Full of Love* en *Comrade Mauser*. 'n Werk wat 'n mens daarenteen sterk sintuiglik betrek - dit laat jou as 't ware met jou ore kyk en met jou oë hoor - is Samson Mudzunga se houtbeeld/trom *Woman Double Drum*. Die geronde volumes van die trom en die gaping in die vrou se maag waar die klank uitkom, wek kragtige en suggestiewe seksuele konnotasies.

Ander Vitaprys-wenners op die tentoonstelling is die wenner van die eerste kwartaalprys Robert Hodgins, wat onder meer satiriese karikature van sluipmoordenaars vertoon; die merieteprys-wenner Penelope Siopis, wie se skilderye vol historiese kommentaar effens kru oordadig aandoen; en die wenner van die vierde kwartaalprys en die jaarprys Karel Nel, wie se "mistieke" werke aan suggestiewe inboet weens 'n oormatige klem op die dekoratiewe.

Die diere sê hul sê

GATHERING OF THE BEASTS

Deur: Nicholas Ellenbogen
Met: Michael Atkinson, Graham Clarke, Kurt Egelhof, Esmael Teixeira e.a.
Markteater.

LAITTIA POPLI

DIE diere in die bos se weergawe van die skepping klink so: Toe al die welige maanhare, pronkerige sterte en sierlike horings op was, het God die mens uit die oorskiet geskep. En God het na die mens gekyk en uit jammerte vir hom die karaktertrek geslepenheid gegee. Die toneelstuk *Gathering of the Beasts* beeld die verwoestende gevolge uit wat die mens se geslepenheid vir die diere inhou.

Die wilde hond (*Lycan pictus*) is besig om uit te sterf, daarom voer die diere sulke ernstige samesprekings in die bos. Hier beraam hulle allerhande planne om die hond van uitwissing te red. Hul planne (wat natuurlik romantis van aard is) word

egter wreed gefnuik.

Dit is 'n musikale drama dié wat met jou gewete en hart praat. Soms maak dit jou week van hartseer en soms skater jy diep uit jou maag uit. Deurentyd is mens egter bewus van die werklikheid en die gevolge van gewetenloosheid. Die gebruik van Neill Solomon se tradisionele, instrumentale musiek was 'n kolskoot en skep 'n gevoelvolle stemming.

Graham Clarke is gewis 'n meester van die bewegingskuns. Sy hoofvertolking is 'n elegante swartwitpens, maar hy glip gemaklik in die rol van 'n platvloerse huisbrak sonder maniere. Michael Atkinson is die verteller en die sameroeper van die diere. Sy vertolkings is empaties en slaag daarin om die gehoor te betrek by die diere se lot. As 'n grootvoet was hy baie oortuigend, 'n regte streng, beterweterige oupa. Sy uitbeelding ná hy swaar verwond is, was 'n bietjie uitgereken en neig na die melodrama. Esmael Teixeira is 'n ougat erdvark met 'n komiese blik op die wêreld. Sy bewegings is noukeurig en pure erdvark. Lara Bye was tegelyk 'n baie onvullige teef en 'n wyse horingbekvoël. Die blouvalk, Kurt Egelhof, se bewegings was glad en swiepend. Die koning van die oerwoud, Seputla Sebagodi, was soms bietjie stokkerig, maar

hy is treffend as die stormagtige leeu. Natalia Rocha se vertolking van die wyse ou uil wat net die ene oë is, was pragtig.

Ellis Pearson was verantwoordelik vir die treffende, abstrakte ontwerp. Die diere is nie as oulike feëverhaal-diertjies uitgebeeld nie. Hy het eerder gekonsentreer op 'n bepaalde, kenmerkende liggaamsdeel soos 'n slurp of horings. Daar-mee saam is die diere se bewegings en maniertjies baie natuurlik weergegee. Die hele geselskap het twee weke onder die regisseur Nicholas Ellenbogen se leiding in 'n wildpark naby Sodwana deurgebring om die diere te bestudeer. Die leeu het tegelyk die voorkoms van 'n leeu en 'n Afrika-masker. Die dolfin en gekwesde diere is bloot met blou en rooi repe satyn aangedui. Die visuele impak teen die eenvoudige dekor was nogal merkwaardig.

Daar's wel iets wat aan my torring. Die dialoog was deurgaans Engels, maar wanneer die ongemanierde, verwerende huisbrak op die toneel kom, praat hy Afrikaans. Myns insiens skep dit 'n karikatuur.

Origens is dit 'n merkwaardige toneelstuk wat soms baie hard en reguit met die gehoor praat - maar die humor is nooit veragter nie.

NU METRO THEATRES
NOW SHOWING: 17-23 MAY
BOOK AT COMPUTICKET

NU METRO 1-6 HYDE PARK 447-3091	NU METRO 1-6 BEDFORDVIEW 616-6828
THE SILENCE OF THE LAMBS Jodie Foster, Anthony Hopkins (2-18) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	PACIFIC HEIGHTS Michael Keaton, Melanie Griffith (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
COUPE DE VILLE Patrick Dempsey, Alan Arkin (2-14) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	COUPE DE VILLE Patrick Dempsey, Alan Arkin (2-14) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SIBLING RIVALRY Kirstie Alley, Carrie Fisher (2-14) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	KINDERGARTEN COP Arnold Schwarzenegger (PG 2-8) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
WHITE PALACE James Spader, Susan Sarandon (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	HENRY AND JUNE Fred Ward, Uma Thurman (2-21) DAILY: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30
PACIFIC HEIGHTS Michael Keaton, Melanie Griffith (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	WHITE PALACE James Spader, Susan Sarandon (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THE BONFIRE OF THE VANITIES Bruce Willis, Melanie Griffith (2-18) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	FLIGHT OF THE INTRUDER Danny Glover, Brad Johnson (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NU METRO CITY 1-8 (Formerly Sier City) Cnr. CLAIM/PLEIN ST. 337-3033/23/5871 Parking at Jack Mincer	NU METRO 1-7 HILLBROW 725-1095
FLIGHT OF THE INTRUDER Danny Glover, Brad Johnson (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	COUPE DE VILLE Patrick Dempsey, Alan Arkin (2-14) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
WHITE PALACE James Spader, Susan Sarandon (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	WHITE PALACE James Spader, Susan Sarandon (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
PACIFIC HEIGHTS Michael Keaton, Melanie Griffith (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	PACIFIC HEIGHTS Michael Keaton, Melanie Griffith (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
KINDERGARTEN COP Arnold Schwarzenegger (PG 2-8) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	KINDERGARTEN COP Arnold Schwarzenegger (PG 2-8) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
Q & A Nick Nolte, Timothy Hutton (2-19) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	THE WITCHES DAILY: 9.45, 12.15, 2.30 (PG 2-6)
THE BONFIRE OF THE VANITIES Bruce Willis, Melanie Griffith (2-18) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	DARK ANGEL DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 (2-16)
DARK ANGEL Dolph Lundgren, Brian Benben (2-16) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	NU METRO RANDBURG 787-0340
GOODFELLAS Robert De Niro, Ray Liotta (2-19) DAILY: 9.30, 12.15, 3.00, 6.00, 9.00	THE RUSSIA HOUSE Sean Connery, Michelle Pfeiffer (2-16) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
NU METRO 1-2 BALFOUR PARK 887-8548	ARTS NORWOOD 483-1680
CLASS ACTION Gene Hackman (2-10 PG) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	THE YEAR OF THE JELLYFISH MON-THURS: 12.30, 2.30, 6.00, 8.00 (2-11) FRI-SAT: 12.00, 2.00, 4.00, 6.00, 8.00, 10.00
WHITE PALACE James Spader, Susan Sarandon (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	NU WORLD CENTRE 1-8 494-3001 (Formerly Shareworld) Baragwanath Road ALL ADMISSIONS R4,00
NU METRO 1-2 ALBERTON 907-2362	FLIGHT OF THE INTRUDER Danny Glover, Brad Johnson (2-12) DAILY: 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
Q & A Nick Nolte, Timothy Hutton (2-19) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	KINDERGARTEN COP Arnold Schwarzenegger (PG 2-8)
PACIFIC HEIGHTS Michael Keaton, Melanie Griffith (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	PACIFIC HEIGHTS Michael Keaton, Melanie Griffith (2-12)
LEBA KLERKSDORP (018) 24564	THE WITCHES Anjelica Huston, Mai Zetterling (PG 2-6)
WHITE HUNTER BLACK HEART Clint Eastwood, Marissa Berenson (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	THE ROOKIE Clint Eastwood, Charlie Sheen (2-18)
FLIGHT OF THE INTRUDER Danny Glover, Brad Johnson (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	LAST EXIT TO BROOKLYN Stephen Lang, Jennifer Jason Leigh (2-19)
VAAL VEREENIGING (016) 21-1339	KICKBOXER Jean-Claude Van Damme (2-14)
PACIFIC HEIGHTS Michael Keaton, Melanie Griffith (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	A.W.O.L. Jean-Claude Van Damme (2-16)
Q & A Nick Nolte, Timothy Hutton (2-19) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	MEGACITY NU METRO MMABATHO (0140) 2-3553
MIDRAND CONSTANTIA (011) 805-4266	THE BONFIRE OF THE VANITIES Bruce Willis, Melanie Griffith (2-18)
PACIFIC HEIGHTS Michael Keaton, Melanie Griffith (2-12) MON-FRI: 7.00, 9.00 SAT: 5.00, 7.00, 9.00	CRY FREEDOM Denzel Washington, Kevin Kline (2-19)
JOHN LENNON - IMAGINE MON-FRI: 7.00, 9.00 SAT: 5.00, 7.00, 9.00	THE WITCHES Anjelica Huston, Mai Zetterling (PG 2-6)
GINE MMABATHO SUN HOTEL (0140) 2-1144 EXT. 2830	DARK ANGEL Dolph Lundgren, Brian Benben (2-16)
AIR AMERICA Action (2-14)	

OM 'N ADVERTENSIE IN HIERDIE KOLOMME TE PLAAS, BEL VIR PEPPY OF CATHY (011) 836-2151, FAKS (011) 838-5901, OF SKRYF AAN KLEINADVERTENSIES, POSBUS 177, NEWTOWN 2113. DIE SPERTYD VIR KLEINADVERTENSIES IS 5 NM OP DIE DINSDAG VOOR PUBLIKASIE.

TARIEF: R15 VIR 25 WOORDE OF 'N GEDEELTE DAARVAN

NU METRO THEATRES PRETORIA
NOW SHOWING 17-23 May
BOOK AT COMPUTICKET
NU METRO OSCAR
 Jeppe Street, Sunnyside 341-7682

Flight of the Intruder
 High Flying Action (2-12)
 Danny Glover, Brad Johnson
 DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

White Palace
 A Sexy Comedy Drama (2-18)
 James Spader, Susan Sarandon
 DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO VILLAGE 1-2
 Sunnyside 44-6096

KINDERGARTEN COP
 Comedy (2-8 PG)
 Arnold Schwarzenegger
 DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Eric The Viking
 Comedy (A)
 John Cleese, Tim Robbins
 DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO 1-7
 Menlyn Park 47-4568

the doors
 Musical Drama (2-19)
 In Dolby Stereo Sound
 Val Kilmer, Meg Ryan
 DAILY: 10.00, 2.15, 5.30, 8.30

Sibling Rivalry
 Comedy (2-14)
 Kirstie Alley, Carrie Fisher
 DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Green Card
 Award-Winning Romantic Comedy (A)
 Gerard Depardieu, Andie MacDowell
 DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Mermaids
 Comedy Drama (2-14)
 Cher, Winona Ryder
 DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Henry and June
 Adult Sex Drama (2-21)
 Fred Ward, Uma Thurman
 DAILY: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30

Flight of the Intruder
 Danny Glover, Brad Johnson (2-12)
 DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

White Palace
 James Spader, Susan Sarandon (2-18)
 DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

The Silence of the Lambs
 Suspense Thriller (2-18)
 Jodie Foster, Anthony Hopkins
 DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

MIDRAND CONSTANTIA (011) 805-4266

PACIFIC HEIGHTS
 A Suspense Thriller (2-12)
 Michael Keaton, Melanie Griffith
 MON-FRI: 7.00, 9.00 SAT: 5.00, 7.00, 9.00

John Lennon - Imagine
 Musical Drama (2-12)
 MON-FRI: 7.00, 9.00 SAT: 5.00, 7.00, 9.00

NU METRO NELSPRUIT 1-3
 The Promenade (01311) 25767

The Rookie
 Action (2-18)
 Clint Eastwood, Charlie Sheen
 DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

Treasure Island
 A Classic Adventure (A)
 Charlton Heston, Christian Bale
 DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

THE RUSSIA HOUSE
 A Romantic Spy Thriller (2-16)
 Sean Connery, Michelle Pfeiffer
 DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

ONAFHANKLIKE ROLPRENTEATERS
JOHANNESBURG

MINI CINE - PRETORIASTRAAT 49, HILLBROW. (011) 642-8915:
 VANDAG TOT SONDAG: A CLOCKWORK ORANGE
 MAANDAG: SALVADOR
 DINSDAG EN WOENSDAG: WHEN THE WIND BLOWS
 DONDERDAG EN VRYDAG: THE CANTERBURY TALES
 VERTONINGS OM 3NM, 6NM EN 9NM.
 SEVEN ARTS: GRANTLAAN, NORWOOD. (011) 483-1680: THE YEAR OF THE JELLYFISH
 VERTONINGS OM 12NM, 2NM, 6NM EN 8NM. VRYDAE EN SATERDAE OM 12NM, 2NM, 4NM, 6NM, 8NM EN 10NM.
 CINE CORLETT: BRAMLEY, (011) 786-0324.
 CINE 1: RUSSIESE BALLETSEISOEN
 CINE 2: KORSZAK
 MAANDAG TOT VRYDAE: 8NM
 SATERDAE: 2.30NM, 6NM EN 9NM.
KAAPSTAD.

LABIA - ORANJESTRAAT 68. (021) 945-927
 'N KEUR VAN ROLPRENTE - ONDER MEER LAST EXIT TO BROOKLYN, GOODFELLAS, VENETIAN WOMAN EN HEART OF THE STAG. BEL GERUS, HULLE IS VRIENDELIKE MENSE.

NU METRO THEATRES
NOW SHOWING: 17-23 MAY
BOOK AT COMPUTICKET
 (EXCEPT MITCHELL'S PLAIN)

NU METRO CLAREMONT 1-6 THE ATRIUM 683-1123	NU METRO STUTTAFORDS 1-3 TOWN SQUARE 26-1818
WHITE PALACE James Spader, Susan Sarandon (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	WHITE PALACE James Spader, Susan Sarandon (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
FLIGHT OF THE INTRUDER Danny Glover, Brad Johnson (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	WAITING FOR THE LIGHT Shirley Maclaine, Teri Garr (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
KINDERGARTEN COP Arnold Schwarzenegger (PG 2-8) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	FLIGHT OF THE INTRUDER Danny Glover, Brad Johnson (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THE BONFIRE OF THE VANITIES Bruce Willis, Melanie Griffith (2-18) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	NU METRO FISH HOEK 1-3 TOWN SQUARE 82-2404
WAITING FOR THE LIGHT Shirley Maclaine, Teri Garr (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	FLIGHT OF THE INTRUDER Danny Glover, Brad Johnson (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THE WITCHES DAILY: 9.45, 12.15, 2.30 (PG 2-6)	WAITING FOR THE LIGHT Shirley Maclaine, Teri Garr (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THE RUSSIA HOUSE DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	WHITE PALACE James Spader, Susan Sarandon (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NU METRO SEA POINT 1-4 MAIN ROAD 434-7951	NU METRO BRACKENFELL 1-3 CHECKERS CENTRE 981-8100
THE DOORS Val Kilmer, Meg Ryan (2-19) DAILY: 10.00, 2.15, 5.30, 8.30	WAITING FOR THE LIGHT Shirley Maclaine, Teri Garr (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
MERMAIDS Cher, Winona Ryder (2-14) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	WHITE PALACE James Spader, Susan Sarandon (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SIBLING RIVALRY Kirstie Alley, Carrie Fisher (2-14) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	KINDERGARTEN COP Arnold Schwarzenegger (PG 2-8) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
WHITE PALACE James Spader, Susan Sarandon (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	FLIGHT OF THE INTRUDER Danny Glover, Brad Johnson (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NU METRO OSCAR ADDERLEY STREET 45-2585	STARNET 1-7 NT CITY GOODWOOD 595-1820
GREEN CARD Gerard Depardieu, Andie MacDowell (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	WHITE PALACE James Spader, Susan Sarandon (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NU METRO RONDEBOSCH MAIN ROAD 685-4569	WAITING FOR THE LIGHT Shirley Maclaine, Teri Garr (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
REPENTANCE Winner Cannes Special Jury Prize (A) DAILY: 10.00, 2.00, 6.00, 9.00	SIBLING RIVALRY Kirstie Alley, Carrie Fisher (2-14) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NU METRO 1-2 MITCHELL'S PLAIN 32-2040	KINDERGARTEN COP Arnold Schwarzenegger (PG 2-8) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SEA OF LOVE Al Pacino, Ellen Barkin (2-18) PLUS	HENRY AND JUNE Fred Ward, Uma Thurman (2-21) DAILY: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30
FLIGHT OF THE INTRUDER Danny Glover, Brad Johnson (2-12) MON-FRI: 9.30, 2.00, 7.30 SAT: 11.00, 3.30, 8.00	FLIGHT OF THE INTRUDER Danny Glover, Brad Johnson (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THE HIDDEN Lyle McClellan (2-14) PLUS	CLASS ACTION Gene Hackman (2-10 PG) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THE DOORS Val Kilmer, Meg Ryan (2-19) MON-FRI: 9.30, 2.00, 7.30 SAT: 11.00, 3.30, 8.00	

DIENSTE

LEARN TO EARN
 Beauty Massage & Herbal Courses. Diploma available. Phone Carrie - Tel: (011) 728-7435

CITY COLLEGE
 7th Floor Charleston House, 161 Commissioner Street (between Delters and Von Wielligh Street.) Johannesburg 2001
 * Computer courses
 * Secretarial courses
 * English
 * Enrolments accepted throughout the year
 * Accommodation available
 * Free job placement advice given
ENROL NOW
 TEL: (011) 29-4116/7
 The future is yours through education

DRESSMAKING & DESIGN
 BE QUALIFIED TO START YOUR OWN BUSINESS
 ENQUIRIES
 CITY DRESSMAKING & DESIGN SCHOOL
 7th Floor Charleston House
 161 Commissioner Street (between Von Wielligh and Delters Street) Johannesburg 2001.
 Tel (011) 29-4116/7

TIK-EN VERTAALWERK
 Bel Louise by (012) 46-6577

DIENSPILG ADVIESDIENS
 Vir gratis en onafhanklike advies op enige navrae oor diensplig, skakel:
 Durban - (031) 301-5663
 Richard (w)
 Pietermaritzburg - (0331) 944079 Mark (h)
 Kaapstad - (021) 689-1194 (5:30nm tot 7:30nm)
 Grahamstad - (0461) 26067 Rudi (h) of gaan na die Metodistekerk, Pritchardstraat 79 op Dinsdae vanaf 4:30nm tot 7:00nm

POWA (People Opposing Women Abuse) is 'n ondersteuning- en inligtingsdiens vir mishandelde en verkrachte vroue. Ons bied ook werkwinkels en opleidingsprogramme aan oor geweld teen vroue. Vir verdere inligting skakel (011) 642-4345

VISUAL ART COURSES
 Learning to see. Eye training to look at shape, form, colour, dimension translated into drawing, painting, sculpture and crafts. Classes available day and evenings for children and adults. Phone Maggie van Wezel at 614-7297 after 5pm

GEBEURE

"TAPS" - LIVE AT THE 40 WATT CLUB
 Friday 17 May. Rap, Pop, and R & B.

Africa's first Cyberpunk club, the 40 Watt Club (cor Twisk & De Villiers), open every Wed, Fri, Sat night. Doors open at approximately 10pm. PS: The club is also available on Sun, Mon, Tues for New Music bands who need a venue for jamming - contact Simon for details.

USIS - "How about that Jazz"
 The U.S. Information Service is presenting a variety of music videos as part of a "Jazz Festival" for the month of May. Screenings take place on Wednesdays at 13:00 in the USIS auditorium on the 3rd floor of the African Life Building, 111 Commissioner Street, Johannesburg. Information: 29-3451.
 May 22: Some call it Jazz - Ernie Watte Quartet - hot jazz fusion as well as great jazz standards.

MARK
 Omtrent 120 km van Johannesburg, +/- 200 hektaar, goeie weiding en saaigrond. Vier-slaapkamer-huis, nuwe groot buitegebou, boorgat en twee damme na aan die Vaalrivier geleë. Eienaar emigreer, enige aanbod oorweeg. Skakel mnr EG Dodgen by 908-3704.

PHAMBILI BOOKS:
 Huge selection of Academic Titles
 22 Plein Street
 Tel: (011) 29-4944
WANTED: Second-hand, Left Wing Books in good condition. Phambili is buying.
 Open:
 Mon-Fri 9:00-17:30
 Saturday 9:00-13:00
 Sundays 13:00-17:00

STET STET STET
 As dit rym, is dit 'n gedig
 Die jongste Stet (6:4) het 'n rukkie gelede verskyn.
 Stuur 'n tjek of posorder van R6 aan: Stet, Posbus 39400, Bramley 2081

Kashgar
 Handgeweefde churries (gestrepte katoensakke) en silwer juweliersware van Nepal, Indië en Thailand te koop.
 Winkel 68, The Firs, Rosebank.
 Tel: (011) 880-3566

KINE ENTERTAINMENT CENTRE 331-3841/2/3

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)
 DIE KONTROVERSIELE LEWE VAN MUSIEK LEGENDE JIM MORRISON. 'N OLIVER STONE FILM!

Maan-Doe: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
 Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

CLASS ACTION (VV2-10)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

SIBLING RIVALRY (2-14)
 SPARKLING COMEDY

THE BEST OF THE MARTIAL ARTS FILMS (A)
 THE GREATEST MARTIAL ARTS ACTION EVER FILMED!

MISERY (2-16)
 SUPER PRET-BELAÏDE AKSIE KOMEDIE

WHITE PALACE (2-18)
 ROMANTIESE DRAMA

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)
 TERRORIFYING THRILLER

KINDERGARTEN COP (VV2-8)
 PLUS DUDLEY MOORE EN DARRYL HANNAH!

SLEEPING WITH THE ENEMY (2-18)
 A SENSUAL, SIZZLING, PSYCHO DRAMA, THRILLER

VOLGENDE AANBIEDING 24 Mei - STATE OF GRACE (2-18)
 24 Mei - NUNS ON THE RUN (A)

ONDERDAK PARKERING BESKIKBAAR BY VOORSTE INANG NA KINE CENTRE NA 11 MAAN-VRY, SAT. HELE DAG

CINE CARLTON 1-5 331-2332

Maan-Doe: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
 Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

JACOB'S LADDER (2-18)
 'N SKOKKENDE RILLER MET TIM ROBBINS! VAN DIE REGISSEUR VAN 'FATAL ATTRACTION'

GREEN CARD (A)
 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET OSCAR WENNER KATHY BATES EN JAMES CAAN!

HENRY & JUNE (2-21)
 'N MOET GETOON WORD BY HIERDIE TEATER

BONFIRE OF THE VANITIES (2-18)
 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET OSCAR WENNER VAN 7 OSCAR TOEKENNINGS!

DANCES WITH WOLVES (2-12)
 WINNER 7 OSCAR TOEKENNINGS!

VOLGENDE AANBIEDING 24 Mei - WILT (2-18)

ONDERDAK PARKERING BESKIKBAAR

KINE HILLBROW 1-3 725-3134/725-2061

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)
 DIE KONTROVERSIELE LEWE VAN MUSIEK LEGENDE JIM MORRISON. 'N OLIVER STONE FILM!

Maan-Doe: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
 Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

JACOB'S LADDER (2-18)
 'N SKOKKENDE RILLER MET TIM ROBBINS!

THE HOT SPOT (2-19)
 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET OSCAR WENNER VAN 7 OSCAR TOEKENNINGS!

HENRY & JUNE (2-21)
 'N MOET GETOON WORD BY HIERDIE TEATER

VOLGENDE AANBIEDING 24 Mei - STATE OF GRACE (2-18)

SUID

SOUTHGATE MALL 1-7 942-2036/7

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)
 DIE KONTROVERSIELE LEWE VAN MUSIEK LEGENDE JIM MORRISON. 'N OLIVER STONE FILM!

Maan-Doe: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
 Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

JACOB'S LADDER (2-18)
 'N SKOKKENDE RILLER MET TIM ROBBINS!

CLASS ACTION (VV2-10)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

SIBLING RIVALRY (2-14)
 SPARKLING COMEDY

BIG TROUBLE IN LITTLE CHINA (A)
 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET OSCAR WENNER VAN 7 OSCAR TOEKENNINGS!

KINDERGARTEN COP (VV2-8)
 PLUS DUDLEY MOORE EN DARRYL HANNAH!

SLEEPING WITH THE ENEMY (2-18)
 A SENSUAL, SIZZLING, PSYCHO DRAMA, THRILLER

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)
 TERRORIFYING THRILLER

VOLGENDE AANBIEDING 24 Mei - STATE OF GRACE (2-18)
 24 Mei - NUNS ON THE RUN (A)

WITWATERSRAND INRYE 17 MEI - 23 MEI

GOLDEN WALK 1-4 GERMISTON 825-8326

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)
 DIE KONTROVERSIELE LEWE VAN MUSIEK LEGENDE JIM MORRISON. 'N OLIVER STONE FILM!

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

JACOB'S LADDER (2-18)
 'N SKOKKENDE RILLER MET TIM ROBBINS!

THE BEST OF THE MARTIAL ARTS FILMS (A)
 THE GREATEST MARTIAL ARTS ACTION EVER FILMED!

CLASS ACTION (VV2-10)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

SIBLING RIVALRY (2-14)
 SPARKLING COMEDY

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)
 TERRORIFYING THRILLER

KINDERGARTEN COP (VV2-8)
 PLUS DUDLEY MOORE EN DARRYL HANNAH!

SIBLING RIVALRY (2-14)
 SPARKLING COMEDY

VOLGENDE AANBIEDING 24 Mei - STATE OF GRACE (2-18)

EASTGATE 1-6 622-3617/8

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)
 DIE KONTROVERSIELE LEWE VAN MUSIEK LEGENDE JIM MORRISON. 'N OLIVER STONE FILM!

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

JACOB'S LADDER (2-18)
 'N SKOKKENDE RILLER MET TIM ROBBINS!

CLASS ACTION (VV2-10)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

THEHOT SPOT (2-19)
 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET OSCAR WENNER VAN 7 OSCAR TOEKENNINGS!

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)
 TERRORIFYING THRILLER

DUCKTALES - THE MOVIE (A)
 FULL LENGTH ANIMATED PLEASURE FOR ALL!

SIBLING RIVALRY (2-14)
 SPARKLING COMEDY

GREEN CARD (A)
 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET OSCAR WENNER KATHY BATES EN JAMES CAAN!

MISERY (2-16)
 SUPER PRET-BELAÏDE AKSIE KOMEDIE

VOLGENDE AANBIEDING 24 Mei - NUNS ON THE RUN (A)

KINE FLORA 1 & 2 472-1658

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)
 DIE KONTROVERSIELE LEWE VAN MUSIEK LEGENDE JIM MORRISON. 'N OLIVER STONE FILM!

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

JACOB'S LADDER (2-18)
 'N SKOKKENDE RILLER MET TIM ROBBINS!

CLASS ACTION (VV2-10)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

DANCES WITH WOLVES (2-12)
 WINNER 7 OSCAR TOEKENNINGS!

HENRY & JUNE (2-21)
 'N MOET GETOON WORD BY HIERDIE TEATER

VOLGENDE AANBIEDING 31 Mei - ROBIN HOOD (??)

CINE HIGHGATE 1-5 474-2013

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)
 DIE KONTROVERSIELE LEWE VAN MUSIEK LEGENDE JIM MORRISON. 'N OLIVER STONE FILM!

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

JACOB'S LADDER (2-18)
 'N SKOKKENDE RILLER MET TIM ROBBINS!

CLASS ACTION (VV2-10)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

DANCES WITH WOLVES (2-12)
 WINNER 7 OSCAR TOEKENNINGS!

HENRY & JUNE (2-21)
 'N MOET GETOON WORD BY HIERDIE TEATER

VOLGENDE AANBIEDING 31 Mei - ROBIN HOOD (??)

SUNNYPARK 1-3 44-4069

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

GREEN CARD (A)
 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET OSCAR WENNER KATHY BATES EN JAMES CAAN!

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

CLASS ACTION (VV2-10)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

VOLGENDE AANBIEDING 24 Mei - NUNS ON THE RUN (A)

VERWOERBURG 663-2034

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)
 DIE KONTROVERSIELE LEWE VAN MUSIEK LEGENDE JIM MORRISON. 'N OLIVER STONE FILM!

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

JACOB'S LADDER (2-18)
 'N SKOKKENDE RILLER MET TIM ROBBINS!

CLASS ACTION (VV2-10)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

SIBLING RIVALRY (2-14)
 SPARKLING COMEDY

DANCES WITH WOLVES (2-12)
 WINNER 7 OSCAR TOEKENNINGS!

KINDERGARTEN COP (A)
 PLUS DUDLEY MOORE EN DARRYL HANNAH!

VOLGENDE AANBIEDING 31 Mei - ROBIN HOOD (??)

ICE-RINK 44-5253

PUBLIEKE SKAATS
 Maan-Sat: 10 vm, 2 nm, 7 nm

Sun City Teaters
 014651-21174

WORD TANS VERTOON:
 OOP 7 DAE PER WEEK

CINE 3

I WANT TO BE BAD (Volwasse)
SENATOR'S DAUGHTER (Volwasse)
L'AMOUR (Volwasse)

PRETORIA INRYE

LYNNWOOD 67-1633

KEVIN COSTNER SE TREFFER DRAMA WAT S.A. STORMLOOP!

DANCES WITH WOLVES (2-12)
 WINNER 7 OSCAR TOEKENNINGS!

SWARTKOPS 374-4902

DIE KONTROVERSIELE LEWE VAN MUSIEK LEGENDE JIM MORRISON. 'N OLIVER STONE FILM!

THE DOORS (2-19)

WONDERBOOM 57-1108

JODIE FOSTER EN ANTHONY HOPKINS IN DIE SKOKKENDE RILLER!

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)
 TERRORIFYING THRILLER

MARKED FOR DEATH (2-18)

UITSPAN 7-2515

MELANIE GRIFFITH, MICHAEL KEATON EN MATTHEW MODINE IN DIE RILLER!

PACIFIC HEIGHTS (2-12)
SEX, LIES AND VIDEOTAPE (2-18)

JAKARANDA 54-9115 9

ARNOLD SCHWARZENEGGER IN DIE LAAGWENDE AKSIE KOMEDIE!

KINDERGARTEN COP (VV2-8)
 PLUS DUDLEY MOORE EN DARRYL HANNAH!

PROBLEM CHILD (A)
FLIGHT OF THE INTRUDER/GHOST (A)

WITBANK 01351-81064

SUPER PRET-BELAÏDE AKSIE KOMEDIE

WEEKEND AT BERNIE'S (2-14)
HOME ALONE (A)

RUSTENBURG 01421-29358

SEAN CONNERY EN MICHELLE PFEIFFER IN DIE SPANNINGVOLLE DRAMA!

THE RUSSIA HOUSE (2-18)
GHOST (2-14)

STERLAND 1-13 341-7568/9

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)
 DIE KONTROVERSIELE LEWE VAN MUSIEK LEGENDE JIM MORRISON. 'N OLIVER STONE FILM!

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

JACOB'S LADDER (2-18)
 'N SKOKKENDE RILLER MET TIM ROBBINS!

CLASS ACTION (VV2-10)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

SIBLING RIVALRY (2-14)
 SPARKLING COMEDY

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)
 TERRORIFYING THRILLER

KINDERGARTEN COP (VV2-8)
 PLUS DUDLEY MOORE EN DARRYL HANNAH!

MISERY (2-16)
 SUPER PRET-BELAÏDE AKSIE KOMEDIE

VOLGENDE AANBIEDING 24 Mei - NUNS ON THE RUN (A)

VOLGENDE AANBIEDING 24 Mei - STATE OF GRACE (2-18)

KINE FLORA 1 & 2 472-1658

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)
 DIE KONTROVERSIELE LEWE VAN MUSIEK LEGENDE JIM MORRISON. 'N OLIVER STONE FILM!

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

JACOB'S LADDER (2-18)
 'N SKOKKENDE RILLER MET TIM ROBBINS!

CLASS ACTION (VV2-10)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

DANCES WITH WOLVES (2-12)
 WINNER 7 OSCAR TOEKENNINGS!

HENRY & JUNE (2-21)
 'N MOET GETOON WORD BY HIERDIE TEATER

VOLGENDE AANBIEDING 31 Mei - ROBIN HOOD (??)

CINE HIGHGATE 1-5 474-2013

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)
 DIE KONTROVERSIELE LEWE VAN MUSIEK LEGENDE JIM MORRISON. 'N OLIVER STONE FILM!

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

JACOB'S LADDER (2-18)
 'N SKOKKENDE RILLER MET TIM ROBBINS!

CLASS ACTION (VV2-10)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

DANCES WITH WOLVES (2-12)
 WINNER 7 OSCAR TOEKENNINGS!

HENRY & JUNE (2-21)
 'N MOET GETOON WORD BY HIERDIE TEATER

VOLGENDE AANBIEDING 31 Mei - ROBIN HOOD (??)

SUNNYPARK 1-3 44-4069

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

GREEN CARD (A)
 'N SPANNINGVOLLE RILLER MET OSCAR WENNER KATHY BATES EN JAMES CAAN!

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

CLASS ACTION (VV2-10)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

VOLGENDE AANBIEDING 24 Mei - NUNS ON THE RUN (A)

VERWOERBURG 663-2034

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)
 DIE KONTROVERSIELE LEWE VAN MUSIEK LEGENDE JIM MORRISON. 'N OLIVER STONE FILM!

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

JACOB'S LADDER (2-18)
 'N SKOKKENDE RILLER MET TIM ROBBINS!

CLASS ACTION (VV2-10)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

SIBLING RIVALRY (2-14)
 SPARKLING COMEDY

DANCES WITH WOLVES (2-12)
 WINNER 7 OSCAR TOEKENNINGS!

KINDERGARTEN COP (A)
 PLUS DUDLEY MOORE EN DARRYL HANNAH!

VOLGENDE AANBIEDING 31 Mei - ROBIN HOOD (??)

ICE-RINK 44-5253

PUBLIEKE SKAATS
 Maan-Sat: 10 vm, 2 nm, 7 nm

Sun City Teaters
 014651-21174

WORD TANS VERTOON:
 OOP 7 DAE PER WEEK

CINE 3

I WANT TO BE BAD (Volwasse)
SENATOR'S DAUGHTER (Volwasse)
L'AMOUR (Volwasse)

PRETORIA INRYE

LYNNWOOD 67-1633

KEVIN COSTNER SE TREFFER DRAMA WAT S.A. STORMLOOP!

DANCES WITH WOLVES (2-12)
 WINNER 7 OSCAR TOEKENNINGS!

SWARTKOPS 374-4902

DIE KONTROVERSIELE LEWE VAN MUSIEK LEGENDE JIM MORRISON. 'N OLIVER STONE FILM!

THE DOORS (2-19)

WONDERBOOM 57-1108

JODIE FOSTER EN ANTHONY HOPKINS IN DIE SKOKKENDE RILLER!

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)
 TERRORIFYING THRILLER

MARKED FOR DEATH (2-18)

UITSPAN 7-2515

MELANIE GRIFFITH, MICHAEL KEATON EN MATTHEW MODINE IN DIE RILLER!

PACIFIC HEIGHTS (2-12)
SEX, LIES AND VIDEOTAPE (2-18)

JAKARANDA 54-9115 9

ARNOLD SCHWARZENEGGER IN DIE LAAGWENDE AKSIE KOMEDIE!

KINDERGARTEN COP (VV2-8)
 PLUS DUDLEY MOORE EN DARRYL HANNAH!

PROBLEM CHILD (A)
FLIGHT OF THE INTRUDER/GHOST (A)

WITBANK 01351-81064

SUPER PRET-BELAÏDE AKSIE KOMEDIE

WEEKEND AT BERNIE'S (2-14)
HOME ALONE (A)

RUSTENBURG 01421-29358

SEAN CONNERY EN MICHELLE PFEIFFER IN DIE SPANNINGVOLLE DRAMA!

THE RUSSIA HOUSE (2-18)
GHOST (2-14)

VAL KILMERIS JIM MORRISON

DOORS (2-19)
 Oliver Stone's mind blowing musical

Golden Acre

CITY, TEL. 25-2720
 DAILY: 10.00 am, 1.45, 4.45, 7.45, 10.40 pm
 Val Kilmer as Jim Morrison

DOORS (2-19)
 MIND BLOWING MUSICAL

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
 • CHER - BOB HOSKINS •

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
 • GENE HACKMAN •

CLASS ACTION (P.G.210)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

Monte Carlo

FORESHORE, TEL. 25-3052
 DAILY: 10.00 am, 2.15, 5.00, 7.45, 10.15 pm

HENRY AND JUNE (2-21)
 An erotic movie from the director of "The Unbearable Lightness of Being"

DAILY: 10.00 am, 1.30, 5.00 and 8.30 pm
 • KEVIN COSTNER •

DANCES WITH WOLVES (2-12)
 Winner 7 Oscars including Best Picture

Protea Claremont

MAIN ROAD, TEL. 61-7979
 DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
 • CHER - BOB HOSKINS •

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
 • GENE HACKMAN •

CLASS ACTION (P.G.210)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

Maynard Mall

MAIN ROAD, TEL. 761-0131
 DAILY: 10.00 am, 1.45, 4.45, 7.45, 10.40 pm
 Val Kilmer as Jim Morrison

DOORS (2-19)
 MIND BLOWING MUSICAL

DAILY: 5.30 pm ONLY
 JAMES CAAN • KATHY BATES
MISERY (2-16)
 OSCAR WINNING THRILLER

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
 • GENE HACKMAN •

CLASS ACTION (P.G.210)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
 • KIRSTIE ALLEY •

SIBLING RIVALRY (2-14)
 SPARKLING COMEDY

Wynberg

MAIN ROAD, TEL. 761-0131
 DAILY: 10.00 am, 1.45, 4.45, 7.45, 10.40 pm
 Val Kilmer as Jim Morrison

DOORS (2-19)
 MIND BLOWING MUSICAL

DAILY: 5.30 pm ONLY
 JAMES CAAN • KATHY BATES
MISERY (2-16)
 OSCAR WINNING THRILLER

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
 • GENE HACKMAN •

CLASS ACTION (P.G.210)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
 • KIRSTIE ALLEY •

SIBLING RIVALRY (2-14)
 SPARKLING COMEDY

Blue Route Tokal

Blue Route Centre, TEL. 75-3030
 DAILY: 10.00 am, 1.45, 4.45, 7.45, 10.40 pm
 Val Kilmer as Jim Morrison

DOORS (2-19)
 MIND BLOWING MUSICAL

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
 • GENE HACKMAN •

CLASS ACTION (P.G.210)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
 • KIRSTIE ALLEY •

SIBLING RIVALRY (2-14)
 SPARKLING COMEDY

Stellenbosch

TEL. (0231) 4464
 MON-THURS: 1.45, 4.45, 7.45
 FRI-SAT: 10.00 am, 1.45, 4.45, 7.45, 10.40 pm
 Val Kilmer as Jim Morrison

DOORS (2-19)
 MIND BLOWING MUSICAL

MON-FRI: 2.00, 4.15, 6.45, 9.00 pm
 SATURDAY: 11.00 am, 2.00, 4.15, 6.45, 9.00 pm
 • GENE HACKMAN •

CLASS ACTION (P.G.210)
 HIGH POWERED COURT ROOM DRAMA (P.G.210)

MON-FRI: 2.00, 4.30, 7.00, 9.15 pm
 SATURDAY: 4.30, 7.00, 9.15 pm
 JODIE FOSTER • ANTHONY HOPKINS

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)
 TERRORIFYING THRILLER

SATURDAY 9.30 am, 11.15, 1.00, 2.45 pm
THE LITTLE MERMAID (A)
 ENTERTAINMENT FOR EVERYONE

SOMERSET WEST

TEL. (024) 51-5581
 DAILY: 1.30, 5.00 and 8.30 pm

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
 • KEVIN COSTNER •

DANCES WITH WOLVES (2-12)
 Winner 7 Oscars including Best Picture

FRI-SAT: 2.30, 4.45, 7.00, 9.15 pm
 • CHER • BOB HOSKINS

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

SATURDAY: 10.00 - Charlots of Fire
 1.45 - Dead Poets Society
 4.00 - When the Whales Came
 6.45 - Jesus of Montreal
 8.45 - Paris Texas

Somerset West

TEL. (024) 51-5581
 DAILY: 1.30, 5.00 and 8.30 pm

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
 • KEVIN COSTNER •

DANCES WITH WOLVES (2-12)
 Winner 7 Oscars including Best Picture

FRI-SAT: 2.30, 4.45, 7.00, 9.15 pm
 • CHER • BOB HOSKINS

MERMAIDS (2-14)
 DELIGHTFUL COMEDY

SATURDAY: 10.00 - Charlots of Fire
 1.45 - Dead Poets Society
 4.00 - When the Whales Came
 6.45 - Jesus of Montreal
 8.45 - Paris Texas

DRIVE-INS ★
 NIGHTLY AT 7.30 pm
 • R1300 per Car, Combi or L.D.V. tot 7 Pms •

Goodwood-Tel 54-4339

Next to Goodwood Showgrounds
 Val Kilmer as Jim Morrison

DOORS (2-19)
 MIND BLOWING MUSICAL

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
 • KEVIN COSTNER •

SLEEPING WITH THE ENEMY (2-18)
 A Sensual, Sizzling, Psycho Drama, Thriller

Seabreeze-Tel 701-3309

Poilsmoor Rd. TOKAI
 GENE HACKMAN • ANNE ARCHER

THE NARROW MARGIN (A)
 A NON-STOP JOURNEY IN SUSPENSE (2-13)

DAILY: 12.00, 1.15, 10.00 pm
 JAMES CAAN •

MISERY (2-16)
 OSCAR WINNING THRILLER

DAILY: 5.00, 8.30 pm
 • KEVIN COSTNER •

DANCES WITH WOLVES (2-12)
 Winner 7 Oscars including Best Picture

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30 pm
 • ARNOLD SCHWARZENEGGER •

KINDERGARTEN COP (A)
 PLUS DUDLEY MOORE EN DARRYL HANNAH!

Exciting Action Comedy (P.G.210)

Home Alone (A)
 The best Martial Arts action ever filmed! (ALL)

PLUS

• JEAN-CLAUDE VAN DAMME •
KING OF KICK BOXERS (2-16)
 Thrill packed Karate Action

EGBERTUS KLAAGVOORT

Krisis in volksboesem

GENADE, vrinde, pasop tog vir 'n gewonde Blou Bul. Dit storm snorkend deur die stof, te verblind om die balk uit die oog te yerwyder, en terselfdertyd besorg dit vir ons 'n nasionale ramp. In dié moeilike tye, geliefdes, is daar min wat kan kers vashou met so 'n krisis in volksboesem, dit laat die tradisionele geweld na 'n blote stamoorlog lyk. Seg Miesies Klaagvoort dis darem 'n verskriklike skande, om so 'n loesing deur 'n spul Ingelse uit die kolonie toegedien te word, 'n mens skaam jou om 'n soort van 'n Afrikaner te wees, seg Moeder moenie praat van gewonde Blou Bulle nie, die goed is omtrent so ferocious soos 'n kameelperd aan 'n spit. Seg Oswald en omtrent so bedreig ook.

ONPARTYDIGE SAP

Met Oswald gaan dit nie waffers nie, dit kry maar min slaap met dié dat die boere snags tydige en ontydig die groentebedding raid op soek na plakkers wat hulle om humanitêre redes uit die kloue van die Raad van Kerke kan red. Seg Oswald die Raad is nie 'n patchi op die Koeksistergilde nie, en dié het hy darem oorleef. Iedergeval, was dit nie te sappig om te hoor hoe die stoeres onder die volk kla omdat hulle nou ook 'n sarsie bokhael moes verduur nie? Seg Miesies K daardie sarsie was die redding van die polieste en

die Vroomste onder die Vromes: toe mister Vlok uitasem daar opdaag en so selflessly twee ure van sy lewe moet afstaan om met die Boere, ek bedoel die boere te onderhandel, was hy maar te bly om te kon sê dat die polieste onpartydig genoeg was om witmense ook te skiet. Foei tog, dat 'n mens tot sulke tragiese laagtes moet daal om jou onpartydigheid te wys.

Maar waar was die arrestasies, waar was die common purpose? Kom ons ondersoek die onpartydigheid: Kom ons sê om vieruur in die môre val 'n duisend swartmense 'n wit woonbuurt binne en begin deure afskop en mense aanrand en die huise uitmekaar haal - hoeveel van die duisend sou vandag nog leef? En hoeveel van die oorlewendes sou buite die tronk wees? En Mister Vlokop sou met dieselfde misplaaste trots sy polieste aanprys.

HEMELSE GEPLAK

Noudat ons dit op die gesag van dominee Steenkamp het, kan ons maar ontspan, dierbares: swartmense gaan nie met ons kompeteer om in die hemel te kom nie, om die eenvoudige rede dat hulle geen toegang tot die Great White Group Area in the Sky het nie. Vra Oswald askies my baas maar sal ons darem daar kan plak? Oswald het besluit om op die plakker-bandwagon te klim, en is

voltyds besig om in sy vrye tyd die wêreld vol gedoentes te plak: pamflette en biljette, bumper stickers en labels, dit wil naam maak vir ditself. Seg hy verontwaardig iemand het dit mis, op 'n muur in die stad staan Bill stickers will be prosecuted; seg hy Bill Stickers is onskuldig, dis alles Oswald die tuinier se werk, en hy dring aan op erkenning. So much vir plakkerij.

DUN VELLE

Intussen gaan Sy Hoogdrawendheid Admiraal julle weet wie van Ulundi, bekende town cryer en parlementêre sanger, van krag na krag. Dié hoge siel is nie onbekend vir sy uitermatige dun vel nie. Seg Oswald dis die rede waarom hy nie met tradisionele wapens rondloop nie: die vel is so dun, as dit geprik word loop die ganse hoogdrawende woordeskat dalk uit, en wat bly dan oor? Iedergeval, hierdie waardige siel se agente is nou glo druk besig om universiteite te dreig sou hulle nie boeke van hul rakke verwyder wat hom in 'n lig plaas wat hy nie goedkeur nie, if you know what I mean. Miskien moet hy en die bekende apteker-generaal bymekaar kom om velle te verge-lyk.

CRIMES OF PASSION

Die dominees wat vandag so vroom die nuwe woord verkondig, the

word according to FW, maar al die jare die snert verkondig het van Bybelse en genetiese minderwaardigheid aan die kant van die swartmense, sal dié brokkie interessant vind. Onthou julle nog hoe dit verkondig is dat swart volke geneties tot geweld geneig is en dies meer? Nou het misdadaadysfers van oor die hele wêreld so 'n liggie op die kwessie gewerp: lande soos Burkina Faso, Mali, Ivoorkus en Senegal het aansienlik laer moordysfers as Frankryk, Luxemburg en ander lily-whites. Seg Moeder daar word boonop minder misdaad gepleeg in Oswald se groentetuin as in die whites se Koeksistergilde. Seg Oswald ja altemit, maar die Koeksistergilde se misdade is darem grootliks crimes of passion, met dié dat dit so 'n sensitiewe industrie is.

LAATLAMMETJIE

Moet tog nie van passion praat nie, vriende, Moeder is uit asem en bloos van oor tot oor, en dit alles oor die vlam van hartstog. Nee kyk, die bron van die ellende is die 84-jarige kêrel wat nie sy kliere kon betuel, nou's hy weer pa. Sy jongste kind is so 58 jaar oud, dit maak seker van die baba 'n laatlammetjie? Seg Moeder die hele spektakel is vir haar tog so romanties, sy sal wat gee om met so 'n vinnige jongeling 'n liaison aan te knoop. Seg sy op 84 is hy seker jonk genoeg om aan te hou

as 'n toy-boy?

YSTERVROU

Egbertus kan nie wag vir die besoek van Miesies Thatcher nie: sy is voorwaar sy persoonlike gunsteling, dis nou sê naas 'n seer keel. Seg Oswald jy bedoel seker naas a hole in the head. Ek skat so. Wat die owerhede besiel het om so 'n verbitterde vroulike PW Botterkop hierheen te sleep, boonop om die vryheid van een of ander dorp te ontvang, weet nugter. Seg Miesies Klaagvoort vryheid is juis 'n gelaide woord as mens van die ystervrou praat, veral as die subjek nie wit, Angelsaksies en protestants is nie. Seg Oswald god-dank, hy dink hy is darem protestants.

SOTLIKE VRAAG

Verlede week is julle by die sappige geheim van Madam de Klerk se man se verwarring van Noorweë en Denemarke ingelaat. Vandeesweek is die Noorweegse buitelandse minister hier, seker met 'n updated wêreldkaart as geskenk. 'n Minder bekende siel, op Amerikaanse TV, doen toe sy bes om Madam se man dit na te doen. Toe ene Woosnam van Wallis dit regkry om 'n paar maal na mekaar 'n gholfbal raak te slaan, vra onse welsprekende kommentator: Where is Wales, is it in Scotland? Sotlike vraag, almal weet dis in Ierland. [VI]

LOSPRAATJIES

Lospraatjies en niks meer nie

DIS nogal vreemd wat mense van jou verwag in hierdie nuwe Suid-Afrika. Jy moet jou bek hou as enigiemand aan die kant van die struggle iets verkeerd doen, as jy Noord-Transvaal nou kritiseer is jy 'n henspopper en die gedagte dat iets gewoon net "mooi" kan wees, is nog steeds onaanvaarbaar. By 'n baie vervelige boekeprys-funksie word die aand opgekikker met vriend Stephan Bouwer wat my meedeel dat ek maar 'n onbetroubare essayis is. Dit nadat ek met heelwat sinisme en ironie vertel het van Azanla se groot veldslag teen die padkamp anderkant Potties. Dit was, verstaan ek toe, in stryd met die beeld wat hierdie rubriek en prater moet uitdra. Eintlik het ek nooit gedink aan hierdie rubriek as behorende tot die essay-genre nie. As daar nou en dan iets uitval wat daar tuis-hoort, sal ek dit as bonus beskou, maar in die eerste plek is hierdie ruimte lospraatjies en niks meer nie.

Partykeer, omdat dit as gevolg van omstandighede so verloop,

word dit 'n verslag uit die randgebiede van die land. Juis dit, het ek gedink, kan weer help om te sorg dat die stedelinge nie vergeet van die hele nuwe Suid-Afrika nie. Maar niks wat in die platteland gebeur, troef wat ek nou onlangs in die kantore van die griffier en in die gange en hysbakke van die Hoogeregshof in Johannesburg hoor nie.

Dan praat 'n mens nie van die gebruikelike onprofessionele optrede van so baie van ons bleek staatsdiensamptenare nie: koffie, pannekoek, kougom, persoonlike telefoongesprekke en algehele ongeërgdheid nie. Die voorbeeld wat hulle oor baie jare aan die ander Suid-Afrikaners gestel het, sal skaamteloos kom nes maak in die toekoms anderkant die oop deur.

Maar dié week is die week van die Wes-Transvaalse bewakers en van Winnie. Elke wit klerk, deurwag, leggerdraer (en hoekom is hulle almal wit, wonder mens ook?) almal van hulle wat ek raakloop of by verbyloop in die Hoogge-

FANIE OLIVIER

regshof praat daaroor: skaamteloos en hardop, sodat oningeligte mense seker moet wonder hoe geskied reg en geregtigheid binne daardie atmosfeer.

Eers is daar Winnie, toegelig en dankbaar besweer met reekse byvoeglike naamwoorde. Haar ondersteuners, die pers en, veral, die televisiemanne wat vroeg reeds kom parkeer by die ingang, word guurlik bespreek.

Die regter het haar skuldig bevind, en strafversagting word vandag bepleit. Dié hele prosedure is natuurlik volgens hulle heeltemal onnodig. Dus word die

aard van sy skuldoplegging reeds deur dié oningelige amptenaartjies voorgespeel vir almal om te hoor. Geen enkele aanduiding daarvan dat hulle die kompleksiteit rondom, buite-om die saak begryp nie. Die meid moet tronk toe en daar gaan sit, sonder haar "grand" klere.

Dit maak nie saak wie nog in die hysbak mag wees nie, of by 'n toonbank of deur staan en wag nie.

Dan skuif die gesprekke Ventersdorp toe, waar 'n polisieman aspris 'n boer/Boer in sy geslagsdele geskiet het. Almal het vriende of kennisse wat daar woon; almal is kenners oor die omstandighede. Almal veroordeel die polisie.

"Volgende keer as die polisie ingryp, gaan die Boere hulle skiet. En nie sommer so blindelings nie. Jong, ek ken die mense: hulle word groot met 'n geweer. Op vyf skiet hulle al so al op die swartes se hakske as hulle sonder verlof kom kuier by werkers op die plaas.

"Wat! As jy nie keer nie, word al

wat 'n kuier is gou-gou mense wat daar bly. En nou kan jy sien: jy kry hulle nie weer van die plaas af nie. Fokken Vlok daag daar op met 'n helikopter om vir die Boere te vertel wie op hulle grond mag wees en wie nie.

"Ek ken daai mense. Hulle sal skiet. En daar's baie gewere daar, en baie mense wat gaan skiet. Dink jy die wit polisie sal weer soontoe gaan? Not 'n dem - hulle het die boodskap gekry: 'n koeël deur die kop vir die volgende man wat skiet op die Boere. Sommer van ver af. Op 500 treë tjoeps! tussen die oë, soos hulle rooibokke skiet."

In my sakboekie teken ek die een opmerking na die ander aan. So lyk die pad na die nuwe Suid-Afrika vir baie mense. En uit wat baie ander mense in die setel van ons regspraak hoor, hoe moet hulle anders kan dink as dat apartheid, rassisme en die Lelike Boer lewe, en daagliks beslag kry in wat daar gebeur? [VII]

(FANIE OLIVIER IS DIE HOOF VAN DIE AFRIKAANSE DEPARTEMENT AAN DIE UNIVERSITEIT VAN VENDA)

RELIGION

The language of faith

YEARS ago at a Sunday morning church service, I was asked to pray "that I might grow to my full manhood". The absurdity of this request stopped me in my tracks. What was going on here? My awareness of the use and abuse of language dates from this experience.

It has been an experience not without humour. I remember the title of a research report: "Development of the uterus in rats, guinea pigs and men", which raised attractive possibilities for women who felt burdened by childbearing! But, more profoundly, it has been an exercise in analysing the relationship between language and power and a confirmation of the patriarchal nature our faith constructs. In this article I want to touch on the question of language and the exercise of faith.

Is language important? Does it matter whether we say "black" instead of "bantú", "disabled" instead of "handicapped", "human rights" instead of the "rights of man"? It is accepted today that language shapes our consciousness more than it expresses it. Not only linguists and communications experts, but also groups of people struggling to change existing balances of power, know that language means social control.

Our own context illustrates the point. The expressions "non-white" or "non-European" assume that white and European are the norm against which all that is other than

white or European, is measured. (En wat van "anderstalig" of "anderskleurig" - om nie eens van "broederbond" te praat nie, wat maar gerus so kan bly!)

The picture conjured up by the "homelands" and the Bureau for Civil Co-operation are cynical attempts to divert attention from reality for political purposes.

While many people understand that it is unacceptable to call a black man "boy" (klong), they have difficulty in understanding that there is similar stereotyping and discrimination involved in calling a grown woman a "girl" (meisie).

As women struggle for liberation, we have come to understand the importance of language. We know that the search for inclusive language is more than what a Harvard law professor dismissively called "simple pronoun envy"; that naming ourselves, claiming our identity and formulating our experiences and thoughts is a serious matter. It is in fact intensely political and aims not only at changing language but also social relations. Take the hoary word "man". Why quibble, I hear some women ask. We all know that "man" means humanity. Such views simply express a lack of understanding about the power of language and show how profound the internalising of images and stereotypes can be.

The transformation of "man" is probably one of the most troublesome and yet significant changes

DENISE ACKERMANN

ever to overtake an English word. Despite its long history as a synonym for "human being", this is no longer acceptable. In 1971 the Oxford Dictionary declared the generic "man" obsolete. It now means and adult male human being only.

Thus, I am grateful for being enfranchised by Mr Mandela's "one person one vote" and dismayed at the daily dismissal of at least half our population by the SABC's inability to get it right.

The search for inclusive language is particularly important when we express our faith. The "kingdom" (a word not without its own problems) of God is a central concept of Christianity which speaks of justice, love, peace, freedom, equality, wholeness and the flourishing of righteousness. It is what we are called to live and to communicate. Is it possible to do so in language which is exclusive? Does this not make a mockery of its core values?

The majority of hymns and prayers used at Sunday services are gender exclusive, as are most sermons. One becomes bored with constantly being called "sons" and "brothers", or beings descended only from "forefathers". But worse still, one becomes a non-person, silent and invisible in the worship of the church.

The most obvious obstacle to an inclusive language of faith lies in our source book. The Hebrew and Christian scriptures are inescapably androcentric (male-centred) and reflect a patriarchal cultural view of life.

Efforts at toning down their exclusive language have thus far proved dismal.

Psalm 8:4,5 in the 1981 edition of the Revised Standard Version asks the well-known question:

"What is man that you are mindful of him, the son of man that you care for him?"

The answer follows: "You have made him a little lower than the heavenly beings and crowned him with honour and glory."

The much-vaunted Revised English Bible (1989) makes an effort:

"What is a frail mortal, that you should be mindful of him a human being that you should take notice of him?"

Yet you have made him little less than a god..."

It fails to be inclusive because it cannot escape the male pronoun. The same is true in Afrikaans:

"Wat is die mens dat U aan hom

dink..." One can but speculate what the impact of exclusively being "little less than a god" has had on the male psyche!

I have a dim memory of learning long ago that the Hebrew word "enosh" and the Greek "anthropos" mean "human being". So why such a consistent use of male words? The barrier in Bible translation seems to be that it reflects a consuming male interest. The words "man" of "men" occur, I am told, over 4 300 times in the scriptures, "women" or "women" all of 600 times. There are some 3 500 references to "sons", and about 500 to "daughters"; about 2 700 kings and 58 queens, half of the latter in the book Esther. Thus women are obliged to accept that the pervasive androcentrism of the scriptures can only be tempered, but never radically altered.

We will have to learn new ways of reading our source book, finding the threads that affirm our humanity, learning to read behind the text so that what is now invisible can become apparent. We can, however, insist on inclusive language in our worship, in theological discourse and in church life as imperative in expressing the values of the "Kingdom" of God. We know that our language of faith shapes our identity as redeemed people.

(DR ACKERMANN IS A LECTURER IN PRACTICAL THEOLOGY AT THE UNIVERSITY OF THE WESTERN CAPE.)

The truth versus soap-opera

While the fighting continues in the "new" South Africa, why are the media not searching for the truth behind the violence? ask LEON DE KOCK. The SABC reduces everything to melodrama and the big newspapers moralise and editorialise, but seem dead-scared to persistently challenge official versions of things.

What has become of the truth, or the idea of truth?

Where is the search for reliable information in this sickness of murder and terror called the "New South Africa"?

Instead of truth or even the idea of truth, we have melodrama: a theatre of public perception in which complex social phenomena are reduced to cowboys slinging their guns on TV-news. And no other big media are making much of an effort to counter the soap-opera of the "New SA".

The cast is limited. There is Chief Buthelezi. The fact that he is a favourite at the SABC is evident because he is often allowed to say his own words. Nelson Mandela is less lucky: the news frequently shows his mouth moving soundlessly, like a goldfish in a bowl. There is FW de Klerk, who is allowed to speak his own words even if he is addressing a remote audience of forgotten whites, and there is Adriaan Vlok, who seems harassed and nervous while he denies that the police are anything but wonderful and impartial upholders of the law.

There is only one real subject: killing and murder. What are the cowboys saying?

Chief Buthelezi is given airspace to make belligerent gestures towards the ANC. He offers no useful information, nor does he seem to be as serious about stopping the fighting as he is about fighting the ANC. He is making melodrama. If you believe him and sympathise with him (as many thousands of whites do), then the truth is easy: the ANC is making all the trouble. Simple. Mr Mandela appears in our TV-rooms only when the SABC cannot avoid putting him there. His views are severely edited and reported out of context. His great failing in melodrama is that he speaks in long and carefully-considered sentences, unlike Chief Buthelezi, whose fighting talk is epigrammatic and quotable in short bursts of fire. Many people understandably find Mr Mandela's message obscure. They watch TV for news. What research and information the ANC does have, is not coming through. Not on TV. And our big newspapers do not bother to fill the void. Mr de Klerk and Mr Vlok are able to rely on the information-vacuum. What people want is a good argument, because their convictions have little to do with the desire for information or for journalistic "truth".

So to the whites our white President and Minister of Law and Order can say: our white hands are clean. "They" are dragging their feet. WE invented the New South Africa. THEY are now fighting among themselves.

Who is to gainsay this? There is no comprehensively reliable information to guide perceptions towards better versions of the truth. The big newspapers moralise and editorialise, but they seem dead-scared to persistently challenge official versions of things.

There is talk. All morning long you can listen to the feeble opinions of "ordinary people" who express wild nonsense on Radio 702. They don't seem to need information. The confidence with which callers express shattering bullshit indicates that more reliable information is not a high social priority.

Most newspapers, like radio and TV, have succumbed to the melodrama.

The mainstream newspapers have become feeble, now, when the need for establishing truth about the evil running wild in the country is desperate and urgent.

Instead of an absolute dedication

to the discovery of truth about the instigation of killing in black areas, there is (with a few exceptions) lethargic, second-hand citing of death statistics, and of the easy-to-find statements of politicians about the fighting.

If the ANC says the police are involved, the police will deny it. If the ANC says Inkatha instigated trouble, Inkatha will refute the charge and make a counter-accusation. And our big newspapers, like TV, will run after the statements and denials like breathless puppies. They too have succumbed to the sideshow.

The police and other agents involved in conflict on the ground know that they operate in a country where "truth" is incapable of being established, and where public perceptions can be manipulated. So, instead of comprehensive, persistent and reliable information about the massive social conflict now taking place, we have, courtesy of the SABC and the mainstream newspapers who serve the information market, a series of simplified oppositions, like black-on-black violence, Xhosa-Zulu warfare, Inkatha-ANC power struggle. We have second-rate

acting and feeble analysis based on poor information. Melodrama.

In nineteenth-century Cape frontier society, the British administrators and their settler cronies established the "truth" that Xhosas caused war and fighting by stealing cattle. The fact that the cattle had been stolen in the first place along with land on which they thrived did not enter the colonial register of truth, because on the frontier truth was a function of a xenophobic will to power.

In the "new" South Africa most of the white ruling classes still lives on that frontier. It has little need for good information because it already knows what it wants to believe. And the media serving the ruling whites has little need to pursue real information, at great cost and danger, when its product of melodrama and ready-packed second-hand news is selling just fine.

So we're left with "talk radio", which on Radio 702 is a mad success because on talk radio anyone can say anything, and to hell with the truth. The truth? As any 702-listener will tell you, it doesn't exist. There's just talk.

(LEON DE KOCK IS A LECTURER IN ENGLISH AT UNISA.)

(v r y e k e

FILM

TIM ROBBINS KRY DIE HORRIES IN JACOB'S LADDER

**** VOORTRIFLIK
**** STERK AANBEVEIL
*** SIEN GERUS
** SO-SO
* VERMY AS JY NUGTER IS

**** JACOB'S LADDER

Ons ly almal aan 'n graad van vervolgingswaan, veral in dié land. Die jongste prent van Adrian Lyne, die regisseur van Fatal Attraction, is 'n uitdagende drama oor Jacob Singer se waansin. Dié jong New Yorker begin hallusineer. Sy lewe word 'n nagmerrie. Hy weier om te aanvaar dat hy mal is en soek 'n verduideliking. Spanningsvol, verrassend en prikkelend.

ANDREA VINASSA

*** CLASS ACTION

'n Kragtige prent oor die verhouding tussen 'n pa en 'n dogter. Gene Hackman speel 'n briljante, legendariese burgerregte-prokureur en Mary Elizabeth Mastrantonio sy ewe briljante dogter ... ook 'n prokureur. Die Yuppie-waardestelsel van die jare tagtig en negentig in Amerika word gekontrasteer met die lewenstyl van die jare sestig. Dié keer is die pa die Hippie en waardes soos eerlikheid en regmatigheid seëvier. Uitmuntende spel.

AV

**** MERMAIDS

Nóg vis nóg vlees ... dié een is 'n meermin. Aanvanklik lag jy oor die lief en leed van hierdie onkonvensionele gesin (drie vroue sonder man), maar mettertyd tref die tragedie van die alledaagse jou. Elke vrou sal haar vereenselwig met Charlotte (Winona Ryder) se emosionele traumas: sy is 15 jaar oud, jags en wil 'n non wees al is sy Joods! Haar ma is 'n onafhanklike, bevryde vrou wat commitment haat. Die regisseur, Richard Benjamin, bied in baie van sy prente 'n komiese teenvoeter vir die macho-aksiefliks wat die Hollywood-worsmasjien uitspoeg. Hy het byvoorbeeld My Stepmother Is An Alien, Racing With the Moon, My Favorite Year en Diary of a Mad Housewife gemaak.

AV

** TO FORGET PALERMO

Vergeet maar van Palermo.

AV

**** THE FIELD

Die stuk veld langs die huis van Bull McCabe (Richard Harris - uiteindelik weer op die doek!) in Ierland is vir hom heilig. Wanneer hy dit vir sy seun probeer koop en deur 'n Amerikaner gefnuik word, ontken hy 'n reeks tragiese

gebeurtenisse. Die Amerikaner wil 'n pad oor die veld bou ... maar Bull meen dis sondig. 'n Kleindorpse verhaal oor die Ierse platteland. Vol Ierse hartstog en hardkoppigheid, maar 'n bietjie over the top.

AV

*** Q & A

'n Hardgebakte polisie-storie deur Sidney Lumet. Dis gegrond op die roman van New York se eerste Spaans-Amerikaanse regter, Edwin Torres. Dis 'n siniese, maar volgens Torres heel eerlike blik op die regstelsel in Amerika waar die baantjies-vir-boeties-metode van regsuitoefening hoogty vier. Die prent is veral belangrik danksy sy geloofwaardige uitbeelding van die semantiek van rasse-haat. 'n Vreesaanjaende riller wat nie blik of bloos nie.

AV

*** WHITE PALACE

'n Totaal ongeloofwaardige liefdesverhaal vir mense wat nog in romantiese liefde glo. James Spader bou voort op sy sex, lies en videotape-image, maar uiteindelik wil hy nie meer 'n yuppie wees nie. Susan Sarandon speel die 43-jarige kelnerin in 'n hamburger-restaurant op wie hy verlief raak. Ietwat vervelig en oppervlakkig, omdat die tweetjies nie eintlik veel van 'n intellektuele lewe deel nie.

AV

** HENRY AND JUNE

Philip Kaufman het een van die gewildste prente gelewer wat nog ooit in Suid-Afrika gedraai het ... The Unbearable Lightness of Being. Toe kry hy die verhaal van Henry Miller, Anais Nin en hul maatjies onder oë - maar helaas kon hy nie Unbearable Lightness se sukses-resep herhaal nie. Die prent speel hom in 1931 en 1932 in Parys af en is gegrond op van Nin se dagboeke en Miller se outobiografiese romans.

AV

*** MISERY

Kathy Bates is 'n veteraan-karakter-speler, maar niemand het haar raakgesien tot sy die waansinnige

groupie in Rob Reiner se grupprent gespeel het nie. Misery is gegrond op 'n Steven King-roman en die draaiboek is deur William Goldman, die skrywer van onder meer Adventures in the Screen Trade. Dié prent is geen gewone riller vol Freddie Krugers nie. Dit handel oor die psigologiese omgeswaai van 'n geestelik versteurde vrou. Eers is sy liefderyk en koesterend, maar wanneer sy "verraai" word, verander sy in 'n bloeddorstige monster. Inderdaad 'n briljante vertolking deur Bates, wat onlangs hier was om in die rolprentweergawe van Athol Fugard se The Road to Mecca te speel.

AV

*** THE WITCHES

'n Skitterende kinderprent met my gunsteling-aktrise, Anjelica Huston, in die hoofrol. Dit is op stuk van sake die werk van Roald Dahl, Jim Henson en Nic Roeg. Nie net vir kinders nie.

AV

* THE BONFIRE OF THE VANITIES

Die resensent van die Times Literary Supplement het oor Tom Wolfe deur die oë van Brian de Palma gesê: "You can't eat enough to vomit enough." Wat kan ek byvoeg?

AV

*** PACIFIC HEIGHTS

'n Heel aangename riller in die Fatal Attraction-genre waarin Matthew Modine en Melanie Griffith ons wys hoe goed hulle normale mense vertolk. Die prent speel hom in die skilderagtige, "alternatiewe" San Francisco af (ons is tog so verveeld met New York en Los Angeles) waar twee verliefdes 'n duur Victoriaanse huis koop. Hulle verhuur 'n kamer aan 'n walglike vent, gespeel deur Michael Keaton. Hy is die antitese van Batman. Hy begin hulle terroriseer.

AV

** SIBLING RIVALRY

Die uitgangspunt van dié liefdeskomedie is snaaks genoeg en daar is 'n paar werklik wonderlike oomblikke van galgehumor, maar daar is min verrassings op

pad na die voorspelbare einde. Die prettige Kirstie Alley lyk soos 'n geanimeerde weergawe van haarself. Effens teleurstellend.

AV

* LAMBARENE

Dié Suid-Afrikaans vervaardigde prent het verlede jaar se M-Net-Vita-prys gewen. Dit is 'n pappbroekige biopic oor Albert Schweitzer met Malcolm McDowell en Susan Strasberg. Albei dié akteurs spesialiseer deesdae in rolprente wat in vreemde plekke soos Swede en Italië verfilm word. Baie atmosfeer, goeie kuns-regie, stemmingsvolle tonele, maar 'n onsamehangende eindproduk.

AV

**** AVALON

Barry Levinson se outobiografiese familie-sage is soos medisyne: dis goed vir jou, maar jy wil dit nie eintlik sluk nie. Dié skitterende draaiboekskrywer en regisseur skryf oor die verbrekking van die familie in die middel van die 20e eeu, oor die koms van die televisie en die verbruikersera. Avalon is tegelyk uiters persoonlik en universeel. Dit vermy soetsappigheid en wys jou hoe die wêreld rêrig lyk. Die prent is baie meer Europees (lank, donker, uitdagend, emosioneel uitmergelend) as wat dit Amerikaans is. Moet dit nie misloop nie.

AV

**** GREEN CARD

Gérard Depardieu se eerste Engeltalige rolprent. Na verneem word, kan dié Franse ster nie Engels praat nie en moes hy alles foneties leer! Hy speel George Faure, 'n Franse musikant wat 'n werk in Amerika aangebied word. Hy moet 'n werkpermit (groen kaart) kry en besluit om met 'n Amerikaanse burger te trou. Brontë Parrish (Andie McDowell), 'n boorling van New York, wil 'n woonstel huur wat slegs aan egpare verhuur word. Die twee gaan 'n gerieflikheids-huwelik aan, maar word weens 'n regeringsondersoek gedwing om 'n naweek saam deur te bring. Hulle stry oor alles - van die politiek tot koffiemaak - voor hulle mekaar vind.

AV

**** CYRANO DE BERGERAC

Uitmuntende hoge kuns wat toeganklik is vir die res van ons plebs. Gérard Depardieu lewer 'n kragtoer.

AV

**** THE NASTY GIRL

'n Duitse dorpse se Nazi-verlede word op 'n heel oorspronklike manier opgevelek. 'n Skoolmeisie se soektog na die waarheid haal haar net konflik op die hals. Michael Verhoeven se regie spreek van hartstog en integriteit. Dié prent is vir 'n Oscar benoem.

AV

*** IMPROMPTU

Die komiese verhaal van die bo-

heimse skrywer George Sand en die komponis Fredric Chopin se ontmoeting en Sand se geduldige jag maak op Chopin. Hulle raak ondanks alles smoorverlief. Die liefdesverhaal lees soos 'n Franse klug. Judy Davis speel Sand en Hugh Grant speel Chopin.

LP

*** SILENCE OF THE LAMBS

'n Riller oor die donker kant van die menslike psige. Jodie Foster is 'n ambisieuse FBI-kwekeling op die spoor van 'n reeksmoordernaar. Anthony Hopkins is die briljante psigoanalitikus en sosio-paat wat haar moet help om hom vas te trek. Dis 'n spannende, komiese rolprent met uitmuntende toneelspel. Hier en daar is dit nie so fyn afgewerk nie.

LP

MUSEUMS

INTERNASIONALE MUSEUMDAG

Geen Suid-Afrikaner se opvoeding is voltooi voordat hy/sy die land se museums aangedoen het nie. Almal sal verbaas wees om te weet hoeveel daar in Johannesburg alleen is. Móre is internasionale museumdag en ons museums sal ons herinner aan presies hoe eksklusief wit ons amptelike geskiedenis en hoe verdeeld ons kulturele erfenis is:

Daar is die Eerste Nasionale Bankmuseum wat in 'n pragtige ou gebou in Markstraat 90, Johannesburg, gehuisves word. Hulle bied 'n versameling muntstukke aan waarvan die vroegstes uit 2 500 vC dateer. Die Standard Bank se museum in die bank se sentrum in Frederickstraat, Johannesburg, open vandeemaand.

Vir die morbieses van geaardheid is daar natuurlik die SA Nasionale Museum vir Krygsgeskiedenis - wanneer gaan hulle 'n tentoonstelling van tradisionele wapens reël? - naby die Johannesburgse Dieretuin (Erlswold Way, Saxonwold). Ons kan trots wees dat ons 'n paar Duitse vliegtuie het wat die Duitsers nie in hul museums het nie. Oulike videos soos Visions of War (War Art and Artists) en In Antwoord op die Noodkreet (SAW-geskiedenis van 1910 tot 1952) word saam met 'n gratis Coca-Cola aangebied.

Die Adler-museum vir die Geskiedenis van Medisyne is oorkant die Hillbrow-Hospitaal in Kotzestraat. Die Transnet-museum, waarin SA se spoorweggeskiedenis uiteengesit word, is in die ou Johannesburgse stasie. Daar is nog 'n vervoermuseum in Pionierspark, Rosettenville-laan, La Rochelle. Die Johannesburgse Kunsmuseum vier Internasionale Museumdag met 'n algemene lesing móre deur Jillian Carman, die museum se hoof-kurator van skilderye. Vir

U S e)

DIE LEWE AS OPERA

THE LISBON TRAVATA

Regie: Mark Graham

Met Neil McCarthy, Russel Savadier, Andrew Wilson en Guy de Lancey.

Alhambra-teater, Johannesburg

LÆTITIA POPE

DIE hartstog, groot vertoon en borrelende lewenslus wat opera kenmerk, eien Terrence McNally se toneelstuk The Lisbon Traviata homself met gemak toe. Dis 'n vertroulike blik op intieme verhoudings wat die hartseer van 'n verbrokkelende liefdesverhouding en die opgeruimdheid met dié bloei van 'n nuwe liefde met ontsag benader.

Neil McCarthy lewer fyn spel as die minnaar wat blindelings vasklou aan 'n kwynende verhouding. Sy karakter verafsku stilte omdat hy homself dan kan hoor dink. Hy vul sy lewe en denke met opera om die stilte wat nadenke sal bring te verdryf. Russel Savadier se besondere vertolking van die vriend wat fanatiek versot is op Maria Callas verdien egter al die lof. Hy is tegelyk potsierlik en tragies, omdat niemand skynbaar lief is vir hom nie. In die tweede helfte van die stuk mis 'n mens sy vitaliteit en teatrale miskenning van alles wat hom nie geval nie.

Andrew Wilson en droomverlore Guy de Lancey lewer albei bedrewe en oortuigende spel. Dis 'n sensitiewe toneelstuk wat mens se hartsnare roer.

nog inligting bel Michelle Jerky by (011) 725-3130. Onthou ook die museum se koffie-winkel en hul voortgaande opvoedingsprojek vir kinders, Getting Into Art. Die nuwe Africana-museum in Breestraat (deel van die Mark-Teaterkompleks), wat "die museum vir die nuwe SA" genoem word, het nog nie sy deure vir die publiek geopen nie. Die ou Africana-museum en die Geologiese Museum word in die Openbare Biblioteek, Markplein, gehuisves en bied onder meer Tai Chidemonstrasies aan. Die Bensusan Fotografie-museum is in Raikesweg, Braamfontein, en die Bernberg Klere-museum op die hoek van Jan Smutslaan en Duncombeweg, Forest Town.

MUSIEK

MAGIESE VINGERS

Dië klassieke pianis Steven van Staden keer Saterdagmiddag terug na die verhoog ná 'n afwesigheid van nege jaar. Sy vertonings in Europa is met lof begroet deur die kritici, wat graag sy magiese vingers besing het. Tuis is sy debut in Johannesburg staande toegejuig. Die program sluit werke van Debussy, Rachmaninoff, Bach en Schubert in.

Wits se Great Hall om 8nm.

LP

RAP

Die jong Rap-kunstenaar Taps tree vanaand in die 40 Watt Club op.

Hy kombineer Rap, Pop en R&B in 'n visueel opwindende musiekerfaring. Die deure open om 10nm en toegang kos R8.

LP

KABARET

Dinsdagaand begin 'n skreeusnaakse kabaret in die Theatre Rendezvous. Dit heet *Pots, Puns en Piccolos* en steek die draak met alles.

LP

TEATER

JOHANNESBURG

The Breeding Ground, days and nights in Yeoville word nou deur die vierdejaar-studente van Wits aangebied. Yeoville word as die smeltkroes van kreatiwiteit en idees uitgebeeld. Spesiale goedkoop voorskoue begin Maandag in die Wits-teater.

LP

KAAPSTAD

DEAR MRS STEYN

Eers het ek gedink: o vadertjie, hier word weer ou koeie uit die sloot gegrawe en dis nou nie juis die regte tyd daarvoor nie. Maar toe maak Wilna Snyman haar mond oop en ek begin agterkom dat ek ook 'n prooi is van die geskiedskrywing wat Emily Hobhouse tot 'n ere-nasionalis verhef het in die Bakter.

AV

PRETORIA

SAKEMAN VAN VENESIË

Shakespeare se intrige oor liefde

en geld, Die sakeman van Venesië, is nou in die Staatsteater op die planke. Die regisseur is Ilse van Hemert. Patrick Mynhardt, Brümilda van Rensburg en Gys de Villiers vertolk die hoofrolle.

LP

KOS

PURE AND COOL

'n Roadhouse aan die grens van Malvern en Germiston (in Julesstraat) wat die beste chips in die Suidelike Halfronde voorsit. 'n Goeie aartappel-skyfie is deesdae moeilik bekombaar, daarom noem ek hierdie obskure plek waar die ouens en hul seat covers destyds (in die seventies) op hulle boneys gejol het en hulle CB's getune het. Eetbare Africana. Die plek is so lelik, jy kan jou oë nie glo nie.

AV

FLORIS SMIT HUIS

As jy dit geniet om in nasionale monumente te eet soos the Pure and Cool, maar jy het nie jou boney by jou nie, loer in by Floris Smit se Huijs in Kaapstad (h/v Kerk- en Loopstraat). Die huis is in 1758 gebou, maar die kos is vars en gesond. Die eienaar en bestuurder, Colin Steyn, glo in verskeidenheid en oorspronklikheid. Hy is 'n koskunsenaar uit die boonste rakke.

AV

fynproe

NETTIE PIKEUR

Van L'Aubergine tot Melanzane

of platweg eiervrug

As daar een mens is wat jou lus maak vir kos, is dit die vermaarde C Louis Leipoldt. Blaai deur sy lieflike versameling essays, Polfyntjies vir die proe, en jy wil dadelik 'n mandjie vat en mark toe stap om iets lekkers vir aandete te gaan soek.

Vandeeweek slaan die boek vanself oop by die essay oor brinjals. Dis hoe Leipoldt sê hulle destyds eiervrug, ofte wel aubergines genoem het. En hy wei te heerlik uit oor dié wonderlike groente. Gaan lees gerus weer vir oom Louis - hy stem 'n mens rustig en ook geesdriftig.

En dis pret om drie verskillende name vir dieselfde ding te hê: Eiervrug, brinjal, aubergine. Vandag gebruik ons dus al drie deurmekaar, met die doel om darling Braam Kruger se netjiese filing system om te krap.

Brinjal is eintlik 'n vrug, en groei aan 'n mooi bossie soetrissie. Die twee groentes groei om die waarheid te sê lekker saam in dieselfde lappie grond en lyk oulik bymekaar. En hulle deel een eienskap: Hul skille is moeilik om te hanteer. Rou soetrissie-skille gee vir sommige mense "repeater" - dis oorle Chief Pretorius se woord. En eiervrug-skille kan bitter en taai wees.

Terloops, die woord eiervrug is omdat 'n sekere soort rêrig soos eiers lyk, spierwit, met 'n stingel aan, te weird vir woorde.

As jy brinjals gaan braai of bak in 'n gereg, sny hulle eers aan skywe en strooi met sout. Laat lê vir 'n halfuur of so: dit sweet die oortollige vog uit en maak die skille sagter en meer verteerbaar. (As jy Leipoldt lees, begin jy later nes hy praat.)

As jy met 'n gaar eiervrug 'n gereg moet voorberei, bak hom vir 30-40 minute in die oond, skil en al, of stoom gaar oor water. Nog beter, as jy oor gas of vuur kook, plaas die brinjal binne-in die vlam. Die skil skroei pikswart en kan dan met 'n skerp mes versigtig verwyder word. Dié manier gee 'n wonderlike rokerige geur aan die groente.

'n Verleidelik eenvoudige gereg met aubergine is die Franse een (die woord four beteken oond). Kies kleinerige vruggies.

AUBERGINES AU FOUR

Bak of stoom twee of drie brinjals gaar in hul skille. Jy benodig 'n helfte per persoon.

Druk in jou vyssel 'n huisie knoffel met 'n lepeltjie sout fyn. (Toe nou - gaan koop at last vir jou 'n stamper en vyssel. Hout of koper, maak nie saak nie. Kyk by Indiese winkels.) Roer nou 2 eetlepels suurlemoensap by en dan 5 eetlepels olyfolie, plus 'n knypie swartpeper.

Sny die saggekookte eiervrugte in die lengte deur, en maak 'n paar diep snye daarin sonder om die skil te skeur. Smeer die helfte van die sousie oor die brinjals.

Sowat een uur voor jy opdis, neem jy drie of vier baie ryp vars tamaties en skil hulle af (dompel 10 minute in kookwater om die skille los te maak). Druk die tamaties met jou hande fyn (hulle moet regtig baie ryp wees) om die pitte en soveel sap moontlik te verwyder. Plaas die tamaties in 'n sif oor 'n bak met 'n knypie sout en laat 10 minute staan om te dreineer. Draai hulle 'n paar keer om.

Skep uit in 'n bak en meng met die res van die suurlemoen-en-olyfolie, asook 'n takkie of twee fyngektepietersielie of kruie na jou smaak, en nog sout en peper. Skep die tamatiemoes oor jou brinjals en sprinkel nog 'n bietjie olyfolie oor. Dié heerlike gereg kan warm, net-net warm of selfs koud voorgesit word, à la Provence.

Nou reis ons na Italië, die ander land wat wêét van aubergines. Hulle noem dit melanzane, en 'n gereg met Parma-kaas is heerlik.

MELANZANE DI PARMIGIANA

Sout drie of vier groot eiervrugte, aan skywe gesny, en laat dreineer. Strooi meel oor en braai saggies in olie tot hulle bruin is. Dreineer die oortollige olie deur die skywe op koerantpapier te plaas.

Maak 'n vars tamatiesous nes hierbo, met heelwat meer tamaties. Jy kan selfs bliktamaties gebruik - maar jy moet van die ekstra sap ontslae raak, anders gaan jou gereg soggy wees.

Neem nou 'n diep oondvaste bak, smeer met 'n bietjie olie en pak lae aubergine, tamatie, en dun snytjies mozzarella-kaas daarin. 'n Strooisel kruie en natuurlik sout en peper ook tussenin. Bo-op strooi jy 'n taamlieke dik laag vars Parmesaankaas. Bak die gereg vir 30-45 minute in 'n matig warm oond tot die kaas gesmelt is. Skep op in diep loperige skywe en sit voor met 'n taai rooi wyn - dis nou weer Leipoldt, gepas by die Kaapse reën.

TAKHARE
VIR
VREDE
SÊ

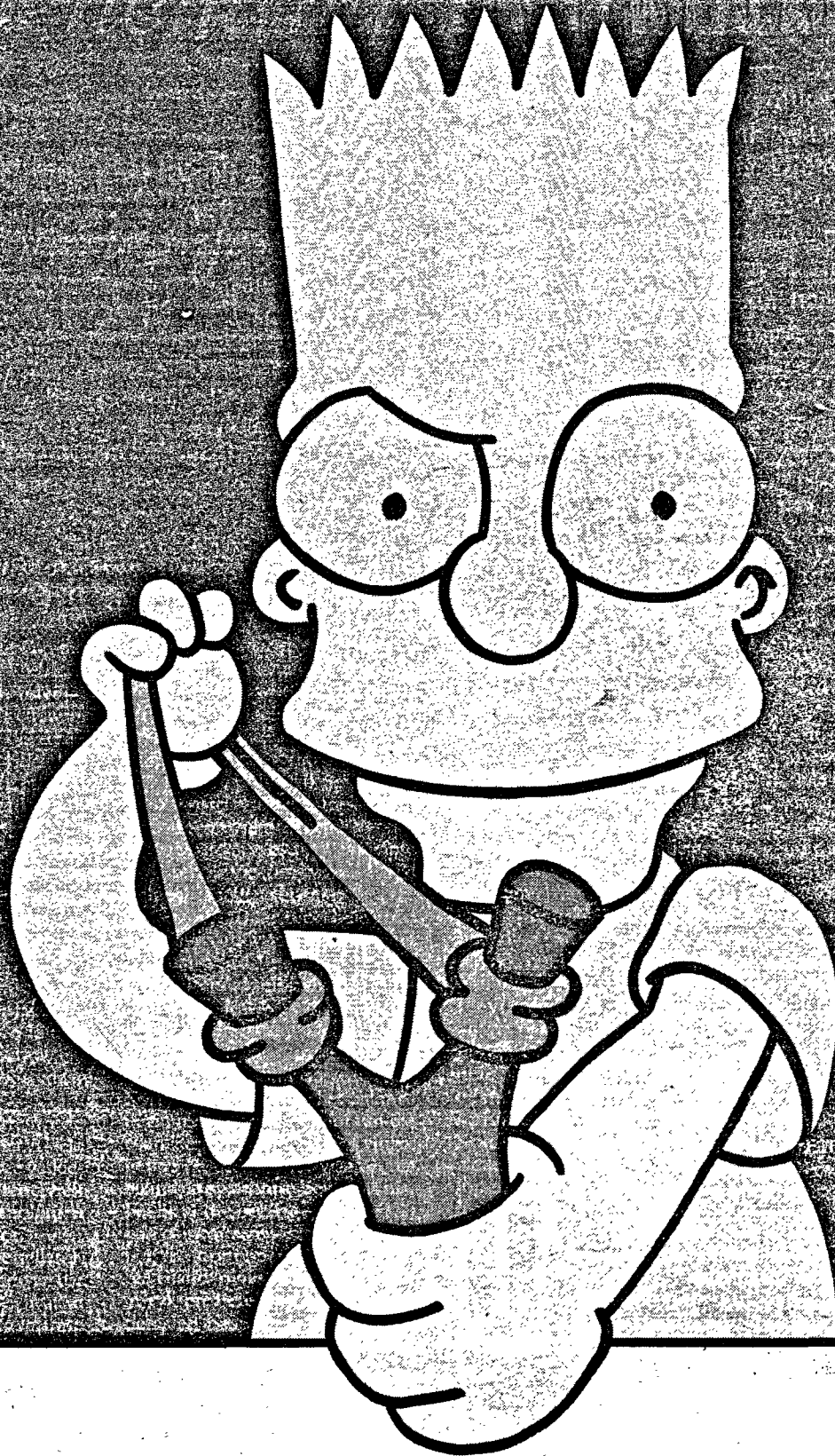
Waar 'n rokie trek, lê daar 'n Stompie

BLESKOPPE
TEEN
APARTHEID
SÊ

Van Mother of the Nation tot Muggor of the Nation is 'n ver en bittere pad.

"HI, I'M BART SIMPSON. WHO THE HELL ARE YOU?"

THE SIMPSONS. EVERY MONDAY NIGHT. 7.15 PM.

Who could be funnier than the Cosby bunch? The Simpsons; of course. Except that funny is not all they are.

Look at young Bart. Basically a good kid with a few bad ideas. Spike haircut, as cool as a kid can be while still in short pants. The original rebel without a due.

Then there's Homer, devoted husband and dad. Works as a safety inspector at the local

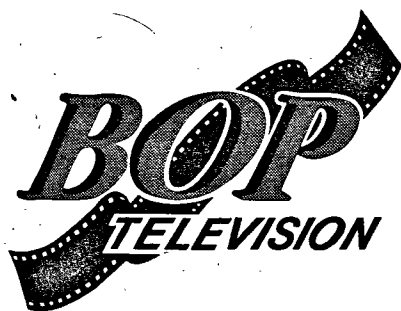
nuclear power plant. More like his son than either of them would care to admit.

Marge Simpson. Most distinctive feature: her enormous bouffant hairstyle, complete with blue rinse. Does her best to maintain peace in the house. Not always successful.

Young Lisa Simpson. Misunderstood and underrated, the soft-spoken family genius.

And the infant of the family, Maggie. Communicates through sign language and sucking on her ever-present dummy. (Fast means nervous, slow content.)

They're weird... wonderful... bickering... hysterically funny. They're the Simpsons. And they're for you. See them first. On Bop.

FOR THE PRIVILEGED FEW